

ALEXITERIUM
Sive
OPUSCULUM
CONTINENS REMEDIA
ADVERSUS
VENENA
ET
MALEFICIA

Cartusiae Auctore

Buxia

GEORGIO
FRANCISCO

Weitz

Philosophiæ & Medicinæ Doctore Ur-
bis Marcoduranæ

P H Y S I C O

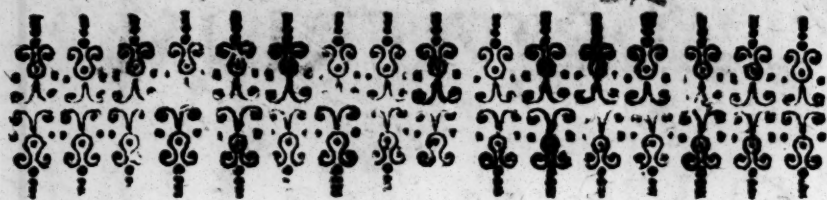
Anno M. DC. LXXXVIII.

Cum Licentia superiorum

COLONIÆ AGRIPPINÆ

Typis PETRI THEODORI HILDEN Univer-
sitatis Typographi.

SERENISSIMO ET POTENTISSIMO
PRINCIPI, AC DOMINO

D. JOANNI
WILHELMO

COMITI PALATI-

no Rheni S. R. Archi-

thesaurario & Electori, Ba-

variae, Juliae, Cliviae & Montium

Duci, Veldentiae, Sponheimii, Mar-

chiae, Ravensbergiae Moersae Co-

miti, Ravensteinii Domi-

no; &c. &c.

PATRI PATRIAE,

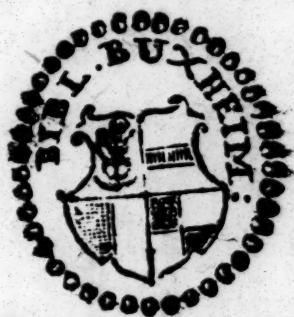
Domino Meo Clementissimo

D. D. D.

A. 8092.

Sc-

*Serenissime & Potentissime Princeps Elector
Domine Clementissime*

M*edicinae partes, Serenissime Elector, si quis ejusdem spectet officia, duae sunt, quarum altera sanitatem tuetur; altera morbos profligat: atque ideo eam definit Leon. Fuchsius c. 3. L. 1 sect. 1. instit. Medicarum, quod sit Ars ad humani corporis sanitatem tuendam, profligandosque morbos comparata. Inter morbos autem cum imprimis numeranda & vel maxime metuenda sit, ac deploranda tristissima illa meta-*

morphosis, quam in corpora humana
rēs venenatae præ ipsis maleficiis natae
sunt multiplici modo inducere, & pro
dolor saepe saepius, accedente praesertim
hominum invidiâ, inducunt, cum in-
genti familiarum Illustrum, Ditio-
num, Regionum ac Regnorum luctu; id-
circo pro communicatis mihi ab Altis-
mo, qui creavit de terrâ medicamenta,
& ideo vir prudens non abhorrebit il-
la, Ecclici 38. v. 4. in arte medica ta-
lentis, hoc opusculum elaboravi: opus-
culum inquam, quia meus, viri tenu-
ioris atque adversus malevolos in-
firmioris partus est, ast opus esse alii, ut
spero, proclamabunt, studiosi scilicet ac
gnari lectores, æqui aestimatores rerum
atque arbitri: Opus audiet egregium,
ut primum è typo in publicam lucē ve-
nerit sub auspiciis ELECTORALIS
TUÆ SERENITATIS, cuius gratio-
so ac sancto nomini dicari flagrat &
consecrari; atque eò quidem ardentius,
quod

*quod eandem cum Serenissima Ele-
ctrice, cum utriusque Principali &
Ducali Domo tota, præ hominibus om-
nibus ab omni veneno præservari cu-
piat & si opus fuerit, quod avertat
Deus, integrè curari, atq; eò consilium
omne suum atque auxilium cum Au-
thore suo ex arte conferre.*

Ita testor ac voveo

Electoralis Serenitatis

Tuæ humillimus Servus

**GEORGIUS FRANCISCUS
WEIS.**

Ad

AD LECTOREM

 Pusculum hoc, amice Lector, amor tui ex arte meâ deprompsit, breve quidem at clarum, ne cupidum legendi aut rerum absterret copia, aut verborum obscura subtilitas molestiâ afficeret; verum multò utilius ad tuendam sanitatem rectamq; constitutionem atque habitudinem corporis tui, ne à veneno quandoque destruat, corrumpatur, inficiatur; imò ne tangatur quidem; funditùs enim explicat naturam veneni, res venenatas in classes & species usq; ad singularia sive individua dividit, ob oculos ponit earum nocendi modos, commonstrat signa cognoscendi, & quòd præcipuum est subministrat & fere in manus porrigit communia & propria præservativa & curativa remedia. Fac igitur, opusculum hoc frequens sit in manibus tuis, oculis, sinu, & potissimùm mente ac memoria: ut eodem duce venena omnia procul à te arceas & repellas.

EPIGRAMMA

In cognomen *Weis*

LEMMA: *usus sapientia crescit.*

Rgône censuras fugient tua
scripta, Georgi?

Albus es, aut *Sapiens*, aut es
utrumque simul.

Quidquid es, Expertum specimen super
arte medendi.

Prodiit, ut nemote *Sapiisse* neget.

Hanc tumulto tecum condi, scelus esse
putâsti,

Posteritas dicet: *VVeis Sapienter*
agit.

Hoc manuale sibi faciant commune,
quot optant

Absque venenosis vivere posse ma-
lis.

Est aliquid morbos cognoscere, posse
mederi

Est magis; exactus præstat utrum-
que labor.

Calculus hinc *Albus* meritò debetur
eidem:

Critice vel fileas aut imiteris opus.

Ita Expertis. D. Authori applaudit

JOANNES OVERBECK

Medicinæ Doctor Facult. Me-
dicæ Prof. primarius & Pro-
motor perpetuus.

In Authorem

Ta, lege, quisquis amas pro-
ducere stamina vitæ,
Stamina nec stygiis interi-
tura dolis.

Author adest, medica clarissimus arte
Machaon,

Herba tuam curat, non vafra verba,
luem.

Parcior in verbis aperit, vis quanta
veneni.

I liber Authoris gloria magna tui.
I liber audaci (quid enim vetet ire?) per
urbes,

Per patrias gressu; qui comitetur,
habes:

Utilitas ingens, in amaris casibus in-
sons

Consilium, Magni gratia prona Du-
cis.

Zoile num libri tenuem vis carpere mo-
lem?

Et Pretiosa suum gemmula pondus
habet.

Ita expertis. Doctori accinebat

P. F. H.

E L E N C H U S

CAPITUM

- Cap. I. Exegetis five explicatio veneni.
- Cap. II. Distinctio & divisio venenorum
- Cap. III. Signa venenorum & maleficiorum.
- Cap. IV. Ars & praxis venena præcavendi.
- Cap. V. Curatio venenorum universalis
- Cap. VI. Venena intra sumptarum ab homine
rerum vegetabiliū in specie cum antidotis.
- Cap. VII. Venena intrà sumptarum animantium
um in specie, cum antidotis.
- Cap. VIII. Venena intrà sumptarum rerum
mineralium in specie, cum antidotis.
- Cap. IX. Curatio universalis morsûs & ictûs
animalium Venenatorum.
- Cap. X. Venena & signa canis rabidi morsique
ab eo hominis, cum remediis.
- Cap. XI. Remedia adversus morsus ictusque
aliorum animalium in specie.
- Cap. XII. Curatio vulneris, instrumento in-
toxicato illati.
- Cap. XIII. Quædam additamenta.
- Cap. XIV. De Philtris, fascinationibus, ma-
leficiis &c.

Spalmata extantiora

Pag. 2. n. 3. lin. 25. galinarum leg. gal-
linarum.

Pag. 2. n. 4. lin. 10. pro alium leg. a-
liorum.

Pag. 6 n. 11. lin. 4. frumenta lolio per-
mixta.

Pag. 8. n. 16. lin. 10. partes extremæ
frigidaæ.

Pag. 9. n. 18. lin. 20. pro lunationes
leg luxationes.

Pag. 10. n. 20. lin. 9, ast debet omitti.

Pag. 10. n. 20. lin. 19. pro opotum
lege potum.

Pag. 13. n. 26. lin. 19. pro & lapidi le-
ge est lapis.

Pag. 16. n. 32. lin. 27. pro calore leg.
colore.

Pag. 18. n. 35. lin. 24. pro enumera
leg. innumera.

Pag. 18. n. 36. lin. 9. pro tam lege
tum.

Pag. 22. n. 44 lin. 3. pro radicio leg.
radicis.

Pag. 23. n. 46. lin. 2. pro faba quod
leg. quod faba.

Pag. 24. n. 46. lin. pro suberventus leg.
subcruentus

- Pag. 25. n. 49. lin. 4. pro venenis lege veneris
- Pag. 25. n. 49. lin. 14. pro infe lege infert.
- Pag. 26. n. 51. lin. 5. pro lixirio lege lixivio.
- Pag. 26. n. 52. lin. 16. pro contingit lege contigit.
- Pag. 27. n. 53. lin. 25. pro conitis lege cognitis.
- Pag. 28. n. 55. lin. 5. pro foetibus lege fomentis.
- Pag. 28. n. 56. lin. 3. pro parmulis lege palmulis.
- Pag. 30. n. 60. lin. 24. pro balarlino lege balalino.
- Pag. 32. n. 63. lin. 15. pro jam lege tam.
- Pag. 32. n. 64. lin. 20. pro ten. leg. terr.
- Pag. 44. n. 67. lin. 22. pro prædamenti leg. medicamenti.
- Pag. 35. n. 69. pro thymeleæ lege thymelea.
- Pag. 35. n. 70. lin. 3. pro terræ lemnia leg. terra lemnia.
- Pag. 36. n. 71. lin. 17. pro nartutii lege nasturtii.
- Pag. 36. n. 52. lin. 7. pro rotata lege rorata.

Pag. 38. n. 76. lin. pro virumque lege
viriumque.

Pag. 39. n. 78. lin. 19. pro etiam lege
nunc.

Pag. 40. n. 79. lin. 7. pro quia lege
quin.

Pag. 40. n. 80. lin. 13. pro ad lege ana,

Pag. 42. n. 84. lin. 1. pro camino lege
cumino.

Pag. 44. n. 88. lin. 5. pro lardius lege
largius.

Pag. 44. n. 88. lin. 19. pro felle lege
fel.

Pag. 48. n. 96. lin. 8. pro conytæ le-
ge conyzæ.

Pag. 50. num. 99. lin. 10. pro malo le-
ge malv.

Pag. 50. n. 100. lin. 5. pro bismalo leg.
bismalv.

Pag. 50. num. 100. lin. 25. pro malo
leg. malv.

Pag. 51. n. 101. lin. 27. pro malo leg.
malv.

Pag. 52. n. 103. lin. 6. ad omissum est.

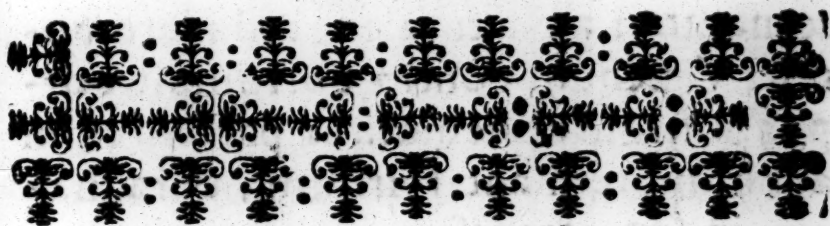
Pag. 53. n. 105. lin. 3. pro auri lege acori.

Pag. 54. num. 107. lin. 8. pro debeant
lege debent.

Pag. 56. n. 111. lin. 4. pro Cobaltum
lege Chalcitis.

Pag.

- Pag. 57. num. 114. lin. 1. gricantes le-
ge nigricantes.
- Pag. 59. num. 118. lin. 15. pro odel-
lium lege bdellium.
- Pag. 60. num. 119. lin. 25. pro rastrum
lege rostrum.
- Pag. 67. num. 133. lin. 6. pro hydro-
pici lege hydrophobi.
- Pag. 65. n. 150. lin. 18. pro ill lege illi.
- Pag. 76. n. 152. lin. 25. pro populem
leg. populeon.
- Pag. 82. n. 163. lin. 17. pro adducunt
lege adducant.
- Pag. 84. n. 166. lin. 25. pro umbræ
lege hæ enim umbræ.
- Pag. 86. n. 169. lin. 1. pro clolo le-
ge collo.
- Pag. 86. n. 170. lin. 5. scobe tenuissi-
ma auri omissum est.

CAPUT I.

Exegetis siue explicatio veneni.

Venenum in genere denotat omne id, quod omnibus corporis humani partibus tam solidis, quàm liquidis ac spirituosus nocivum & deleterium existit: solidas quidem erodendo aut corrodingendo, liquidas nimis fundendo, coagulando, præcipitando easdem nimis fermentando &c. spirituosas denique in texturâ & motu turbando.

Differt ab alimento quod corpus est animalis naturæ ita simile & conveniens, ut ab ejus calore & fermentatione subigi & in naturam ejus converti possit.

Differt quoq; à medicamento, quod naturam nostram alterare & à statu præ-

A

ter-

ternaturali ad naturalem reducere potest: Venenum contrà corrumpit corpus nostrum ac demolitur partem enim aut humorem aut spiritum, cui adhæret, in suam transfert naturam, totamque venenatam efficit; si non statim, temporis saltē successu, modo promptius, modò tardiùs; prout sua est naturæ malignitas, corporisque venenum excipientis dispositio, & eorum quæ venenis admiscentur vis ac facultas. Etenim venenum malignitatis suæ vires non certo ac definito diei, aut horæ, aut mensis, aut unius anni vel plurium termino exerere posse putamus, multòque minùs ullum animal credimus assuescere aut nutriri posse venenis citrà gravissimam valetudinis suæ vitæque perniciem, aut aliorum quibuscum habet commercium, summum detrimentum: Proinde ridiculum videtur, quòd legitur in Avic. olim puellam formosissimam Napello nutritam fuisse, eam tantùm ob causam, ut Reges ac Principes, qui cum ea rem haberent, intoxicaret: Nectam facilè credendum aliis, qui ajunt carnes quorundam animalium, quæ naturâ venenosis cibis vescuntur,

ex iisque nutrimentum capiunt (quem-
admodum cicutam sturni, Coturnices
veratrum depascunt; sicut anates in stag-
nis & paludibus degentes, bufones a-
quaticos ingerunt; veluti ciconiæ ser-
pentes devorant; uti serpentes bufones;
gallinæ scorpiones, araneasque deglu-
tiant) non modò non inficere, sed nul-
lam prorsus inferre noxam: imò ali-
mentum potiùs laudabile ac succulen-
tum non secus ac aliorum animalium
carnes corpori suppeditare. Sanè expe-
rientia contrarium docet, siquidem lac
emulctum è capra veratrum aut elateri-
um aut tithymalum aut scammonium
vescente, si cuidam hauriendum propi-
netur, mirum in modum solvit alvum;
Ratio est, quia caro capræ, imò & ip-
sum lac induit quodammodo naturam
comestarum illarum à caprâ venenata-
rum plantarum, quæ sumptæ ab homini-
bus horum alvum vehementer solvere
solent, sic carnes turdorum, vescentium
baccis juniperi, juniperum redolent: sic
carnes galinarum, edentium absynthi-
um, hujus sapiunt amaritudinem.
Propterea Medici, præscribentes ægris
lac asinæ aut capræ, jubent hæc anima-

lia enutrirī herbis, quæ naturâ suâ effi-
caces aut certè utiles sunt ad ægrorum
illorum morbos curandos. Enimvero
passim constat eam esse alimenti cuius-
vis naturam, ut licet alendo formam su-
am deperdat, attamē suas qualitates vi-
resque alendis partibus impertiat (uti la-
ctuca ventriculum & corpus refrigerat,
vinum verò calefacit) hinc necessario
sequitur alium animalium cibariis ve-
nenosis victitantium corpora qualita-
tem venenatam assumere: ac proinde ci-
trâ noxam nulli ad alendum corpus u-
sui esse posse, statuendum est. Verun-
tamen venena quædam, potissimum
frigida, absque jacturâ valetudinis no-
stræ esculentis admisceri & quodam-
modo sumi posse absolutè non nega-
mus: Ita enim Gal. quandâ recenset A-
theniensem vetulam cicutâ in cibis abs-
que ullo sanitatis suæ detrimento usam
fuisse: hoc verò non sinè admixtione fa-
ctum fuisse arbitramur: quin etiam in
vigiliis immodicis ad conciliandum
somnum, in dysenteriâ, in mensium im-
modico profluvio &c decoctum papa-
veris, hyoseyami, mandragoræ, vel me-
dicamenta ex his parata commodè or-
di-

dinari possint, nemo erit, qui dubitabit. Lubentissimè quoque nonnulla venena haud alio remedii genere, quàm aliis venenis aptiùs exturbari posse fatebimur: sic enim humores perniciosos noxiosque in intimo corpore latentes, venenis utpote turpetho, scammonio, colocynthide, elleboro foras propulsamus; sic canis rabidi morsum sanamus cantharidibus; taliter scorpionum ictui medemur scorpionum applicatione, uti & euphorbio eidem succurrimus. Nilominùs tamen animalium cibis venenosus vescentium corpora in cibos nostros non admittenda esse censemus: Nec ullum unquàm animal sine maximo vitæ suæ periculo venenis posse assuescere statuimus.

C A P U T II.

Distinctio ac divisio venenorum.

Varia autem dantur venenorum genera, diversæ species, nec non differentiae plures: quarum prima desumenda ab ortu seu natalibus. Quodlibet enim venenum vim suam exitio-

sam sortitur vel ex plantis, vel ex animalibus, vel ex mineralibus. Plantas censemus lethales, quæ totaliter ciborum naturæ sunt contrariæ, & quæ intra corpus sumptæ in corporis partium substantiam nullatenus mutantur, sed potius partes in se ipsas transmutant: Hujuscemodi sunt toxicum, ixia, meconium, sardonias herba, cicuta, aconitum, elleborus &c. Ex animalibus quædam ejaculantur virus, quædam morfu suo, quædam ictu, quædam intra corpus assumpta, uti & quorundam animalium carnes devoratae hominem interimunt: In horum numero sunt omnia genera serpentum, vipera, Dypsas, basiliscus, aspis, salamandra, rubeta, scorpio, lepus marinus, Cantharides, crucæ pinorum, aranci, canis rabidus, alii quadrupedes, corpora animalium peste vel rabie, vel ictu fulminis, vel morfu enectorum. Quanquam non pauci spargant venenum per mortem animalis consumi, ex eo, quod Cervi, apri ac cæteræ feræ, quæ sagittis veneno inunctis aut ictibus sclopetariis occubunt, absque noxa comedantur. Venenorum permulta genera depromimus ex mineralibus

Distinctio ac divisio Venenorum. 7

ris ac fodinis metallicis, è quibus nocivæ exhalationes prodeunt: In quorum numerum veniunt Cerussa, argenti spuma, argentum vivum, sandaracha, gypsum, magnes, auripigmentum, æris squama, ærugo rasilis & cætera.

Secunda desumitur à modò seu forma, quâ enecant venena: quædam enim per os assumpta, quædam foris applicata, quædam utroque modo hominibus lethum inferunt. Quæ intrò sumpta vitam rapiunt, per modum cibi & potus vel medicamenti exhibentur plerumque, à quibus Reges, Principes, Magnates & odio habiti summoperè sibi caveant, necesse est. Quæ foris applicata tantummodò inficiunt, à venenatis animalibus ac mortiferis potissimùm desumuntur: Talia enim non morsu solum vel ictu, sed & visu, sibilo & tactu homines interficiunt: præter quæ alia odoratu & gustu vitæ pernitiem adferunt: sic visu basiliscus; sic morsu & ictu viperæ, aspides, scorpiones, canes rabidi; sic serpentes tactu, ut serpens ille (de quo Avic mentionem facit) à milite quodam hastâ transfixus, virulentiam suam per hastam militis manui commu-

nicans eandem infecit illicò , totumque corpus paulo post destruxit. Sic torpedo piscis manum Piscatoris reddit torpidam; sic sputum canis rabidi , hominis corpus attingens , similiter ipsum rabie afficit , ac si ab ipso cane demorsum esset ; sic suffitus aut illitus ex hydragyro , Cinnabari , sublimato symptomata causat sævissima , imò & ipsam nonnunquam mortem : sic auditu serpens quidam in Nubia multum corpulentus , caput acutum habens , viridis coloris existens cuidam mortem intulit: sic gustu aspis surda sputo suo, quod licet non deglutiatur, nihilominus tamen perimit. Sic olfactu fungi (quorum Rhasis mentionem facit) hi dum è terra evelluntur , odore suo odorantem è medio tollunt.

Tertia à facultatibus & viribus sibi infitis desumitur : Nam venenum quoddam à crasi , aliud à forma , aliud utroque modo agit scilicet & crasi suâ & formâ : Venena quæ agunt à crasi , sunt vel calida, vel frigida , vel humida vel sicca: occidunt calida duobus modis: uno cum tam intrò sumpta , quam foris applicata erodunt, & sic continuum solvendo

Distinctio ac divisio Venenorum. ○

vendo interimunt, ut lepus marinus: alterò cum intus & foris urunt, velut euphorbium. Duobus quoque modis enecant frigida: unò stupefaciendo frigore suò intensò, uti est opium: alterò suâ ingenti frigiditate respirationis meatus obstruendo, cujusmodi sunt plumbum ustum, & fungi venenosi. Humida, quæ excedente humiditate suâ membra putrida reddunt, ut videre licet apud Gal. qui refert quendam à serpente quodam morsum fuisse, cui in somno totum brachium putrefactum ac corruptum fuit. Idem efficit salamandra in pulverem redacta & cum liquore hausta. Argentum quoque vivum (si Majoribus credere fas sit) quod humiditate suâ modum exuperante calorem corporis à natura insitum, humidumque radicale corrumpit, ut apparet in iis, qui unguentis mercurialibus inunguntur. Sicca duobus etiam modis inficiunt, Primò cordis humiditatem absumendo, & quasi in crustam convertendo, ut calx viva: alterò dividendo ac separando partem à parte, usque dum cuncta membra ad cor usque in partes minimas solvantur, quod facit

risagallum. Venena quæ formâ specificâ seu proprietate occultâ hominem in ruinam corporis deducunt, eadem vires suas obtinent à quorundam siderum fixorum influxu, eorumque aspectu; & licet ea in tam parvâ sumantur quantitate, ut sensum effugiant, attamen usque adeò lethifera existunt, ut brevis temporis intervallô vitam auferant; talia sunt napellus aconitū, toxicū; id est taxus arbor: quæ assumpta totū corpus in momento immutant, idque affectu one sibi simili alterant. Quæ vero venena qualitatibus manifestis simul cum occultis agunt, illud utroque modo quô prædicta, præstant: tale est euphorbium, quod non calefaciendo solum sed & formâ specificâ perniciosum existit. Veritatem luculentissimè demonstrat theriaca venenis omnibus proprietate specificâ operantibus resistens: hæc enim hausto euphorbio summè repugnat.

Quarta oritur à putredine, quæ cum in partibus corporis internis genita sit, vel si externa & ab externorum putridorum occurso suscitata, duo quoque venenorum genera oriuntur: interna scilicet

cet & externa : Interna venena seu intus genita sunt , quæ ab alimentis pravis vitiosam substantiam , habentibus contrahuntur , cuiusmodi sunt frumenta , legumina , carnes , & quæcunque vetustate aut negligentia corrumpuntur : vel licet cibi sint probi succi , si tamen sint putrescibiles , facile se veneni facie induunt : veluti sunt fructus horarii , lac &c. producuntur quoque ab humoribus in variis corporis partibus putrescentibus , v. g. à semine retento , aut sanguine menstruo. Quod à bile æruginosa aut porracea , aut ex putrido sanguinis grumo oriantur quam plurima venena , suborta inde testantur symptomata : qualia sunt epilepsia , suffocatio uterina , syncope , convulsiones &c. Externa venena ab occurso putridorum originem trahentia sunt aquæ stagnantes , aut aër infectus , vapores tetri ex quacunque re putrida exhalantes. Sic enim infaustus ac inauspicatus siderum aspectus aut concursus aërem venenatum reddit : sic austrini ac meridionales venti exitialem quandam putredinem in aëre generant : sic aquæ stagnantes vaporem lethiferum expirant : sic sentinae , cloacæ , sepulchra,

chra, corpora demortua, erucarum abundantia, lanionum tabernæ, latrinæ, caulium putridorum acervi, bombyces, vicinia herbarum pravarum ut cicutæ, nerii, aconiti, taxi arboris, napelli, nucum juglandium, & aliarum herbarum malè-olentium, ut & putrem vaporem expirantia aërem venenata qualitate summèque noxiâ inficiunt.

Quinta species venenorum potissimum externorum petitur à mediis, per per quæ agunt: nonnulla enim absque ullius substantiæ medio inficiunt, uti sunt incantationes, fascinationes, præstigiæ, philtrea, imaginationes, metus: ita sæpenumerò venenum infertur visu, quod non ignorant mulieres maleficæ, maximè vetulæ strabos ac torvos oculos habentes, quæ suo intuitu infantes persæpè destruunt, aut illis tantum terrorem incutiunt, ut nonnunquā morbo comitiali corripiantur: ita feles suis lucentibus oculis quoscunque perterrefaciunt: ita philtrea alios in amorem alliciunt: ita imagines & sigilla alios fascinant. Nonnulla verò venena non agunt ac operantur, nisi per medium alicujus substantiæ, uti ea, quæ vel morfu, vel ictu, vel olfactu, vel gustu, Sex-

Sexta species desumi potest à diversis partibus, quibus venena peculiari quadam naturâ noxam inferunt, & licet hoc sibi venena à natura insitum habeant, quod cordis facultatem sive primo, sive aliquo alio mediante opprimant, attamen nonnullas etiam alias corporis partes privatim inficiunt: non aliter, quàm in medicamentorum censu, alia cerebro, ut stœchas, alia cordi, ut viola, rosa, &c. alia pulmonibus, ut crocus, alia hepati, ut eupatorium, alia denique aliis corporum membris levamen atque auxilium ferunt, pari modo inter venena cantharides vesicæ, cicuta cerebro, lepus marinus pulmoni præcipuè nocent.

Septima postulatur à tempore, quo suam venenum actionem perficit, unde præsentaneum aliud, aliud temporaneum esse solet: hoc quidem quòd tardissimè, illud verò quod citissimè vitam abripiat.

Octava gignitur ex diversitate perniciosi suæque malignitatis: unde aliud lethale, aliud non lethale nominatur: lethale dicitur, quod exitiosas vires suas excreans majori ex parte interimit, ex eo qui-

quidem, quòd primaria vitæ sustentaculo laedat, cor scilicet & spiritus vitales: non lethale, quòd inimicas quidem vires suas exerit, sed non tantas, quæ vitæ organa labefactare valent, ea solummodò, quæ instrumentis vitalibus ministrant: cuiusmodi sunt ventriculus, pulmo, vesica &c.

C A P U T III.

Signa Venenorum ac Maleficiorum.

VEnenum intra corpus assumptum, aut extrà admotum non subito ac immediatè ipsum cor petit, sed sensim, ac mediatè, lædendo nimirum alias partes, sanguinemque priùs inficiendo, nec non spiritus vitæ opifices, quibus infectis cor tandem invadit, & omnia lethiferâ suâ agendi vi in suam venenatam naturam convertit. Idcirco non statim apparent signa præsentis vel inficientis veneni, maximè huius, quod fluit ab aëre putrido, cuius causa cum non tam manifesta sit, quàm aliorum plurium venenorum morfu vel ictu, vel haustu suas vires veneficas exerentium, sed potius

us occulta ac fermè insensilis, ideò difficulter agnoscitur, quomodò partibus internis virus suum communicet. Nam contingit, quòd putridus & venenatus aër undique circumfusus ab arteriis etiam minutissimis per universum corpus dispersis imò sub cute latentibus per meatus earundem ad cor attrahatur, & ab eo venenato aëre ad cor attracto ipsum viscus nobile spiritusq; in eo geniti inficiantur. Cor quidem & arteriæ non attrahunt venenum illud delectu quodam, aut vi quadam sibi insitâ, sed fit, quòd aërem continuò inspirent, qui tanquam cordis refrigerium summè necessarius est, quo mediante, naturâ licet repugnante venenum simul ad se trahunt. Sic eos videmus veneno infici, qui sub taxo vel nerio decumbunt, aut humi super plantas jacent noxias, aut propè specus serpentum virulentorum, aut putrentes cloacas morantur: siquidem inficiuntur tales ob venenatum aërem per ea loca circumfusus, & inspiratione ad partes intimas attractum: hinc primo invasionis principio cujuslibet veneni virus haud facilè dignoscimus, maximè cùm eorundem venenata
atque

atque exitiosa qualitas partibus interiùs negotium facefcere incipit : cujus moleftiæ conjecturam portendunt fymptomata quæ fuboriuntur.

Signa autem affumpti veneni funt fequentia : virium imbecillitas & totius corporis proft ratio, frequens fyncope, facies livida, vertigo, oculi torvi ac concavi, lingua arida, labia nigricantia, partes extremæ corporis, unguës præfertim livent, fudor frigidus circà frontem & tempora erumpens, fopor, acris ventriculi morfus, corpus maculoſum & varium, præ marcore foedum, tetrumque expirans odorem : præcipuè verò fi hæc accidant omnia corpori benè ſano, inculpatæ vitæ legibus utenti, poſt cibum mox affumptum ; nam fieri poteſt, ut à prava victus ratione aut alias ob cauſas peſſimi in nobis generentur humores venenatam tandem qualitatem acquirentes, & eadem fermè ſymptomata invehentes : qualia incommoda à putrido ſemine naſci conſueverunt, ut & retentis menſibus, putrente ſanguinis grumo, bile porraceâ aut æruginosâ in putrilaginem abeunte : proinde necesse eſt, ut Medicus ſit cau-

tus

tus ac providus, & singula diligenter examinet.

Signa veneni admoti facilius est dignoscere, potissimum quæ à morfu, ictu, punctura, vulnere, sputo venenato dependent: Nam mox suboritur tumor, dolor vehemens, delirium, potissimum in punctura nervi, & nisi maturè succuratur, vulnus ejusque labia nigrescent, membri motus sensusque peribit, & atrophia tandem, corruptio ac necrosis succedet.

Signa veneni à proprietate occulta & forma specifica agentis eadem fermè sunt quæ assumpti veneni.

Signa veneni suas vires veneficas à qualitate manifesta obtinentis sunt sequentia: à veneno calido oritur subitanea partium internarum inflammatio, sitis ingens ac inexplebilis, oculi inflamman-
tur, rubescunt atque exerti redduntur, anxietas gignitur incredibilis, maxima & assidua inducitur inquietudo, sudor denique continuus prorumpit. Si acre sit venenum, fiunt erosiones, exulcerationes, punctiones, vellicationes, putrefactiones, intolerabiles ventriculi & intestinorum cruciatus ac borborysmi infi-

niti in iis suscitantur. Tandem nisi eliminetur, sudores, vomitum, dysenteria, & pravos totius corporis colores invenit.

Quæ à veneno frigido proficiunt, sunt hebetudo sensus, sopor, gravitas membrorum, rigor, motus difficilis ac inconstans redditur in toto corpore, ore, manibus, uti in temulentis: totum corpus refrigeratur, nascuntur sudores frigidi, lividus fit faciei color ac terrificans, pleraque alia exinde proveniunt symptomata.

Venenum siccum causat ariditatem linguæ, quæ fauces premuntur siti inextinguibili, alvum prætereà reddit adstrictam, cui continuæ vigiliæ, dysuria, nec non totius corporis exsiccatio succedunt.

Quæ Veneno humido superveniunt symptomata, sunt somnus profundus & inexpugnabilis, diarrhoea, articulorum ac nervorum lunctiones, totius postremo corporis vel partis saltē gangræna.

Signa veneni intus geniti aut aliunde assumpti ex causarum investigatione dignosces.

Signa veneni contagiosi ab aëre putrente

trente illati ex putredinis & contagionis
causis sumito.

Signa fascinatorum sunt oculi tristes
& demissi cum lacrymis , vel nimium
sicci, malus color, suspiria, cor triste, vi-
giliæ, mala insomnia, totius corporis
macies. Vera fascinationis indicia sunt,
si hyacinthus rubeus uti & corallium
rubrum fascinato appensum aut alliga-
tum pallescat , suumque nitorem per-
dat : Vel si annulus ex ungula asini factus
digito immissus post aliquot dies latior
fiat, certum est fascinationis indicium.

Præstigiati loquuntur vana , vaniora
imaginantur, mente capti sunt, oculos
habent lucidos , vigiles & cogitabundi
sunt , colorem naturalem amittunt,
marcescunt ac indies gracilescent.

Devoti per imprecationes magnis
exagitantur curis, sunt timidi, iracundi,
superstitiosi, creduli, sibi ipsis parum
fidentes, consilia bona renuentes, omnia
ruta timentes , vitæ suæ pertæsi, odiosi
etiam suis , larvis ac nocturnis spectris
facilè decipiuntur.

Signa lethalis aut mitioris veneni:
temporanei aut præsentanei ex sympto-
matum conditione ac moribus petenda
sunt

Venena seu venenata agentia occultâ proprietate venenorum omnium sunt funestissima : quæ agunt qualitatibus manifestis , imbecillima ac mitissima, præcipuè quæ sunt humida:quo nomine quidam nullum venenum humidū dari existimant, eò inducti, quòd nullum humidum ad quartum humiditatis excessū pervenire possit. Ast venena vim suam veneficam multò promptius ac citius exerunt in corpora sanguinea, biliosa, latas venas habentia, in partes molles, spongiosas, in corpora juvenilia, quàm in corpora his dissimilia : syncope frequens ac vehemens, sudor frigidus, pulsus parvus, debilis, inordinatus, creber, anhelitus difficilis, omnia lethalia.

Lethale quoq; si vomitus cohibeatur, si alvus sistatur, si opotum venenum non eliminetur, sed ad venas rapiatur: si delirium aut convulsio, aut veternus superveniat : si morsus aut punctus nervus sit, aut arteria icta, si caput musculi aut aliquis articulus vulneratus sit.

Plura signa venenorum ex cujusque veneni descriptione speciali facile innotescunt.

C A P U T IV.

Præservatio hoc est modus se præservandi, Ars & Praxis venena præcavendi, Magnatibus imprimis observanda.

ARduum sane ac difficile est se præservare à venenis, eò quòd illi, qui aliis insidias struunt venenis, tanto astutius id instituant, tantâque arte maleficâ id machinentur, ut peritissimum quemque & artis summè callentem decipiant. Si quis ergò à venenis sibi præcavere velit, & in suspitione fuerit sibi veneno insidias strui (quemadmodum Principibus & Magnatibus non rarò contigit) is cibaria operosâ arte elaborata vitare debet, omnem quoque saporem palato nimis gratum, & intensam gustui qualitatem excitantem, nempe dulcorem, ariditatem, vehementem unctuositatem, salcedinem acrimoniâ temperatam veneni adinstar fugiat, necesse est. Maligni enim homines hisce saporibus venena fucare solent, ne dolus deprehenda-

B 3

henda-

hendatur. Præterea vitentur cibi coloris candidi & oleracci, vel ex animalium sanguine parati : siquidem albedine venena quædam metallica facile occultantur, quale est sublimatum : ob id à sale candido atque albicante, siue naturâ, siue arte tale fuerit in cibis condiendis, prorsus abstinendum, sed potius sale cineritio utendum. Sanguini etiam animalium, quibus vescimur commodissime venenatorum sanguis inseritur: curret ut coqui & reliqui culinæ inservientes non modo fideles sint & incorrupti, sed etiam mundi, cauti ac providi, ne ullus veneficorum insidiis relinquatur locus: tum etiam ut sciant rectè & diligenter custodire cibaria, vel aliud unumquodque, quod in ciborum usum reponitur : Caveant quoque ne in vasa culinaria, quæ super vel circa focum eduliis referta sunt, venenatum aliquod animal per caminum, vel camino adhærens, decidat, uti est araneus, &c. videant ne decoquantur carnes lignis (quibus nonnullæ Regionibus abundant) venenatis ut oleandro , taxo &c. Quidam ex ligno oleandri fecerunt veru & carnes coasfarunt , quicumque eas comederunt, mortui

mortui fuerunt: Veru ferreum cùm facile veneno aliquo infici possit, ut hoc impediatur, omni modo studeant: sedulam quoque dent operam, ut vinum & aqua, aliaque cibaria aut cibariorum condimenta reponantur in vasis obturatis ac clausis, ut neque aranei, neque in quibusdam Regionibus scorpiones, stelliones, nec aliquod virulentum reptile vel insectum ingredi queant. Hodierno die mos est frequentissimus, ut ministri Principum edulia, quæ apponuntur edenda, prius degustent: consuetudo hæc licet laudanda sit, ei tamen non omninò fidendum: quod luculenter ostendimus in pincernis, pocillatoribus aliisque. Nam pincerna, si vitæ ac salutis Domini sui malis artibus insidiari velit, poterit se ipsum valentissimo quodam antidoto præservare adversus venenum: pocillator, qui in servatæ fidei signum Domino suo præbuit, iisdem adversus venenum se tueri poterit præsidiis: Accedit quod uterque tam parcâ manu utrumque degustet, ut licet subsit venenum, nullam tamen inde molestiam ac noxam percipere possit: scias etiam venena omnia (quæ ut interimant cibariis admista) cā

arte ab astutis veneficis parata esse, ut non nisi temporis intervallo vires suas exerant: hinc tali consuetudini non adeo fidendum, sed curandum potiùs, ut Principes habeant ministros (quorum manibus edulia administrantur) non ignobiles, non obscuro genere natos, fideles, non avaros, neque invidos, & qui diu antea vitam ac moribus sint probati: In quos etiam multa magnaque beneficia contulerint. Quin etiam bonæ conscientiae Medicos sibi adjungant peritissimos. Vasa ex quibus comedunt ac bibunt, vitrea sint ac fictilia vitro circumlita: quandoquidem in ejusmodi vasculis tam facile venefici venena abdere nequeunt, quam ex auro & argento conflatis: si tamen vasa aurea & argentea desiderent, munda & nitida servanda, fideliumque hominum manibus committenda sunt: Attendant etiam ne stramenta lectorum parentur ex herbis venenosis, aut ne hypocaustra vel stuphæ lignis veneniferis calefiant, qualia sunt oleandrum, taxus, napellus & alia plura. Candelæ accensæ stent remotæ ab eorum facie, quia sævo & ceræ, ex quibus parantur candelæ, facili negotio venenum commisceri potest. Cubicularios

rios habeant fidelissimos, cum cubilia quodam veneni genere, uti & interulæ, cæteraq; vestimenta infici possint: Hanc igitur ob causam cubicularii priusquam vestes Dominis suis induendas offerant, eas manibus diu pertractent & suffumigent. Antequam Principes equis insideant, jubeant ut mangones & equorum curam gerentes, equis sæpè insultent super iis ephippiis, quibus ipsi in equitando uti consueverunt. Etenim nonnulli reperiuntur versipelles, apud Turcas potissimum, qui sellas equorum sellarumque pedifera illinant venenis tanta permeandi & penetrandi vi præditi, ut insectorum penetrent ocreas, & ad nudas pedis plantas perveniant, ac inde per cutis spiracula, arteriasque cuti subjacentes corpus ingressa, cuncta corporis membra corrumpant & absument. Proinde stabuli præfectis mandare debent, ut tam cautè sellas & habenas recondant, ne in odiosorum manus veniant. Cæteroquin Medicum habeant fidelissimum, amicissimum, virum bonum, Dei cultorē, qui ea calleat, quæ suâ peculiari naturæ dote præsens venenum signis quibusdam certissimis detegunt; in quorum

numero hæc recensentur à quibusdam viris fide dignis. Lapis prassius, præsentente quocunque veneno, statim perdit splendorem: Ophites præsentente napello, aut vipera, aut felle pardi, exsudat: hoc tamen non fit præsentibus cæteris venenis. Bufonites aureo annulo inserta & in digito gestata ut carnem attingat, hæc cum venenum adesse sentiat, tantâ caliditate digitum afficit, ut carbonem accensum ipsum urentem præ se ferat. Albertus Magnus memorat adamantem Orientalem gestatum brachio sinistro inter humerum & cubitum annexum omnium venenorum vim eludere: eandem quoque vim tribuit ahati, hyacintho, & sapphyro Orientali: Alii eandem facultatem assignant smaragdo: Alii draconitidi, & lapidi, quem ajunt reperiri in capite draconum: lapis ætites si imponatur cibo, in quo venenum latet, eundem prohibet deglutiri: si lapis extrahatur, cibus mox deglutitur, si credendum sit Alberto & Varignanzæ: si quis vase potorio (inquiunt Plinius & Vitalis) ex electro facto utatur, veneni insidias vitabit: discurrunt enim in eo arcus cœlestibus similes cum stridore igneo: vasa
figu-

figulina ex porcellana confecta eandem vim veneni experiundi habere dicuntur : aurichalcum cum venenum erodens sentit, tum etiam aliorum plura genera colorem mutat in nigredinem & rubiginem contrahit: quare præstat vasa ex illo sed splendente habere. Cardanus inquit (ne pauperibus suum præsidium denegetur) mirum in modum ab omnibus metallicis venenis mutari, imò & ab aliis potentibus, præsertim si calidum sit: eligendum autem valde splendidum & purum: Et nisi ab acribus aut aridis succis vitiaretur, rem absolutam undequaque haberemus. Scripsit præterea Albertus Magnus imaginem serpentarii cum suis stellis cuius lapidi pretioso insculptam utilissimè gestari adversus omnia venena, eaque præsertim, quæ venenosorum animalium ictu vel morsu relinquuntur. Petrus Aponensis affirmat, quod si in hæmatite lapide sculpatur homo genibus flexis serpente cinctus, cuius caput dextra teneat, caudam verò sinistra, & lapis ille annulo ex purissimo auro confecto inseratur, & ab homine portetur, eum à quocunque veneno tueri. Remediū non inconueniens fore

fore arbitramur (si quis ab assumptis venenis sibi metuat) ut quam diligentissimè provideat, ne fame vehementi sitivè pressus cibum arte culinaria elaboratum sumat : nam ita timendum est, ne veneni vis celerius rapiatur in viscera, & qui cum maximo appetitu cibos devorat, veneni vim facilè concipere valet : nullo quoque peculiari consueto fruatur cibo : nec solus comedat : nullum certum locum in mensa servet, sed eum frequenter mutet : abstineat à ferculis nimium mistis, tortis, infartis carnibus, farcinibus, intinctibus : antequam cibum ore sumat, exploret odorem ; nam si foeteat, veneni suspicio est, quia foetor putredinis venenatæ comes est : si sordidum aut putridum quid contineat, vel diu linguâ ac dentibus tractatū hæreat, vel gutturi in deglutiendo impedimento sit, ut per gulam demitti non possit, vel sub dentibus strideat, hunc rejiciat : eâdem cautione vel potius majore in potu utendum, qui non statim hauriendus, sed prius pitissandus ac degustandus : breviter cibis potusque sumatur summa cū cautione & parca manu : etenim non nisi gulosi (ut quidam ajunt) veneno infici possunt.

ci possunt , solosque confidentes latet
venenum. Præterea vitandi sunt fungi ,
& quicunque cibi venenis similes, ut an-
guillæ , ranæ & cæt. non solum quod
hæc venenosa esse possint , sed quod
Venefici sub ea occasione venenum ex-
hibeant : vitandum apium , quod simile
sit apio risus , petroselinum parvum, ci-
cutæ simile : si quid detur ex cuspide cul-
telli , aut non edendum , aut solummo-
dò ex altera parte gustandum : pocula
ex quibus bibitur , sint ex cornu mono-
cerotis vel cornu cervi , quibus uteban-
tur Reges apud Philostratum in vita A-
pollonii : vel parentur pocula bibitoria
ex ligno cupressi , pini , Juniperi , mali
punici , fraxini : talia namque venenis
præsertim in sumente longiùs serpenti-
bus contrariantur , quarum arborum um-
bram taliter fugiunt , qualiter delectan-
tur jacere sub umbra salviæ , hederæ ,
fœniculi : quapropter ab earundem her-
barum potissimum salviæ usu abstinен-
dum. Modus autem venena præcaven-
di tutissimus est , ut in horum suspicio-
ne semper aliquid præmandatur , quod
venenorum vires retundere possit : cu-
jusmodi sunt caricæ pingues cum nuci-
bus

bus juglandibus, foliis rutæ & sale, quorum compositio talis esto. R. fol. rut. p. xx. nuc. jugland. p. ij. sal. comm. p. v. Caric. ping. p. v. misce omn. simul. dosis est, quantum cultri culpiscapere potest. Hoc remedium celebre si ante cibos sumatur, vires assumpti veneni reprimat, illudque per vomitum expellit. Pari ferè facultate pollent poma citria, quorum usus frequens esse debet, nam eorum semina, succus, cortices & odor, cuncta hæc venenis resistunt. Valet quoque semen napi ad ℥i. cum vino potum: fol. calaminth. uti & lactucæ c. sus confert: item butyrum recens cum pane sumptum. Præ cæteris summum præbet remedium terra terra lemnia ad ℥j. vel ejus loco mithridatium vel theriaca assumpta. Commendant nonnulli castaneas, mespilas, pistacias, allium, raphanum, nuces ponticas, radices ari, C. C. folia cupressi, pini, bacc. Juniperi. Præterea ad sidera tollunt medicamentum ex semine sancto, asa foetida, conserva flor. tunic. & aqua stillatitia. cinnamomi compositum. Denique sciendum, quomodo ædes ab animalibus venenatis liberandæ, & quali mo-

li modo liberæ servandæ sint. Ut autem liberentur ædes à similibus, domi educanda sunt animalia, quæ illa comedunt, uti sunt ciconiæ, pavones, eluri &c. deinde fuganda sunt odore ingenti juniperi, cornucervi, semine nasturcii, fol. peucedani, polii, styrace, asafoetida, gummi serapino, pice, asphalto, trifolio, ruta, lapide gagatis, castoreo, ungula cervi, succino &c.

C A P U T V.

Curatio Venenorum universalis.

ANtequam specialem venenorum curationem aggrediamur, ut eorundem Universalis præmittatur, necesse est. Venenum igitur per eam viam revocandum, per quam corpus nostrum ingressum est: exempli gratiâ, si ore assumptum fuerit, provocandus vomitus: si clystere injectum sit, clystere quoque educendum: si ictu vel morfu, vel vulnere virus corpori communicetur, illud exugendum. Quod si ergo cujuscunque generis venenum per os assumptum fuerit, illud quàm citissimè fieri potest

poterit, vomitu exturbandum est: modò illud adhuc in ventriculo hæreat: si è ventriculo egressum, ac intestina ingressum fuerit, illud quamprimùm injectis enematibus extrahendum: quin etiam si citato, quantumvis vehementi, vomitu nihil veneni evocetur, vel etiam sumpto vomitorio vomitus non sequatur, illud violentis catharticis ac clysteribus foras expurgandum: proritetur vomitus multo hydromelitis aut hydrælei potu, vel multo butyro pingui devorato & calidæ aquæ admixto, vel decocto malvæ aut seminis lini, urticæ, foenugræci, aut decocto raphani & sem. atriplicis cum syr. acetos & hydræleo sumpto: aut decocto elleb. alb. flor. genist. summit. aneth. si hæc non præstent effectum, ad fortiora vomitoria veniendum, utpote tartarum Emeticum, syr. Emetic. aquam benedict. Rulandi, crocum metallorum &c. nam omni arte studendum, ut vomitus succedat: hic enim, si quod aliud remedium, utilissimus est, non solùm quod venenũ expellat ac vacuet, sed quod assumptum interrim venenũ odore, sapore, calore, grummis ejectis arguat & represētet: siquidẽ
odore

odore & sapore cicutam, colore cerussâ & gypsum, grumis concretis lac vel sanguinem, materiæ qualitate & acrimoniâ sandaracham Græcorum, leporem marinum, aut rubetam, aut hyrudi-
nem prodit: ita ut per hæc ad accommo-
data & propria singulis remedia aditus
pateat: in vomendo verò tamdiu perse-
verandum, usque dùm nec sapor, nec
odor, nec morsus, nec nausea, nec
anxietas sentiatur amplius, quæ sunt ve-
neni reliquiarum indicia. Quod si in
ventriculo ac intestinis quoddam perci-
piatur incendium, indatur supposito-
rium acutum, injiciatur clyster acer, ut
è ventriculo ac intestinis foras venenum
expellatur. Propinetur deinde cathar-
ticum, quo alvus satis potenter expur-
getur, ad quod opus non postremas par-
tes obtinent rhabarbarum, agaricus,
cassia solutiva, aloë &c. hæc enim præ-
terquam quod alvum solvant, suâ quo-
que acrimoniâ ventriculum abluunt &
abstergunt, nec non facultate sibi insitâ
venenis adversantur. Proinde dentur
enemata ex decocto cent. min. herb. e-
moll. agarico adjectâ colocynthide: in
quo decocto dissolvatur hyera Gal. aut

diacolocynthidos : præparetur purgatio ex infuso rhab. aut pillulis aloëticis aut etiam diluto elleb. si necessitas urgeat : aut ex cassia fistula si modò in intestinis sentiatur erosio & acrimonia. Hæc enim emolliendo erodentium medicamentorum acrimoniam obtundit : quando tùm vomitu , tùm alvi dejectione corpus abundè vacuatum deprehenderimus , tunc lacte asinino vel caprino hauriendo, vel jusculis pinguibus ex adipe , butyro aut lacte viscera ac intestina veneni acrimoniâ læsa mulcebimus, non aliter quàm in dysenteria fieri oportet, idque auxilii vel potu , vel clystere tentabimus imò & narcotica his admiscebimus, si istis levioribus anodynis nihil profici experiamur : interim omni arte defendemus partes nobiles à maligno veneni vapore, admovendo nimirum regioni cordis cataplasma cardiacum ex conserva flor. borrag. bugl. mithridat. theriaca & confectione alkerm. paratū, vel loco confection. grana kermes usurpari poterunt : aut applicando epithema ejusdem facultatis : similibus quoq; hepaticis cerebro providebimus. Quin etiam deorsum revellemus vimque venenatam

natam revocabimus, ne in cor & partes
nobiles evehatur, cucurbitulis cruribus
affixis, frictionibus asperis ac vinculis
dolorificis earundem partium, itemque
brachiorum, digitorum, pedum atque
inguinum. Utemur quoque balneo a-
quæ calentis ex accommodatis herbis con-
fecto vel laconico sudorem provocante:
quandoquidem hujuscemodi calor ex-
traneus venenum efficacissimè ad cutim
trahit: vicem verò balnei aut laconici
supplebit, si dissecto muli aut equi vivi
corpore exemptis subitò intestinis æger
in animalis cadaver intromittatur. Nec
usque adeò his fidendum remediis, quin
ab antidotis tùm simplicibus tùm com-
positis salutare præsidium quærat:
qualia sunt terra lemnia, mithridatium,
theriaca, scordium theriaca cœlestis,
rad. Imperator. angelic. zedoar. bol. ar-
men. sem. napi. pastinac. sem. rut. radix
valerianæ, mala citria, limonia, auran-
tia, rad. dictamni, tormentill. aristol.
gentian. nuces ponticæ & alia penè enu-
mera: quæ sanè multò majori copia ex-
hibenda sunt veneno correptis, quàm
venenum metuentibus. Quod si ergò
venenum fuerit calidum, quod assum-

ptum est, illud iisdem fermè remediis expugnandum, quibus contrà venenum à tota substantia utendum mox diximus, nisi quod hìc clysteres non acres sed leves injiciendi sint. Cibaria conveniunt omnia frigida tam actu quàm potestate, uti & granatorum succus, emulsio sem. melon. aqua lactis, ptisana hordeacea, &c. admovenda quoque frigida tam actu, tum potentiâ : versandum in aëre frigido : quieti & somno indulgendum : sumendum potiùs mithridatium quàm theriaca : & quia alvi profluvium ad hoc veneni genus subsequi solet, id omni adstringentium genere sistendum. Si venenum fuerit frigidum, id vomitorio statim expellendum, dein clysteres acres injiciendi calidi & attrahentes : somnus arcendus est, sternutamenta cibandenda, deambulandum, corpus exercendum, corpus linteis asperis fricandum, sudandum ante cibum & in aëre lucido calido commorandum. Præterea sumantur confectiones calidæ, ut anacardina, diatrion pipereon, diamargariton, confectio alkermes : potus sit vinum generosum : cibus allia, cepæ, sinapi.

Quod

Quod si venenati animalis morfu aut puncturâ vel sagittâ venenatâ, vel globo sclopetario veneno illito alicui vulnus inflictum fuerit, illud exugendum è vulnere à tali, qui nec ulcus in ore vel gingivis, vel palato, nec dentes corrosos habeat, coluto prius ore cum oleo violaceo aut rosaceo primùm, deinde cum vino odorato. Si nullus adsit, qui sugat, vulneri admoveatur cucurbitula ampla cum multo igne & scarificatu: Vulneri quoque imponantur pulli gallinacei per medium secti, vel frustum carnis hœdinæ aut ovinæ recentis, ut calor ille naturalis non modò venenum attrahat, sed etiam vim illius obtundat. Similiter apponatur caro ejusdem animalis venenati, à quo ictus inflictus est, ut viperina caro morsui viperæ, jecur canis rabidi morsui à cane rabido illato: præter hæc admoveantur emplastra attrahentia vulneri ex stercore columbino, radice arundinis, bulbi, aristol. dictamni, sinapi, ficubus, cepis, crudis simul malaxatis & incorporatis: vinculis quoque arctissimis pars vulnerata deliganda, si fieri possit, ne virus veneni intrò permeet: fiant etiam profundæ sectiones, si naturâ

partis permittat , & malignitas veneni intrò serpentis postulet : vulnus interim ejusque ambitus illinatur theriacâ, aut mithridatio, aut alio quodam alexipharmaco, ne venenum serpat in partes sanas, ejusq; malignitas reprimatur. Deinde per os capiatur quoddam alexipharmacum ad partium internarum tutelam ac robur. Postremò pars vulnerata imò & totum corpus in mulum exenteratū, vel mulam dum adhuc fervet, intromittatur, ita tamen ut caput promineat, & tamdiu in eo quiescat, donec veneni vis retusa fuerit : cum cadaver refrixerit, alium mulum vel mulam exenterare & corpus veneno infectum intromittere oportet : Enim verò mulus & mula ob caloris abundantiam cæteris præpollent animalibus ad malitiam veneni refræ-
nandam. Quod si ulcus hisce remediis non sanescat, sed livescat, vel ad necrosim tendere videatur, pars læsa cauterizanda est ad os usq;, ut inde dura eschara inducatur, quæ sit impedimento, ne venenum in partes sanas serpat : Verùm id frustra tentabitur, si venenum jam intrò serpserit, quod ex colore livido, sensus ac motus privatione colligendum.

Qua-

Quare nec cauteria , nec scarificatus
profundi quidpiam emolumenti præsta-
re valent, sed potius amputanda pars, si
ea sufferre possit, sin minùs, ulcus ma-
net incurabile solis indigens blanditiis,
ut quilibet cancer, nimirum unguentis
frigidis vehementer adstringentibus,
quibus veneni malignitas retundatur,
eique progressus ulterior prohibeatur,
Quæ singula ex propria ac peculiari cu-
jusvis veneni curatione clariùs eluce-
bunt.

Victûs rationem quod attinet , talis
esto: veneno correpti bibant frequenter
lac asinum aut caprinum aut ovillum
recenter mulctum, edant sæpè butyrû,
capiant juscula carnum pinguium: nam
pinguia ideo hîc convenire videntur,
quod vias obstruant, ac proinde veneno
aditum ad cor prohibeant: commoren-
tur in aëre lucido, parum aut nihil dor-
miant, vigilent verò quantû poterunt:
somnus enim cogit intrò venenum, vi-
giliæ verò illud foras à centro ad super-
ficiem evocant: suffiantur suffitibus o-
doratis ex myrrha, ligno aloes, ladano,
styrace, cortice mali citrei, baccis juni-
peri, scordio &c. pro potu hauriant lac

acetosum, vel oxicratum : utantur iusculis in quibus serpillum, pimpinella, buglossum, borrago incoquantur.

Capitibus præcedentibus tractavimus venenum terminis amplis ac latè patentibus, divisimusque in genera & species subalternas, ab individuis & singularibus remotiores. Docuimus etiam remedia potissimū generalia. Proximè sequentibus capitibus quatuor descendimus ad species inferiores, imò specialissimas, quarum totidem instruimus classes. In prima explicamus enumeramusq; venena & symptomata intro sumptarum ab homine rerum vegetabilium : In secunda animantium : In tertia mineralium : In quarta exponimus venena, quæ a foris atque extrinsecus noxias suas vires in corpus humanum exerunt. Et classis hæc postrema tria capita continet, quorum primum agit de morfu ictuque venenatorum animalium in communi. Secundum de morfu canis rabidi &c. tertium de morfu atque ictu aliorum animalium in specie : singulis autem speciebus singularum classium ac capitum specialia ac propria subjunguntur antidota. Hisce
subji-

subjicimus remedia vulneris illati in-
strumento intoxicato. Deinde quædam
additamenta. Denique remedia contra
philtrea & maleficia.

C A P U T VI.

ET

C L A S S I S P R I M A

*Venena intrâ sumptarum Rerum ve-
getabilium in specie cum antidotis*

A N A C A R D I U M.

IN ferie venenatarum rerum vegeta-
bilium primo loco ponimus anacar-
dium, quod est fructus arboris exoticæ
colore ac figura cor repræsentans, præ-
cipuè si hic fructus exsiccatus sit: crescit
in India Orientali.

Symptomata hujus fructus: Assumptis
anacardiis suscitatur incendium in fau-
cibus, gutture, ventriculo, totoque cor-
pore, adeò ut febris inde suborietur,
quam subsequitur delirium.

Curatio: Si quis anacardium intra cor-
pus sumpserit, detur ei vomitorium &
clysteres injiciantur frequenter. Hisce

præmissis dentur olea glacie refrigerata
v.g. ol.amygdal.dulc.ol.papav.nucleor.
pineor. æstatis tempore stent ista olea
aliquamdiu in loco frigido. Convenit
etiam butyrum recens cum lacte bubulo
in sat magna quantitate sumptum: pro-
sunt & juscula pingua, adeps suillus &
anserinus liquefactus. Item cerebrum
quadrupedum & volatiliū, uti ossium
medulla: omnia denique refrigerantia
hîc locum habere possunt.

Ephemeron lethale sive colchicum.

Secundo loco occurrit nobis ephemeron vulgo bulbus agrestis: crescit in pratis, & florem producit ante folia, venenosa planta est, idcirco cavendum, ne intra corpus assumatur.

Symptomata: Si quis ephemerum intra corpus sumpserit, is patietur totius corporis pruritus, non secus ac si urticæ casus fuisset: internè rosionem sentiet, incenditur ventriculus, & alvus fit cruenta.

Curatio: Hoc in casu vomitiones ciendæ sunt, alvus clysteribus solvenda est: deinde propria antidota exhibenda sunt, qualia pro his habentur lac hu-
ma-

manum, asininum, ac bubulū, dictamni
3ij. sumptæ, succus rubi & vitis recen-
tium viticularum : conveniunt etiam
baccæ myrthi contusæ in aqua macera-
tæ & in liquorem solutæ.

Staphisagria.

Tertio loco venit Staphisagria seu
herba pedicularis, quæ crescit in
Apulia, Calabria, Dalmatia & in nō-
nullis Germaniæ partibus.

Symptomata. Hæc herba si assumatur,
adurit fauces & palatum, vomitus ex-
citatur, ventriculum ac intestina erodit,
& nisi succurratur, strangulat.

Curatio. Propinetur illicò oleum a-
mygdalar. dulc. cum magna hydromeli-
tis quantitate, quo propinato cita ac
velox imperetur deambulatio, eaque
continuetur, per quam facillimè susci-
tatur vomitus : injiciantur clysteres,
hujus herbæ acrimoniam demulcentes,
& ea ordinentur, quæ epotis canthari-
dibus medentur.

Uva vulpina seu Solanum Maniacum.

Quarto loco præsentatur Uva vulpi-
na seu Solanum Maniacum : hæc
herba vulgò cognita est, & ubique lo-
corum reperitur.

Sym-

Symptomata. Quòd Solanum horrenda causet, nemini dubium esse debet: enim verò qui foliorum vel radicis 3j. cum vino sumpserit, intra breve tempus delirabit cum risu, eique variæ observabuntur species: die tertio mentis alienationem infert, & quarto quintoque die interitum adfert: cùm hauriatur, sentitur velut lactis sapor in ore bibentis, exinde induratur lingua, color facie obfuscat, excitatur vomitus, cui supervenit singultus, profluvium ventris dysentericum cum muco intestinorum, lethargus, quem tandem mors subsequitur. Quòd Solani variæ species horrendas strages ediderint, illarumque grana inconsultiùs comedentes in lethargum & horrida symptomata inciderint, fusè narrant Mizaldus, Fuchsius, Matthiolus.

Curatio. Huic veneno obsistimus aquâ mulsâ copiosius potâ, clysteribus acribus, ut quâ per vomitum, qua per alvum deturbetur. Sumptâ autem aquâ mulsâ vel lacte asinino vel caprino plurimo corpus violenter movendum, quoniam malignitas ejus per talem motum retunditur, erosio prohibetur, &
reli-

reliquiæ ejus per vomitum & secessum
evacuantur. Idipsum multò prompti-
us præstabit lac acetosum. Venenum
hoc si rejectum, aut malignitas ejus re-
tusa fuerit, theriaca Androm. & electu-
aria calida cum vino exhibenda sunt, ut
relictæ ejus particulæ alterentur. Huc
quoque referantur remedia, quibus o-
pii malignitas corrigitur & expellitur.

Solanum somniferum.

Quinto loco obvium nobis venit so-
lanum somniferum, quod in locis
petrosis juxta aquas crescit, cujus pars
radicis interior rubicunda est.

Symptomata. Si hujus radicis deraſæ
aut baccarum ʒj. in vini ʒiſſ. maceretur
duabus horis & dein percolato digitisq;
presso vini recentis tantundem addatur,
ac in poculo ad potandum propinetur,
accidit paulò post, ut qui biberint, nil
prorsus edere possint:

Curatio. Antidotum huius præsentan-
eum est bibere acetum. Huc revocan-
da remedia, quæ valent adversus
Solanum maniacum.

*Aconitum Licoctonum sive Aconitum
Pardalianches.*

Sexto loco recensemus aconitum Ly-
scoctonum, faba, quod luparia nuncupatur, quia lupi illud vorantes statim intereunt: huic accedit aconitum pardalianches, quod à priori licet totum diversum sit, eandem tamen cum eo malignitatem participat : utrumque amat opaca sylvarum loca.

Symptomata, quæ ab utroque in quantitate excessiva sumpto oriri solent, sunt adstrictiones maxillarum, morsus & erosiones ventriculi, oculorum caligo & eorundem velut suberventus color, tremores & totius corporis inflatio ferè hydropica.

Curatio: Ciendæ sunt vomitiones & alvus subducenda : hisce peractis exhibetur theriaca ad ℥ij. cum vino, in quo radix gentianæ decocta fuerit : aconiti utriusque antidorum infallibile est radix aristolocchiæ rotundæ, item rad. eryngii cum ranarum comestibilium vel anserū jure pota : Confert quoque vinum, in quo aurum argentum ferrumve candens fuerit extinctum : Item coagulum lepo-

leporis, hædi, vel vituli cum vino sumptum.

Squilla sive Scilla.

SEPTIMO loco collocatur scilla, quæ in Apulia, Sicilia, Portugallia copiosè crescit. Ex scillis aliæ sunt, quæ non nisi in magna quantitate sumptæ corpori noxiæ sunt: aliæ verò in parva quantitate crescunt in locis fœdis ac graveolentibus, scilicet prope cloacas aut thermas.

Symptomata quæ secum portant, sunt ventriculi, intestinorum, & venarum mesaraicarum exulcerationes, à quibus punctiones, tormina & dysenteria tandem suboriuntur.

Curatio: Huic occurrimus potu lactis, in quo chalybs candens extinctus fuerit: profunt etiam vitelli ovorum in aceto decocti: item juscula carniū pinguium, butyrum crudum ac recens copiosè sumptum, esus extremitatum quadrupedum animalium juvenum elixarum.

Flammula.

OCravo loco se prodit flammula, sive scelerata, quæ ranunculi species: ubique locorum reperitur.

Sympto-

Symptomata: Hæc ingesta fauces, guttur, ventriculum & intestina tantis afficit incendiis, ut sitim inexplibilem excitet, linguam arefaciat, intestina dera-dat, urinam ardentem, imò mictionem persapè cruentam cum dolore sanè intolerabili causet.

Curatio: Excitatis priùs vomitibus & clysteribus infusis confert lac bubulum unà cum suo cremore plenis poculis sorbere, vel oleum amygdal. dulc. aut nucleor. pineor. aut papaver. aut sem. lini expressum assumendum. Ad hoc non parum profunt mucago sem. lini, fœ-nugr. mal. alth. psyllij, cydonior. & juscula pingua. Item bacca halicacabi. Confert præterea fovere jecur succo lactuc. portul. intybi hortensis & santalo rubro in aqua rosar. maceratis. Illinendi renes, pubes, testes & ipsa demum virilia succo rosar. plantag. hyascyam. clysteres injiciendi ex lacte caprino aut bubulo vel ex decocto carniū pinguium parati, addito ol. ros. & vino ex baccis myrthi confecto. Ea quoque adhiberi possunt, quæ contra assumptas cantharides valent.

Urtica.

NOno loco venenatis plantis annu-
mera.

meramus urticam, cujus variæ reperiuntur species. Maximè autem hîc mentionem facimus de illa, cujus semine, venenis excitandæ causâ, quidam utuntur. Si igitur quandoque in usum medicum veniat, eâ cautione opus est, ut ei admisceantur talia, quæ acrimoniam ejus, & fervorem immodicum obtundant: cujusmodi sunt pistacia, nuclei pineorum, amygdalæ dulces, nuces ponticæ & præcipuè semen sesami: alioquin si largiùs ingeratur, præsertim solum, similia excitat symptomata, quæ scilla: præterea tussim infe-

Curatio: hisdem hîc remediis opus habemus, quibus medemur symptomatibus à scilla suscitatis, tussis verò, quæ supervenit, sedâda est hisce, quæ suapte natura pectoris asperitates leniunt: uti oleum amygd. dulc. syr. violar. liquinit. diatragacanth. frig. ptisana hordeacea saccharo conspersa. Præ cæteris verò convenit mucilago sem. cydonior. in aqua calida præparata.

Dracunculus.

DEcimo loco apponimus dracunculum, cujus duæ reperiuntur species, major scil. & minor sive palustris.

D

Sympro.

Symptomata: Huius semen si potetur, aut in cibis assumatur, exasperatur guttur, lingua adurit, punguntur gingivæ, dentes vexantur, totoque in corpore ingens incendium excitatur.

Curatio: Huic occurrere oportet butyro recenti hausto, pulte farinæ hordeaceæ, addito saccharo penidiato: uti & ol. amygdalar. dulc.

Coriandrum.

UNdecimo loco venenorum vegetabilium sobolem pronuntiamus coriandrum vulgo notissimum: quod quantitate potius quàm qualitate nocivum est. Et licet quantitate non adeò noceat, attamen nonnisi præparatum assumi volumus: Nam si præparatum assumatur, ventriculo roborando prædest, plurimum compescit ructum acidum, cibis digerendis inservit, cor exhilarat, acuit ingeniū & spiritus vivificat.

Symptomata: Quod si in nimia quantitate crudum assumatur, vel ejusdem herbæ succus liberaliùs hauriatur, vel cùm adhuc recens est, comedatur, mentem ita commovet & evertit, ut ebriorum mores ac motus incompósitos, tandemque stuporem ac velut narcosin totius

tius corporis inferat , & eadem penè symptomata invehat , quæ opium.

Curatio : Huic medendum haustis pinguibus gallinarum & anserum jusculis copiosè falsis: passo cum lixirio sumpto: epotâ muriâ : maximè verò theriacâ Androm. cum vino sumptâ : item diamoscho & diambrâ cum vino haustis, quæ cerebri noxas singulariter corrigūt. Omnibus hisce prævalet radix vincetoxici ad Zij potui data tanquā proprium ejus antidotum.

Psyllium.

DUodecimo loco venenatarū plantarum accedit psyllium , maximè ejus cortex : quod spontè crescit in Italia & nonnullis Germaniæ locis.

Symptomata : Ex assumptione seminis psyllii unâ cum cortice in quantitate excessiva universo corpori tuboritur frigus, torpor, respirandi difficultas, alvi tumor, & tanta denique cordis anxietas, ut oborto sudore ægri plerumque commoriantur.

Curatio : Vomitorium propinetur, illicò, alvus subducatur, postremò iis utendum est remediis, quibus utimur contra coriandrum haustum.

DEcimo tertio loco in venenatorum vegetabilium foro vendimus cicutam, quæ in hortis nonnunquam pro cerefolio colligitur, cui non multum ab similis est, & ubiq; locorum crescit. Hæc ob summam frigiditatem venenosa censetur, ut & semen ejus.

Symptomata : Si quis semen cum liquore aliquo potaverit, vel herbam in cibis sumpserit, huic suboriuntur vertigines, oculi caligine offunduntur, visus perit, mens perturbatur, somnusque inducitur perpetuus. Idipsū à veritate nō alienum esse docent exempla, quorum hoc in loco mentionē faciamus, necesse est.

Marcoduri Anno 1692. contingit militi & uxori ejus, qui cū cicutam (quā uxor pro cerefolio collegit, & exinde cibum præparavit) in cœna manducarent, post cœnam ambo euntes cubitū, in talem prolapsi sunt somnum, ut non amplius excitati fuerint. Contigit idem Fuldæ duobus Religiosis, qui ab itinere quodam domum redeuntes dum mensæ vires lassas relaxaturi accumbūt, & cocus iis primò loco ferculum ex radicibus petrosilini carnibus incoctis apposuit.

posuisset (radices autem , quas Religio-
si & ipse cocus petroselini putabant , ci-
cutæ erant , quæ petroselino parvo ita
similes sunt , ut non nisi odore discerni
possint , quas ex inculto horto unâ pe-
troselino magnâ quantitate mixtas per
summam ignorantiam raptim extraxe-
rat , carnibûsque incoxerat) Patres ap-
petitu stimulatî , mox adoriuntur fercu-
lum toxico plenum , mortis in olla ho-
spitantis ignari ; vix enim in stomachum
descenderat cibus , mox virulentæ vir-
tutis copias explicabat ; siquidem caput
utriusque tam horrendis fuliginum ex-
halationibus opplevit , ut uterque pro-
tinûs mente captus , insignis & exoticæ
insaniæ signa dederit ; Primus urgente
peregrini veneni furore statim in vicinû
lacum sese præcipitâs in anserem trans-
mutatum assererebat ; alter omnibus spo-
liatis disruptisque vestibus in publicum
prorumpens nil nisi flumen ad intestini
incendii vehementiam extinguendam
appetens , in anatem se transformatum ,
sine aquis nō vivere posse clamabat . co-
nitis tamen ex totius corporis livore ve-
neni incendiis Medici , catharticis , car-
diacis , & bezoarticis remediis tantûm

effecerunt, ut veneni viribus ex parte suppressis mortem quidem effugerint, totâ tamen vitâ languidi & tremore paralitico ex veneni in intimas fibras implantatione perculsi vitam reliquâ summis in doloribus exantlaverint, intrâ triennium tandem extincti.

Anno 1690. in pago, unâ horâ à Civitate Tabernæmontana distante, rustica quædam pro oleribus præparandis omnis generis herbas collegit, quibus magna cicutæ copia permixta erat: his coctis sumptisque in prandio, ecce horâ unâ post mente capta, & in somnum profundum delapsa, altero die vitam cum morte commutavit.

Curatio. Hoc veneni genus quàm citissimè per alvum & vomitum deturbandum est: vomitu autem citato & alvo soluta vinum generosum, vel absynthiacum hauriendum, idque per intervalla repetendum: vel semen apii, aut radix iridis, aut folia lauri, aut organû, aut feseli massiliense, aut piper, aut castoreum cum ruta & mentha, aut semen cardamomi cum vino generoso sumendum. Eximium cicutæ antidotum præstat theriaca, cujus ℥ij. cum decocto

cto dictamni capiendæ. Temporis interea corpus omni arte calefaciendum, tum deambulatione & quovis alio motu paulò vehementiore, tum frictionibus & foetibus præcordiis potissimum admotis.

Taxus Arbor.

DEcimo quarto loco asserimus veneno turgere Taxum : enim verò ab hac arbore toxicum, quo tela inuncta venenosa redduntur, nomen sumpsisse credimus. Hujusce arboris proventus in montibus & rupibus, maximè in quibusdam Galliæ partibus copiosus est.

Symptomata. Taxus non suis tantum foliis, baccis, & succo hausto perniciem infert, sed & umbrâ suâ enecat eos, qui sub ea dormiunt : & quidem potissimum eo tempore, quo florere incipit. Quin etiam frondium suarum umbra flumina, quibus arbor hæc vicina est, venenositate sua inficit.

Symptomata autem quæ accidunt iis, qui ejus baccas esitant, vel succum hauriunt; sunt miræ angustia, ventris inflatio, universi corporis inflammatio, alvi profluvium & febris.

Curatio: Noxis à taxo provenientiibus occurritur decocto fœnugr. epoto, aut devoratis parmulis, aut semine viticis, aut frondibus, aut hausto eorum decocto: conferunt & caricæ cum melle vel saccharo sumptæ. Opitulantur præterea pinguia & quæ crassum dant alimentum, plurimum autem valet adversus taxi venenum diacastoreum, cujus ℥i. singulis vicibus assumenda est. Hæc tamen nonnisi præmissis vomitoriis & clysteribus adhibere oportet.

Sardoniac Herba seu Apium risus.

DEcimo quinto loco describimus malignitatem Sardoniac herbæ seu apii risus, quæ & ranunculus aquaticus dicitur. Crescit in locis humidis juxta aquas: vocatur apium risus, quia folia ejus apio hortensi haud dissimilia sunt: nominatur autem sardoniac herba, quoniam Sardia illam in copia producit.

Symptomata: Hæc herba vescentium contrahit nervos, rictu ora diducit, ut morientes velut ridenti facie intereant, à qua herba manavit adagium risus sardonius.

Curatio: Confert hisce, qui comedunt

runt sardoniam herbam plurima lactis
potio: pulvis castorei cum vino potus:
vinum dulce usq; ad ebrietatem potum,
ut inde affecti dormiant: succus melisso-
phylli cum aceto sumptus: item balnea
& laconica ex decoctis flor. stoechad.
hyssop. salv. rut. beton. chamæpyth. a-
marac. organ. calaminth. puleg. dictân.
chamo. satireiæ, a cori, nardi syriac.
& celticæ, asari, valerian. cyperi, ros-
mar. &c. parata conveniunt. Nec abs re
fuerit inungere occipitium, cervicem &
universam dorsi spinam oleo lilior. de
castoreo. lumbricor. oleo costino, hype-
ric. item unguento vulpino, Arragon.
Agrip.

Hyoscyamus.

DEcimo sexto loco hyoscyamum
venenatum esse notificamus: cujus
tres habentur species scil. vulgaris seu
niger, albus & flavus: nominatur quoq;
faba suilla, & dens caballinus. Hæ tres
hyoscyami species quin venenatæ sint,
minimè dubitandum.

Symptomata: Hyoscyamus comestus
aut cum potu sumptus sensuum men-
tisque alienationem ebriis similem in-
ducit, uti & corporis jactationem cum

distortione: hisce symptomatis succedit virium exolutio, animi deliquium, oculorum rubor, pruritus, tremor, deliriū, in quo corpora sua flagris cædi putant: præterea caligant oculi, ossium compa-gines laxantur, lingua intumescit, ore spuntant, spiritum difficulter reddunt. Oritur vertigo, surditas, vocis diversitas & qui evadunt, corripiuntur morbo comitali, instar asinorum & mulorum subinde rudunt, vel sicut equi hinnunt.

Curatio: Succurrēdum statim vomitoriis & catharticis, quibus præmissis lac asininum exhibendum & hydromel. comedāt affecti nucleos pineos, piper longum, & pistacias: utantur frequentius decocto rad. mori, & opobalsamo cum lacte: Confert quoque illis decoctum cardamomi, baccarum & foliorum lauri: præ reliquis theriaca & mithridatium.

Mandragora.

DEcimo septimo loco venenatas qualitates attribuimus mandragoræ, quæ circæa & Anthropomorphos à Pythagora nominatur. Duplex est, mas & foemina. Herba baccifera est, radicem habet, quæ inferiores hominis partes præsentat: Montes Helvetiæ mandragoram superflue alunt.

Sympto-

Symptomata: Mandragoram in quantitate excessiva haustam insequitur segnities, languor, tristitia, virium exolutio, & somnus tam profundus, ut affecti clamoribus & torsionibus à sopore vix excitari possint. Et si excitati fuerint, præhenduntur amentes.

Curatio: Mandragoræ noxæ removen-
tur per hydromel copiosissimè potum,
vomituque rejectum : possunt quoque
removeri per nitrum cum absynthio ex
dulci vino aut passo sumptum. Naribus
apponatur castoreum & ruta trita cum
aceto permista : olfaciant extinctarum
candelarum fumum: pulvis ellebori albi
insuffletur naribus : Vesicatoria impo-
nantur occipiti: acres injiciantur clyste-
res: fiant frictiones asperæ totius corporis :
occipiti, scapulis & natibus admo-
veantur cucurbitulæ : fiant dolorifica
partium extremarum vincula. Potissi-
mum remedium est illis, qui radicem,
vel baccas, vel succum mandragoræ
hauserint, uno die ferre inediã. Interea
tamen vinum meracum plenis poculis
hauriant, & continuò olfaciant acetum,
cui castoreum sit admistum. Certissimū
hujus antidotum est raphanus domesti-
cus

cus cum sale per triduum devoratus, item theriaca Androm. cum vino generoso frequenter sumpta.

Morion.

Morion qualitatibus suis venenosis cum Solano convenit, eandemque curam exoptulat, idcirco huic non immoramur.

Nux metella sive vomica.

DEcimo octavo loco proferimus nucem metellam sive vomicam, cujus duæ dantur species: quæ ambæ venenatis qualitatibus stipatæ sunt.

Symptomata : Ab assumptis metellis nucibus oriuntur vertigines, temulentia, oculorum caligo & somnus inducitur inexpugnabilis, quem subsequitur sudor frigidus, mortis vicinæ prælagium : Et non solum homines quantitas excessiva enecat, sed & canes.

Curatio . Vomitoria hic sæpe reiterata conferunt, à vomitu propinandum butyrum, & vinum generosum in magna quantitate additis baccis lauri, pipere, rad. pyrethri, cinamomo & castoreo : partes extremæ aquâ calidâ fovendæ sunt & illinendæ oleo costino & balarli-no. Fiant frictiones asperæ totius corporis

poris, illudque linteis calidissimè admo-
tis calefaciendum, dein celeriter mo-
vendum est, & cibis vinoque dulci refo-
cillandum: denique ea applicanda sunt,
quæ opio conveniunt.

Opium.

DEcimo nono loco inter venena ve-
getabilia collocamus opium, quod
lacryma est stillans ex capitibus papave-
ris leviter incis, dum maturescunt.

Ingratus opii sapor facilè opium sum-
ptum detegit, & unumquemque admo-
net, ne quis illo utatur: & ideo venefici
aut maligni illud cuiuspiam non facilè
propinant.

Symptomata: Opiò per imprudentiam
aut ignorantiam in majori quantitate
sumpto suboritur stupor, totius corpo-
ris perfriçtio, singultus, oculorum ca-
ligo, vertigo, veternus, color faciei
plumbeus, uti & labiorum, oris, & un-
guum: invalescēte veneni vi supervenit
anhelitus difficilis, loquelæ amissio, su-
beth, inferioris maxillæ laxatio, nasi di-
storsio, præcordiorum divulsio, anhel-
itus frigidus, convulsio, quæ omnia cum
sudore frigido strangulatus sequitur.

Veruntamen sciendum est non omnes
æqua-

æqualem percipere noxam : nam minùs afficiuntur sanguinei & cholericici : phlegmatici verò & naturæ frigidioris uti & senes magis exinde patiuntur : citiùs etiam opij noxa sentitur, si sumatur cum vino tenui, quia illud per venas vim opij celerius ad cor deducit. Quàm multi opio per multorum ignorantiam adhibito periêrint, & quotidie pereant, plurimashabemus observationes, quas tamen brevitatis causâ hîc describere omitterimus.

Curatio: Instituatur vomitus, alvusque vehementi cathartico solvatur, quibus factis decoctum piperis & castorei exhibendum, idque bis aut ter repetendum. Quod si jam in veternum æger delapsus sit, excitetur sternutamentis, fibulis, frictionibus, odoramētis è moscho, castoreo, asâ foetidâ, ambaro confectis & naribus inditis, quin & sulphuris fumo, spiritu salis armoniaci, cornu cervi & urinæ, ut & salibus quibusdam volatilibus excitari poterit. Excitato postmodû ægro detur aqua cinamomi, spiritus vini, aqua theriacalis : si corpus movere incipiat, vinum meracum largiùs bibat, siquidem hoc calefaciendo confert.

Præ-

Præstans auxilium præbet sequens opi-
ata R. asæ foetid. castor. rad. pyrethr. pip.
myrrh. sabin. ad q. v. pulverisentur &
misceantur cum melle pro opiata: cujus
dosis sit ʒj cum vino generoso sumenda.

Napellus.

Vigesimo loco ostendimus Napel-
lum, qui duplex est, alius Napellus
Moyfis sive antithora, alius thora dici-
tur, de qua hîc sermo est. Et licet anti-
thora & thora eandē repræsentent for-
mam, facultate tamen maximè differūt.
Napellus enim Moyfis sive antithora
verum est thoræ antidotum, nullâq; ve-
nenosâ qualitate pollet. Thora verò
iam venenosa est, ut eâ ingestâ sævissima
statim oriantur symptomata.

Symptomata autem potissima sunt labi-
orum inflammatio, tumor linguæ, intumescencia & prominentia oculorum,
vertigines, syncope frequens, imbecil-
litas crurum, eorumque penè immobi-
litas, livor corporis, tumor ejus & ca-
chexia.

Prognosis: Napellum ingerentes pauci
evadunt: Et si evadāt, hectici vel phthy-
fici, vel epileptici fiunt: tanta enim est
hujusce veneni malignitas, ut nullis
quan-

quantumvis generosis remediis expugnari possit : imò sagittæ illius succo illitæ subitò interficiunt.

Curatio: Succurrēdum illicò excitatis prius vomitibus ex semine napi aut rapæ paratis : deinde propinanda sorbitio ex butyro cum vino cocto : hisce præstitis confert pulvis diambæ & diamoschi, quæ præ cæteris cum terra lemnia assumenda sunt. Conferunt præterea radices capparum contritæ & cum paucis croco ac cinnamomo sumptæ: Item pulvis smaragdi ad ℥ij. cum vino exhibitus. Præstans etiam napelli antidotum præbet mus qui thoræ radicem depascitur, sicccatus, pulverisatus & cum liquore datus. Præstantius adhuc remedium censetur illud R. muscas flores napelli depascentes, illisque victitantes num. xxiiij. ten. sigill. ℥ij. bacc. laur. ℥ij. mithrid. ℥ij. hæc omnia misceantur cum melle & sufficienti oleo amygdal. dulc. fiat mixtura : hujus dosis est ℥j. cum vino calido.

Fungi.

Vigesimo primo loco fungos venenatos esse dicimus, qui nec radices sunt, nec herbæ, nec flores, nec semina
idcò

(ideo ad plantas terræ non nisi reductivè spectant) sed superflua solummodò terræ humiditas, vel arborū, vel lignorum , qua de causa non diu durabiles sunt. Eorum species variæ reperiuntur, è quibus alii lethales sunt toto genere, ac proinde venefici : alii solâ copiâ ingesti. Hi cùm naturâ humidi admodum ac frigidi sint , & lentore non modico scateant , si in cibis sumantur sine pipere, aut alio pulvere aromatico, vel majori quantitate, quàm ætas aut crasis, aut ventriculi fermentum digerere valeat, strangulant, & nisi maturè succurratur, prorsus interimunt. Illi autem lethales sunt, qui, si frangantur, illicò mutant colores, & statim putrescunt : qui nigri vel virides, vel in nigro purpurascetes visuntur, item qui intùs coloris sunt lividi & pallidum habent per ambitum labrum. Hi ne noceant, decoquendi cum pyris sylvestribus, aut hæc si desint, cum domesticis austeriâsculis tam recentibus, quàm Sole siccatis, vel cum foliis ejusdem arboris. Hæc enim proprium sunt fungorum antidotum. Qui fungi propriâ naturâ venenati nascuntur, longè majora, quàm cæteri invehunt symptomata.

Symptomata. Quandoquidem non modò suffocant & comedentes strangulant, sed intestina quoque exulcerant, ventriculum inflant, singultum & punctiōem excitant, corpori universo pallorem inducunt, urinam remorantur, tandemq; frigus, tremorem arteriarum interceptionem, animi deliquium, sudorem perfrigidum & mortem postremò immaturam inferunt.

Curatio : Vomitiones citissimè citandæ vel alvus ducenda vehementi cathartico, à quo succus raphani domestici aut rutæ folia, vel organū cum melle sumenda. Post hæc theriaca aut mithridatium cum aceto acerrimo aut oxymellite, aut aqua vitæ capienda Vel horum loco aqua theriacalis persapè propinanda : vel vinum generosum, in quo piper inferbuerit, vel diapipereon, diacyminum, diagalanga, diamoschum, vel allium crudum devorandum : item porrum sub cineribus coctum : decoctū quoque satureiæ & origani unà cum fimo gallinaceo albo melli & aceto commisto potatum confert.

Vigesimo secundo loco venenatas demonstramus qualitates ellebori sive veratri : cujus duæ dantur species albus scilicet & niger.

Utrumque dicimus veneficum, potissimum verò album imitantes Gal. & Mesuem, eorumque Aſſeclas: uterque enim nisi corrigatur & magna cum cautione assumatur, noxas non mediocres concitat.

Symptomata: autem utriusque sunt vomitus, profluvium alvi, lypothymia, intestinorum tormina, strangulationes, spirandi difficultates, sudor frigidus, quibus perseverante veneni malignitate singultus, suffocatio subitanea, tandem convulsio, mortis vicinæ præſagium superveniunt.

Curatio: Utrique conveniunt vomitiones & alvi turbationes quacunque arte illæ provocari poterunt. Hisce præmissis detur theriaca, quæ superpurgantis prædicamenti refrenandæ ferociæ vim potentissimam obtinet; quanquam aqua mulsa largius sumpta proprium ellebori albi sit antidotum, sicut flores nymphaeæ ad ʒij. exhibiti, ita ellebori nigri

proprium alexipharmacum statuitur absynhium cum vino potum, vel terra lemnia, aut nardus Indica unà cum castoreo sumpta: theriaca etiam vel anisi semen cum aqua plantaginis prodest. Quodsi venter intumuerit, admoveantur ei lintea igne calefacta & sacculi flatus discutientes.

Euphorbium.

Vigesimo tertio loco patefacimus malignitatē euphorbii, quod succus est concretus acerrimus ex sauciata Lybica ferula ejusdē nominis extracta.

Symptomata: Quodsi euphorbium assumptum fuerit, id incendio admodū vehementi fauces & guttur vexat, corpus univēsum inflammat, ventriculū & intestina erodit, singultum excitat & continuas alvi fluxiones.

Curatio: statim provocetur vomitus butyro hausto, oleo amygdalino, jusculis pinguibus: alvus solvatur clysteribus, quibus injectis haurienda aqua solani hortensis, violar. nymph. sorbeatur mucago sem. malv. alth. psyllii. cydonior. lini, potetur aqua rosacea cum camphora, item lac acidum, vinum granatorum

torum, aqua stillatitia, aut succus ant decoctum angur. cucum. cucurbit. maior. acidor. proprium ejus antidotum est semen citri cum vino potum, in quo radix enulæ inferbuerit.

Thymelææ & Chamelææ.

Vigesimo quarto loco venenis vegetabilibus associamus thymelæam & chamelæam : fructus thymelææ vocantur grana gnidia sive coccognidia, crescit in locis montosis & sylvestribus : Chamelæa seu mezereon, quæ prædatrix vitæ & viduarum genitrix jure merito appellatur : hæc crescit in obscuris humidisque sylvis. Ista ambo cum qualitatibus non differant, in uno atque eodem loco compendii causâ conjungimus.

Symptomata : Ab his epotis pituitosæ & spumantes vomitiones excitantur, alvi profluvia, intolerabiles intestinorū & ventriculi erosiones, angustix, inflammationes & universi corporis cruciatus : sitis quoque implacabilis, singultus, convulsio, locutio impedita, aliaque symptomata multo vehementiora, quæ ab assumpto euphorbio oriuntur.

Curatio : primò omnium huc revocanda sunt euphorbii remedia , præter quæ theriaca Androm. terræ lemnia, syrupus rosar. cum ptisana hordeacea conferunt. Vomitus verò, qui hîc plurimum negotii facessit, compescendus : ubi venenum rejectum fuerit, fumantur myrobalani saccharo conditi, nuces conditæ, diacydonites, saccharum rosarum antiquum, additâ terrâ sigillatâ & cornu cervi usto ac coralliis: bibatur etiam vinum granatorum & succus prunorum sylvestrium. Venter totusque venter illinatur oleo mastich. cydonior. additis pulveribus nardi celticæ, menthæ, glandium thuris & foliorum myrthi.

Tithymalus.

Vigesimo quinto loco exponimus tithymalū, cujus undecim species nobis constant, ubique fermè locorum reperibiles.

Symptomata : Omnis tithymalorum generis expressum lac, si in corpus ingerratur, eadem, quæ elleborus, imò vehementiora invehit symptomata, hoc vel argumento certissimo, quòd cùm facies vel manus eo lacte illinantur, surgunt in tumorem & discolores redduntur velut lepro-

leproforum facies : potissimum verò symptoma est fluor alvi dysentericus.

Curatio: Antequam fluori dysenterico consulatur, necesse est, ut prius venenum è ventriculo per vomitum & secesum deturbetur : hinc ad antidota progrediendum, è quibus præcipuum censetur theriaca Androm. vel coelestis sumpta cum vino, in quo dictamnus creticus incoctus fuerit. Valet quoque mûmia ad ʒi. cum meraco hausta. Deturbatô è corpore venenô profluvio alvi dysenterico succurrendum potu appropriato, clysteribus aliisque medicamentis dysenterix cõvenientibus. Præcipuum tamen ac magis conveniens remedium est semen narturtii ad ʒii. in lacte coctum & potum. Quod si hoc non profecerit, ad narcotica veniendum, nimirum ad philonium Persicum, Athanasiam, Requiem Nicolai, tripheram magnam cum opio : paranda quoq; sunt balnea ex aqua pluviali, in qua flores rosar. balaustr. cortex granator. folia rubi, pyra austera, poma acidâ, mespilæ, sorbæ, gallæ, glandium cupulæ, folia vitis agrestis & berberis incocta fuerint. Cibi sint adstringentes, quales sunt oryza,

cydonia, sorbæ, mespilæ, pyra, len-
 re excorticatæ aut bis coctæ aquâ pri-
 mâ rejectâ & diligenter expressa: pulsex
 farina similæ & lacte chalybeato: caro
 pullorum assa condita cum adipe renum
 caprarum vel hircorum ad ignem in sar-
 tagine dissoluta & super assaturam rota-
 ta. Potus sit vinum rubrum suave &
 dulce cum duplo aquæ chalybeatæ: con-
 venit etiam aqua decoctionis sumach ac
 myrthillorum cum saccharo rosato
 dulcorata.

Turpethum seu Turbith.

Turpethum ob calidam & acrem
 qualitatem suam venenosa ac no-
 xia qualitate pollere affirmamus. Idcir-
 cò antequam intrâ corpus sumatur, cor-
 rigendum est. Copiosè reperitur in lit-
 toribus maris.

Turpethum cùm symptomata tithy-
 malo haud dissimilia habeat, eandem-
 que curam postulet, ideò diutiùs non
 immorabimur.

Scammonium & Diagrydium.

Vigesimo sexto loco adducimus scā-
 monium, quod succus est ex radi-
 ce scammonæ plantæ lacteo succo ple-
 nâ extractus. Quod si correctum fue-
 rit

rit, dicitur diagrydium.

Symptomata eadem, quæ tithymalus, scammonium & diagrydium in quantitate excedente sumpta inferunt.

Curatio. Utriusque proprium antidotum est lac ebutyratum sæpe haustum. Item succus malorum cotoneorum ebibitus, uti & succus rhois, vinumque ribis vulgaris epotum.

Colocynthis seu Cucurbytha sylvestris.

VIgesimo septimo loco insinuavimus colocynthidē, quæ venenosa qualitate suâ corpori humano valdè perniciofa existit.

Symptomata: Colocynthis præ reliquis corporis partibus cordi infensa est, ventriculum commovet, respirationem difficilem reddit, ora venarum aperit, fluxum alvi facit cruentum, hypercatharses excitat, intestina & ureteres abradit, denique causat deliquium animi & sudorem fridigum.

Curatio. Confert adversus colocynthidem lac bubulum & butyrum recens sæpè sumptum. Hujus veneni specifica sunt Theriaca Androm. terra lemnia & pulvis smaragdi. Huc referenda quo-

E ,

que

que ea, quibus euphorbii noxis medemur.

Cyclamen seu umbilicus terræ.

Vigesimo octavo loco adiungimus venenosæ plantis cyclamen seu ar-tanitam: quod quid sit, vulgo constat.

Symptomata: Cyclamen intrâ corpus sumptum eadem infert quæ tithymalus, maximè alvi profluvium.

Cûratiô: huic repugnamus radice gentianæ, pipere nigro, theriacâ, terrâ lem-niâ & baccis lauri ad 3ij datis.

Bryonia.

Vigesimo nono loco venenositatem bryoniæ manifestamus, quæ & vitis alba dicitur. Crescit undique in dumetis: hujus radix dissecta igni appositâ tam venenosum spirat vaporem, ut si serpens vel bufo illam attraxerit, illicò moriatur. Qua de causa, quin humano corpori etiam nociva sit, non dubitamus.

Curatio: Eadem remedia hîc locum habere possunt, quæ euphorbio sumpto adhibentur. Proprium ejus antidotum est theriaca cum vino, in quo helenium decoctum fuerit.

Cucumis asininus.

TRigesimo loco Vegetabilium venenorum numero adjicimus cucumerem asininum seu sylvestrem, qui & erraticus dicitur.

Symptomata: Quicumque succum cucumeris asinini hauserit, is excoriationem gutturis, ventris solutionem, nec non horrenda intestinorum tormina patitur.

Curatio: Huic dentur theriacæ ℥ij cum decocto baccar. lauri & melle: ejus antidotum est succus menthæ cujus ℥j. pro dosi exhibenda est.

Papaver nigrum.

TRigesimo primo loco papaver nigrum venenosum esse statuimus: hoc passim in hortis colitur.

Symptomata: Hausto papaveris nigri succo stupor mentis, sopor, dementia non aliter quàm ab assumpto opio suscitatur. Eadem etiam symptomata suboriuntur ab epoto ejusdem semine.

Curatio: Theriaca & diacastoreum vel confectio anacardina ad ℥iiss. sumenda: ejus antidotum est allium.

Cataputia major

Tigesimo secundo loco cataputiam

am majorem venenum participare indicamus: hæc aliàs ricinus seu cherva, vel Palma Christi nuncupatur. Ante hæc rara fuit avis in Germania, nunc in pluribus hortis pro ornamento colitur.

Symptomata: succus huiusce plantæ haustus parit assiduum vomitum & dolorem ventris.

Curatio: Hujus veneni remedium est theriaca Androm. ad ʒij. cum vino generoso calido exhibita: valet quoque contra succum cataputiæ succus hyperici.

Nuces juglandes & avellanae.

TRigesimo tertio loco venenis vegetabilibus annectimus nuces, quarum species sunt multiplices.

Symptomata: nuces in majori copia comestæ causant respirationem difficilem, tussim, dolorem capitis, sputum copiosum & linguæ paralyfin. Nuces rancidæ plus nocuementi ferunt: Quicumque enim eas comederit, patietur nauseam, appetitus prostrationem, vomitum, virumque animalium imbecillitatem.

Curatio: Hisce symptomatis obviamus cydoniorum & pomorum succo:
Quod.

Quodsi ructus superveniat, dandum dia-
cyminum vel diapiperon cum vino ge-
nerofo & ventriculus oleo nardino illi-
nendus.

C A P U T VII.

ET

CLASSIS SECUNDA

*Venena intra sumptarum animan-
tium in specie cum antidotis*

CANTHARIDES.

EX animalibus venenatis primò de-
sumimus cantharides, quarum spe-
cies diversæ, diversi coloris ac diversa-
rum formarum: producuntur ex genere
quodam vermiculorum erucis non absi-
milium, quæ nascuntur ex humore fo-
liis fraxini, populi, ligustri, triticique
inhærente.

Symptomata: Cantharides tam calidæ
& acres sunt, ut extrinsecùs applicatæ
cutim corrodant, & vesicas in ea exci-
tent. Quare inter venena jure merito
recensenda sunt. Quodsi assumantur,
specifica ex proprietate vesicam exul-

cc-

cerant, incredibilem in meiendo causant cruciatum, penem, renes, testes, pubemque insigniter inflammant: viscera interiora erodunt, unde sanguinis mictio: præterea inflammant dextrum hypochondrium, profluvium dysentericū excitant, defectum animi, ingentem anxietatem, vertiginem, delirium & amensitiam causant. Herbi poli 1681. quædam puella, cui miles quidam ad amorem alliciendi causâ cantharides propinaverat, ita mente capta fuit, ut, licet quamplurima medicamenta adhibita fuerint, minimè tamen restitui potuerit.

Talia plura pro dolor prostant exempla, quæ adducenda forent: verùm cum ex hoc uno qualitates cantharidum venenosæ sufficienter elucescant, id unicuique etiam sufficiat.

Curatio : Cantharides sumptæ intra educendæ foras crebris citatis vomitibus, & clysteribus paulò acrioribus infusis: vesicæ verò ulceratæ (ut cui suapte naturâ plus nocent cantharides) succurrendum medicamentis refrigerantibus, crassis, lentis & pinguibus simul mixtis. Ea de causa lac humanum ab ipsis uberibus frequenter sugendū: sorbenda quoque

que mucago feminis psyllii, cydoniorū
& malvæ, syrupus violarum, Nymph.
papav. succus lactuc. portul. cucum. cu-
curbit. emulsiones seminum papav. me-
lopepon. cucurbit. cucum. angur. & la-
ctuc. cum aqua viol. malv. solan. vesic-
& similia conferunt. Quia etiam decem
vel duodecim bacca alkekengi contu-
sæ, & cum aqua portulacæ aut ptisana
hordeacea sumptæ multum juvant: va-
let quoque oleum amygdal. d. ad libb.
haustum: item oleum papav. expressum
uti & ol. nucleor. pineorum. aqua stil-
latitia malvæ, bismalv. cucurbit. libe-
raliùs haurienda. Ulceratis dein intesti-
nis consulendum clysteribus ex jusculis
pinguibus confectis addito adipe hirci
aut cervi, oleo rosaceo, aquâ plantag.
vel portul. eloto. Pubes, penis & testes
illinantur ol. ros. viol. Nymph. papav.
momordic. ex his tantillum penis mea-
tui per catheterem injiciendum, addito
ovi albumine diutiùs agitato, aut succo
sedi majoris vel hyoscyami vel portula-
cæ. Ingrediendum quoque balneum,
quod parandum ex foliis, radicibus &
seminibus malv. alth. violar. psyllii, fœ-
nugr. lini, hyoscyami & similib. in aqua
coctis.

coctis. Hisce præstitis sumendum frequenter mithridatium : sequens opiata præstantissima est ad cantharides assumptas. R. Nucleor. pineor. ℥ijj. nuc indic. rec. ℥ij. pistac. ℥i℥. sem. melon. cucurbit. cucum. papav. alb. malv. ad ℥℥. cortic. arbor thur. ℥iij. Margarit. corall. utriusque santal. alb. ad ℥i℥. succ. liquirit. ℥ij. bacc. junip. ℥℥. gum. arab. ℥i℥. terr. lemn. ℥vj. succ. bacc. halicacabi, portul. ad ℥vj. syr. violar. ℥viii. mucag. sem. cydonior. in aq. violar. extracta ℥vj. syr. Nenuph. papav. ad ℥v. terenda terantur & omnia misceantur pro opiata. Dosis est magnitudo castaneæ singulis tribus horis capienda.

*Eruca, Salamandra, Lacertus, Buprestis
& Stellio.*

SEcundò horum insectorum virulentiam notificare necesse est, & qualia sint animalia ac unde oriantur sciendū.

Eruca insectum est vulgaris notitiæ originem trahens vel ex stirpium excrementis, vel ex ovis papilionis, & tot ferè species sunt, quot plantarum.

Salamandra est animal quadrupes ex lacertorum genere, nigrum, luteis maculis conspersum, frigidorum ac humidorum

Venena intra sumptarum anim. &c. 81

dorum locorum incola, fontiumq; limpidorum admodum amans : Nonnulli distribuunt salamandram in terrestrem & aquaticam. Venenosum certè animal est unà cum morfu suo lacteo spumam virulentam conferens.

Lacertus infectum est quoad figuram notum, colore varians, bufonibus & araneis inimicum. Duplex reperitur, scil. terrestris qui minùs venenosus, & aquatilis, qui magis venenosus existit.

Buprestis & *Stellio* animalia satis cognita non minùs, quàm prædicta venenosa censenda sunt.

Symptomata : Si quis de his animalibus sumpserit, vel aquam in quam hæc ceciderint, hauserit, vel herbam aut fructus eorundem animalium salivâ aut mucosâ specie infectos devoraverit, eadem is patietur symptomata, quæ cantharides invehunt, non quidem ratione vesicæ, sed ventriculi ac intestinorum.

Curatio : Horum animalium veneno infectos curabimus iisdem remediis, quæ contra venenum cantharidum descripsimus.

Bufo seu rana terrestris maculata, rana palustris & rubeta.

Tertiò notificanda sunt venena bufonis, ranæ palustris & rubetæ. Præcæteris virulentia suâ præpollet bufo, quod animal veneno plenum est, ut non immeritò terrestris toxicæ & contagiosæ virulentia bursa magnetica dici possit; unde vel ipso horrido suo aspectu, tumido membrorū ductu, oculorum truculentiâ & funesto faucium hiatu nulli non formidinem ad primum aspectum incutiat; ad ambulandum tardissimum est, unde Saturni sobolem se esse demonstrat; tumidâ & tuberosâ pelle, veneni, quod continet virulentiam designat; foetore lethifero & abominabili halitu suo dum & plantas & animalia inficit, nescio quid cum peste commune habeat? tanto in hominem odio est, ut suspensus vel verberatus ab homine prænimia in illum rabie moriatur, unde humano generi maximas struit insidias, dum illi oculorum halituosâ virulentia & exitiali afflatu omnibus modis nocere conatur; & quoniam dissitum non semper opportuno aspectu adoriri potest, hinc naturali liquore sibi infuso, & lotio

viru-

Venena intra sumptuum anim. &c. 83

virulentissimo, quod in vicinos vibrat, hominem aggreditur, ut vel hoc pacto rabiem suam satiet. Quod autem bufo veneno pessimo scateat, satis apparet in luctuosa catastrophe Monasterii cujusdā in Germania, in quo Monachi intra unius diei spatium ad unum extincti sunt omnes incuriā coci, qui carnes coxerat in lebate immundo, in quem bufo, pinguedini inhians, noctu irrepserat, eamq; suo veneno infecerat. Pariter si quis aquam biberit, in quam se conjecerit rana palustris, vel cū fructus vel herbam comederit, quā salivā vel mucosā quadam specie infecta fuerit, horrenda inde excitantur symptomata: qualia sunt oculorum caligines, vertigines, convulsiones, dysenteria, fastidium, vomitus, syncope, amentia, seminis emissio, & totius corporis inflatio. Pauci ab assumptis hisce venenis evadunt, & licet evaserint, edentuli fiunt.

Curatio: omnium nunc dictorum animalium venena expellantur primò per vomitum & secessum: his præmissis paretur potus ex vino & theriaca aut mithridatio, quo sex diebus utendum: vel potetur sanguis testudinis marinæ,

addito camino, leporis coagulo & vino: vel sumatur pulvis smaragdi ad ℥i. quo sumpto includatur ille, qui venenum hauserit, exenterato corpori animalis quadrupedis magni bovis scil. vel muli vel equi ibique relinquatur, donec defervescat cadaver, idq; continuandum, donec oborto sudore noxa cedat. Corporis exenterati quadrupedis vicem supplere poterit clibanus calidus vel laticonium, in quo sudor excitetur. Proprium horum venenatorum animalium alexipharmacum est bufonites. Commodissimè quoque adhiberi potest theriaca cœlestis.

Symptomata, quæ superveniunt, peculiarem exigunt curationem: siquidem inflatio ventris vel totius corporis remedia hydropicis convenientia postulat, mollificatio corporis remedia paralyseos. Ex corpore bufonis exsiccatum Veneficis paratur pulvis; uti in Magia naturali scribitur, qui si assumatur, multum præstat & confert ad venena hæc expellenda

Virulus Aquaticus.

Quartò manifestatur virus vituli aquatici, qui vermis est tenuis, du-
orum

orum cubitorum longus, coloris sub-
albidi, in aquis cœnosis & paludibus
moratur, ab aspicientibus propter simi-
litudinem pilum caudæ equinæ esse cre-
ditur.

Symptomata eadem oriuntur à vitulo
aquatico sumpto, quæ rana terrestris in-
vehit: hinc eadem instituenda curatio.

Hirudo seu sanguisuga.

Quintò quàm periculosæ sint Hiru-
dines, notificare necessitatur:
quarum species diversæ sunt, majores
scil. & minores: ex majoribus alia est e-
quina, alia subfusca, è minoribus alia
variegata reperitur.

Insecta sunt palustria, lumbricorū in-
star oblonga, generantur ex putredine:
majores magis nocent quàm minores,
& ex illis magis, quæ lineis in dorso di-
stinctæ sunt: majores dicuntur equinæ
ideò, quia illarum novem equum sugen-
go interimere valent.

Sanguisugæ si fortuitò cum aquis
palustribus, lacustribus, aut stagnantibus
à peregrinantibus siti cruciatis haurian-
tur, sæpè in faucibus aut Oesophago
affixæ hærent, quod ex earum suctione
percipi potest. Non rarò etiam hæ-

morrhoidibus applicatæ anum ingrediuntur, unde nisi maturè per enemata idonea evocentur, terribiles dolores creant.

Symptomata. Sanguisugæ è partibus corporis, quibus affixæ hærent, sanguinem exsugunt, easque corrodunt.

Curatio: Quod si hirudines faucibus vel œsophago inhæreant, utendum gargarismatis ex lixivio cinerum salicis, aut ex aqua & aceto, in quibus alumen effervuerit, paratis. Gargarisma etiam valdè proficuum parari potest ex muria, in qua tantillum vitrioli vel salis armoniaci, sinapi, acetum & lixivium commixta fuerint. Quod si faucium ambitui inhæreant, frigida in ore detenta & calidæ balneum opem mirificam ferent. Nam ab aquæ calore propulsatæ ad frigidam in ore detentam decurrentes facillè cum ipsâ aquâ exspuentur. Accidit nonnunquam, ut statim sub linguæ radicibus, vel in primis faucium partibus adhærescant, ita ut depressâ linguâ videri possint, tunc rostratis forcipibus extrahendæ sunt. Si orificio ventriculi affixæ fuerint, auxilium præstat muria leviter pota, foetida item laserpitilii

pitii lacryma : Quin & lixivium cum aceto & sale, vel succus raphani domestici cum aceto , vel oleum haustum, quod solum animalia illa interficit. Hæc præter conferunt ea , quæ lumbricos intestinorum enecant.

Cauda Cervi

SExtò se monstrat cervus venenum in cauda gestans , animal est vivacissimum, annos centenos supervivens, cursu velocissimum , cornua quot annis mense Aprili deponens, coit mense Augusto & Septembri circa diem S. Ægudii, & mense octavo parit. Hujus animalis caudam venenatam esse , indicat humor porraceus bili persimilis in ejus extremitate contentus.

Symptomata : Liquorem in extremitate caudæ cervinæ contentum si quis hauserit, angustiam vehementem & dolorem sentiet in orificio stomachi, indeque frequens animi deliquium & cætera napelli symptomata patietur.

Curatio : Hoc in casu laborandum statim , ut venenum tam per vomitum quàm per secessum expellatur: deinde purgandum alexipharmacis , qualia sunt theriaca Androm. theriaca coelestis,

pulvis bezoarticus, quæ iteratis vicibus cum vino generoso calido assumenda sunt: pulvis quoq; smaragdi ad gr. XV. à vomitu cum vino sumptus multum præstat: post hæc devorentur lardiùs pistaciæ & nuces ponticæ, totumque corpus oleô semin. citri expresso illinatur.

Felex animalibus.

SEPTIMÒ nocumenta, quæ ex animalium felle oriuntur, proponenda veniunt: Enim verò sit quaecunque felis genus, si in cibo vel potu assumatur, est ex genere venenorum, licet animalia, è quibus capitur, venenata non sint.

Symptomata: Epotô itaque felle vomitus biliosus, frequens animi deliquium & omnia fermè symptomata oriuntur, quæ taurinum sanguinem haustum sequuntur. In specie autem maximè exitiosum censetur felle Leopardi, Leonis, canis aquatici, canis rabidi & viperæ. Quandoquidem si quis quidpiam de horum felle hauserit, statim vomet amara, toto corpore flavescet, taliaque patietur symptomata, quæ ex assumpto napello nascuntur, & intrà paucum temporis intervallum morietur, nisi citissimè succurratur.

Venena intra sumptarum anim. &c. 89

Curatio: Vomitus statim ciendus, alvusque movenda à vomitu alvoque mota sumendum mithridatium cum granis aliquot moschi & ambræ: pulvis quoque diambæ & diamoschi valdè proficius est: fiat etiam mixtura ex pulvere rad. gentian. Cinam: & coagulo leporis, quæ cum vino calido assumenda est: illinendum denique corpus oleo quodam odorato.

Sanguis taurinus

Octavò ostendendæ sunt noxæ sanguinis taurini, qui non omnis venenatus est, sed recens tantùm ac calidus è jugulati tauri venis defluens, bibitus antequàm concreverit. Sanguis autem ille non enecat facultate quâdam propriâ, sed concretionem solùm, quæ in ventriculo oritur.

Symptomata: Itaque horrenda patietur is, qui taurinum sanguinem adhuc calentem largiori poculo hauserit; qualia sunt spirandi difficultas, stranguria, faucium angustia, singultus, convulsio, &c.

Curatio: Hoc in casu vomitus quamprimùm citandus, hoc factò, acetum acerrimum calidum, aliaque concretum

sanguinem dissolventia adhibenda sunt. Hisce adhibitis alvus vehementi cathartico solvenda est. Salutis spes affulget, si per alvum fluida & stercorosa egerantur.

Cerebrum felis.

NOnò in conspectum venit cerebrum felis summè virulentum, & non solùm cerebrum, sed & ipse halitus homini nocivus est: siquidem hic jejunis omni modo vitandus est, quoniam pulmonem petit & exulcerat, ac tandē phthysicos fundamenta jacet. Cæteroquin venenum quod felibus non rabidis attribuitur, in earum capite potissimum ac cerebro stabulatur.

Symptomata: De quo si quis comederit, stolidus, mentisque expers evadit: alioquin reliquæ felium non rabidarum partes haud venenatæ habendæ sunt. In rabidis autem venenum per totum illarum corpus diffusum est, quod unicuique hominum perniciosissimum existit: quia felis rabidæ morsus aut comestio plurima venena superat, & uti canis rabidus ad morsum in suam transformat naturam, ita quoque felis in suã. Id prò dolor! docuit exemplum lugubre trium Helvetorum

torum Juvenum, qui Patriam repetituri, dum cum caupone quodam in tricâ circa ciborum conditionem incidissent, caupo se vindicaturus, felem in rabiem primò actam, assatamque hospitibus tribus, scilicet dictis juvenibus, apposuit, quam illi cuniculum putantes totam consumpserunt. Sed vix itineri se peracto prandio commiserant, dum ecce omnes in rabiem acti, voces edentes felinas, manibus quoque digitisque in unguium modum curvatis quoscunq; obvios impetiêrunt, capti tandem ac constricti omnes tres intra paucas horas interiêrunt.

Curatio : Devorato cati non rabidi cerebro, vel carne felis rabidæ, mox vomitus excitandus, alvusque turbanda est: terra deinde lemnia frequenter exhibenda: diamoschum ter quaterve indies capiendum, moschum etiam per se ad ℥ss. cum vino sæpè sæpiùs potandum maxime ante sumptionem cibi, idque diu continuandum.

Præter felis cerebrum sunt pili, qui inscieniter in cibis sumpti meatus respiratorios obstruendo suffocant: præ cæteris pili felium exitiales sunt. Ad hæc feles

feles non tantum cerebro & pilis venenatae sunt, sed & halitu suo, ut supra dictum, oculorumque intuitu, ita ut non pauci, felibus delectati attracto earum venefico halitu, tandem contabuerint. Accidit etiam, ut nonnulli his visis vel auditis pavore quodam illico rapiantur ac plurimum terreantur: Hoc sane non solum ex felium veneno procedit, verum ex propria etiam hominum quorundam natura, qui eas vel intuentur vel audiunt; quae nescio, cujus qualitatis à caelo manantis particeps antipathia quadam movetur ad objectum ac praesentiam rei, naturae illorum contrariae atque adversantis.

Curatio: In similibus casibus ordinanda sunt, quae valent ad assumptum felis cerebrum.

Castoreum putrefactum

DEcimò scitu necessariae sunt virulentae qualitates putrefacti Castorei, quod animal est amphibium, in aqua ac terra degens, vivens piscibus & animalibus arborumque corticibus. Castoreum quod jam putredine nigredinem contraxit, ex propria sua natura venenosum est.

Symptomata haud exigua inde emergunt: Quicumque enim de hoc sumpserit, furore agitur, linguam intumescentem exerit, & sæpè tam acutâ febris corripitur, ut uno die interire debeat.

Curatio: Toties vomendum butyro & hydromelite, quoad ea quæ rejiciuntur, nullum castorei odorem referant: à vomitu capiendum diamorum, vel succus limonum, vel mali citrei addito saccharo hauriendus. Proprium hujus veneni antidotum est semen coriandri rostum ad ʒij. sumptum.

Sudor quadrupedum.

UNdecimò quàm nocivus sit quorundam animalium sudor, equi præsertim, asini & muli, vix credi potest: Nam si inscienter haustus fuerit, viridem tumidamque reddit faciem, sudorem foetidum in universo corpore maximè sub alis excitat, ventriculum destruit, & intestina flatibus replet.

Curatio: huic confert tepidam largiùs butyro vel oleo, ut concitato inde vomitu pulverulentus sudor rejiciatur. Post vomitum poterit vinum cum rosacco, sumaturque rhabarb. ad ʒjß. addito salis fossilis momento. Hujus

ius proprium antidotum censetur theriaca Avic. ex terra lemnia & baccis lauri confecta.

Sanguis mensiruus mulieris biliosæ & facile rixantis: Item hominis cholericæ & leprosi omnis venenosus est.

DUodecimò venenorum in hac classe contentorum seriem ingreditur sanguis menstruus, ut & biliosi ac leprosi hominis.

Symptomata : Si quis enim talem sanguinem hauserit, is ita effascinabitur, ut lunaticus, præstigiatus, maleficiatus, obliviosus & amens evadat. Quod si cuicumque in potu datus fuerit sanguis hominis biliosi præsertim rufi, & in tempore rixæ aut furoris detractus, is patietur mentis furorem, & omnem modestiam exuens paulatim exsiccabitur.

Curatio : Huic, qui sanguinem menstruum biberit, auxiliandum margaritis præparatis ad ℥j. cum aqua melissæ datis, & aquæ tepidæ balneo: gaudeat deinde frequenti consortio : interim sumat quotidie theriac. coelest. gr. xv. cum aq. fumar. ℥ij. vel R. troch. viper. marg. ppt. theriac. Androm. ad ℥j, m. detur in forma boli.

Qui

Qui sumpsit sanguinem leprosi hominis aut cholerici, is sæpe bibat aquam cucum & grana. eius mastice, succumque sorbeat, capiat etiam frequenter syr. Nymph. specificum Alexipharmacum adversus utriusque sanguinem sunt trochisci viperarum.

Lac intus coagulatum.

DEcimò tertio venenum sapit lac intus coagulatum, quod ex se & propriâ naturâ succulentum præbet alimentum, non venenum, si antequam sumatur, concreverit: hoc enim absque labore magno in ventriculo digeritur, transitque in nutrimentum. Lac autem quod hauritur, priusquam concreseat, & ubi aliquantisper in ventriculo relederit, vi admisti sibi coaguli, aut alia de causa ibi concrevit, & ex concretionem illa venenatam qualitatem acquirit: unde strangulatum, anxietatem atque angustiam circa ventriculi orificium parit: proinde suademus, ut lac potaturus, eidem antequam gustet, mellis, vel salis vel sacchari tantillum admisceat.

Curatio: Lactis intus coagulati eadem est cura, quæ & sanguinis taurini, ut ea nimirum sumantur, quæ suapte naturâ

con-

concreta resolvunt & discutiunt; quare præscribimus coagula, maximè leporinum, acetum tepidum potandum & per vomitum reddendum: Conferunt præterea succus Chelidonii majoris, semen napi cum aceto, acetum squilliticum, semen brassicæ cum lixivio cineris ficulnei, nitrum, ac semen conytæ cum pipere & aceto sumptum.

Lepus marinus.

Decimo quartò venenum participat lepus marinus, cujus carnem si quis comederit, vel in potu hauserit, statim prorumpet in vomitum unctuosum ac foetidissimum, toto corpore hydropicorum ad instar inflabitur, nec non ictericuse vadet: in pedum plantis vehemens sentiet incendium, anhelitum habebit foetidum ac difficilem: oculi reddentur concavi & rubri. Ad hæc torquebitur tussi siccâ, pulmo exulcerabitur, sputa cruenta ejiciet, quæ omnia symptomata tabem causabunt.

Curatio: Vomitus hîc statim provocandus per decoctum ellebori, alvus deinde per validum catharticum solvenda: quibus præstitis propriò alexipharmaco pugnandum, nimirum sanguinem hu-

ma.

manum calentem è venis potando, lac humanū sugendo ex ipsis uberibus. Proprio etiam alexipharmaco habetur diatefferon per tres dies adhibitum, item caro passerum & vulpina assata, quæ sæpè comedenda & desuper vinum generosum hauriendum.

C A P U T VIII.

ET

CLASSIS TERTIA

*Venena sumptarum rerum minerali-
um cum antidotis.*

LYTHARGYRIUM

PRimum locum inter venena mineralia possidet Lythargyrium, quod excrementum est spumofum è purificatione argenti residuum: duplex est, argenteum scilicet & aureum. Lythargyrium foris applicatum licet miranda præstet, intra tamen assumptum horrenda mala adfert.

Symptomata : Hauſto itaque lythargyrio totum corpus intumescit, maxime

G

lin-

lingua: in partibus internis dolor vehemens ac erosio sentitur: vomitus, alvi profluvium & diabetes eodem ferme tempore suboriuntur, quibus procidentia ani & plumbeus totius corporis color succedunt.

Curatio: Huic sævienti veneno maturè occurrendum, ejusque Symptomatum, quæ consequuntur, resistendum remediis adversus frigida venena valentibus: primò itaque præscribendum est catharticum, dein diureticum ex decocto seminis apii, petrosel. cum vino præparatum; tertio proprium ejus alexipharmacum nempe myrrha ad ℥iij. cum vino propinanda est.

Cerussa

Secundum tenet locum Cerussa, quæ vulgo notissima.

Symptomata: Hæc intrò sumpta dentes nigrefacit, dolorem ventris gravativum excitat, cerebrum refrigerat, à quo delirium: pectori tussim siccam, ventriculo singultū, intestinis diarrhœam & tenesimum, cordi syncopen vesicæ corrosionem, mictionem nigram & tandem toti corpori colorem lividum infert.

Curatio : cùm venenum hoc minetur coma somnolentum , aut apoplexiam, primò imperandæ erunt vigiliæ ; secundò vomitorium præscribendum ; tertio injiciendi sunt clysteres acriusculi ; 4tò venenum hoc eliminandũ proprio suo alexipharmaco, vino nimirum generoso largiùs hausto, vel liquore ulmi, vel oleo liliorum cum hydromelite, vel mucilaginibus sem. fœnugr. alth. malo. & psyllii potis.

Cinnabaris.

Tertium locum occupat Cinnabaris, cujus duæ species in officinis habentur, scilicet factitia & nativa seu mineralis.

Symptomata : Cinnabaris in dosi paulò majori sumpta inflamat fauces, ventriculum & intestina corrodit , undè cruentum alui profluvium : quæ evomuntur, rubra sunt.

Curatio : Sorbeantur juscula pingua, injiciantur clysteres ex hydromelite & oleo parati : dentur in potu ℥ij. spodii, quod singulare ejus censetur esse antidotum. Remediis etiam utendum, quæ ad sublimatum & cantharides conferunt.

Quartum hac in classe sibi vendicat locum viride æris, quod iisdem stipatum est symptomatis, quibus cinna-
baris.

Curatio: Clysteres lenientes ex decocto violar. malv. bismalo: sem: alth. lini, foenugr. parati injiciantur: Injedis clysteribus exhibeantur cathartica lenientia, sorbeantur juscula pingua, potissimum mucago sem. foenugr. alth. malv. lini. bibatur lac acetosum, vinum granatorum, succus pomorum acidorum, succus berberis &c. postremo hauriatur urina asini aut fel capreoli cum aqua calida: vel dentur ℥ij. Corallor. rubr. pptorum, quæ postrema specifica adversus hoc venenum alexipharmaca habentur.

Calx viva.

Quintū locū obtinet calx viva, quæ cum ignea prorsus sit, mordax, adurens, & temporis progressu crustam gignat, idcirco intrā corpus assumpta horrenda invehit symptomata.

Curatio: Conferunt hîc potus lactis, aqua mulsa, oleum amygd. dulc. juscula pingua, decoctum viscidum ex seminibus alth. malo. lini, psyllii, foenugr.
item

item antidota illa , quæ valent contra
cantharidum noxam. *Sandaracha.*

Sextum meretur locum sandaracha,
quæ duplex est, alia enim dicitur sandaracha Arabum seu gummi juniperinum, de qua hîc non agitur : alia sandaracha Græcorum , de qua nunc mentio fit. Nonnulli sandaracham Græcorum & auripigmentū pro uno eodemq; habent, ast hi in errore versantur , quoniam sandaracha in terris magis excocta reperitur, quàm auripigmentum.

Symptomata : Sandaracha Græc. sua malignitate vitæ nostræ balsamo adeo infensa est , ut non modò intus assumpta, sed extrinsecus quoque adhibita ingentia symptomata inducat: qualia sunt convulsiones manuum ac pedum, stupides, sudores frigidi, palpitationes, animi deliquia , vomitiones , corrosiones, sitis ingens ac æstus.

Curatio : Tali in casu subito injiciantur clysteres emollientes, quibus injectis propinentur cathartica lenientia: post hæc conveniunt juscula pingua , aqua mulsa , potus lactis , decocta viscida ex femin. alth. malo: lini; psyllii , foenugr: confert quoque lac acetosum vinum

granatorum, succus malorum acidorum, berberum & trifolii acetosi : postremo urina asini, aut fel capreoli cum aqua calida adhiberi potest. Possunt etiam hic applicari antidota, quæ cantharidum noxis curandis conferre scripsimus.

Gypsum.

Septimum locum impetravit gypsum, quod venenum est satis lethiferum : Huius enim pernitiōsa qualitas non multum dissimilis est noxiæ qualitatis cerussæ, imò graviolem esse existimamus, quod maiorem spirandi difficultatem invehat.

Symptomata cum diagnosi : Gypsum ab aliquo sumptum dignosces, si labia alba ac mortificata appareant : si alvus adstricta sit, & summa ventriculi frigiditas sentiatur.

Curatio : Ad hunc corporis hostem expellendum valet origanum cum passo aut oxymelite, aut hydromelite potum : decoctum caricarum, uti & lixivium è ficulneo vel sarmentitio cinere cum vino paratum magnum huic malo subsidium adfert : valet quoque murum stercus cum vino sumptum, quod proprium est huius veneni alexipharm-

macum: aqua tepida cum butyro bibita & per vomitionē rejecta multū prodest: item mithridatiū cum meraco post vomitionem sumptum huic venenomedela est. Conferunt & ea, quæ Cerussæ & fungorum noxas tollendas valent.

Alumen.

Octavum locum venenorum mineralium elegit alumen: cujus variæ species in officinis extant, 1. rupeum. 2. plumosum. 3. scissile. 4. saccharinum. 5. alumen catinum. Hic agitur potissimum de rupeo.

Symptomata: Quanquam Empirici alumini universalem virtutē passim febres fugandi attribuunt, & Medicorum nonnulli curandi dysenteriam. Nos tamē tantam fidem illi nequaquam adhibemus: siquidē in quantitate parū excessiva si assumatur, vehementem tussim excitat, & nisi maturè obstetur, generat phthisin.

Curatio. Contrà hoc usurpanda sunt lenientia, humectantia & detergentia bechica: lac asininum vel caprinum recens multum quovis die hauriendum: sæpè sæpius deglutiendum butyrum recens: saccharum penidiatum, Candum, syr. viol. liquirit: Hyssop. &c. frequentissimè capiantur.

Scoria ferri aut ejus ferrugo.

NONum locum habere voluit scoria ferri vel ejus ferrugo, quæ intra sumpta tantam corpori siccitatem non statim quidem, sed temporis intervallo parit, ut penè marasimum invehat.

Curatio: Scoriam ferri assumentis corpus humectandum tum balneis, tum frequentibus clysteribus ex decocto pedum & capitum hædorum vel hircorum paratis: quin etiam morbi initio, antequam tanta corpori ariditas fuerit inducta, vehementi cathartico materia per alvum foras excludenda, & à purgatione lac aut juscula pingua frequentissime propinanda: postea detur succus menthæ, vel terræ lemnix ℥j. aut Corall. rubr. Div. cum vino exhiberi possunt. Proprium scorix ferri magnes est, cujus pulveris ℥j. cum liquore idoneo capiat: hic enim omnes squamas segregatas congregat.

Scoria æris.

DECimum locum adepta est scoria æris: quæ si assumatur, aut vomitus immodicus, aut alvi profluvium suboritur unà cum dolore ventriculi ac intestinorum punctione,

Curatio : Hic opus est clysteribus humectantibus, iusculis pinguibus & lacte recenter mulcto. Succus auri ad ℥iij. cum vino capiendus, qui proprium scorix æris est antidotum.

Argentum vivum seu Mercurius

UNdecimum classis tertiæ locum consecutus est Mercurius, ex quo assumpto symptomata horrenda suboriuntur. Utpote foetor oris, difficilis anhelitus, totius corporis inflatio, urinæ suppressio, & omnia membra flaccida ac velut paralytica redduntur : Quinetiam sanguis, spiritus vitales ac ipsa denique cordis substantia congelatur, & nisi per intestina descenderit, egressusque fuerit, epilepsia, imò apoplexia eundem in corpore retentum sequitur, cui tandem interitus ipse succedit.

Curatio : Argentum vivum, cum grave sit ac ponderosum, ideo haud difficulter clysteribus educi potest : præter clysteres laborandum de ejus exclusione iis remediis, quæ contra venena à proprietate substantiæ valent, non neglectis interim symptomatis, quæ ab eo hausto suboriri solent : Myrrha cum vino veteri vel absynthiaco vel hydromel

lite, vel decocto rutæ pota proprium argenti vivi eſt antidotum, uti & aurum in alcool redactum : confert quoque ol. amygd. dulc. & amarum : Lac bubulum cum ſuo cremore potum. Non mediocre etiam auxilium præbet cryſtallus, cujus pulvis ad ℥ij. vel ʒj. cum oleo amygd. dulc. commodè adhiberi poteſt. *Argentum vivum extinctum, ſublimatum & præcipitatum.*

DUodecimum locum ingrediuntur Argentum vivum extinctum, ſublimatum & præcipitatum : horum omnium pernicioſiſſimum habetur ſublimatum : hoc maxime nocivum exiſtit : minus præcipitatum noxam adhuc minorem inferit extinctum ſcilicet ſalivâ aliòve liquore.

Symptomata, quæ ab hiſce aſſumptis oriuntur, ita terribilia ſunt, ut vix ſufficienter explicari queant : epoto namque ſublimato illicò lingua ac fauces exaſperantur, haud ſecùs, ac ſi quis ſorborum immaturorum ſuccum hauſiſſet, qualis aſperitas difficulter, & non niſi longo temporis intervallo gargarismiſ tolli poteſt. Ubi in ventriculum deſcenderit, ei pertinaciter adhæret, unde ero-

sio illius ac exulceratio statim consequitur. Sitis inexplibilis nec non angustia inexplicabilis inducitur. Præterea linguæ tumor, urinæ suppressio, difficultas anhelitûs, animi deliquium, ventriculi ac intestinorum tormina cum tanta erosione oriuntur, ut nisi subito succurratur, perire debeant affecti erosio perforatisque ventriculo & intestinis.

Curatio: Expelluntur hæc venena vomitibus, clysteribus, jusculis pinguibus, & potu lactis bubuli cum cremore suo per vomitionem rejecto. Præcipitato expellendo debentur ea, quæ ad santharides assumptas valent.

Arsenicum album.

DEcimum tertium locum inter venena mineralia nactum est Arsenicum album, quod præter summam acrimoniam tanta malignitate vitæ nostræ balsamo infestum est, ut non modò intus assumptum, sed & extrinsecus admotum horrenda symptomata introducat, qualia sunt convulsiones manuum ac pedum, cordis palpitationes, animi deliquia, corrosiones, faucium asperitas, terribilis ventriculi & intestinorum cruciatus, tussis, & summa spirandi difficultas.

Ca.

Curatio : Vomendum hîc frequenter poto semper priùs butyro , aut per se tantum , aut addito seminis rapi decocto ; sorbeantur juscula pinguiâ , capiatursæpe oleum amygdal. dulc. cum jure gallinarum pingui : clysteres injiciantur ex pingui jure, cremore hordei & alicæ, vel ex mucagine sem. lini, fœnugr. cydonior. psyllii & rad. alth. parati. Hisce præstitis crysalli fossilis ʒj. danda est cum oleo amygd. dulc. siquidem ille ex proprietate specifica arsenico albo repugnat.

Risagallum seu Arsenicum Citrinum.

DEcimum quartum locum sibi attribuit Risagallum seu arsenicum citrinum , quod & auripigmentum dicitur. Hoc intra corpus sumptum tantam sitim, exæstuationem, corporis exsiccationem, omnisque humiditatis consumptionem inducit , ut inde nervi contrahantur, quam contractionem mors statim subsequitur.

Curatio : Propinandum frequenter lac asininum, ex quo etiam clysteres parati injiciendi. Sumendum hepar hirci, extinguitur sitis julebo violaceo , vel ptisanâ hordeaceâ : exhibendum est oleum

nucleor. pineor. vel ol. nucum juglandium ad t̄ss̄. siquidem hæc duo specificè risagallo repugnant. Tandem corpus illinendum est oleo amygdal. dulcium.

Ærugo.

DEcimum quintum locum occupare debet ærugo seu rubigo æris, quæ non parum exitiosa existit, si diutius moram in corpore habuerit: Quandoquidem hæc assumpta parit nauseam, ventriculum subvertit, eumque unâ cum intestinis erodit.

Curatio: Noxis ab ærugine illatis subvenitur crebris vomitoriis aquâ tepidâ excitatis, & lacte frequenter hausto: injiciendo clysteres ex lacte asinino & oleo amygdal. dulc. paratos. Propria æruginis antidota sunt terra sigillata & corallia rubra, quorum ℥iſs̄. cum vino calido: terræ verò sigillatæ ℥j. pro dosi exhibenda.

Aqua separationis auri.

DEcimum sextum venenorum mineralium locum acquisivit aqua separationis auri, quæ eadem, imò majora & multò vehementiora symptomata invehit, quàm arsenicum, eò quòd in momento in universum corpus diffun-

fundatur, & in partibus, quas transit, vesicas albas excitet.

Curatio : Majora licet hujus materiae acerrimæ sint symptomata, quàm arsenici, nihilominus eandem curam postulat.

Lixivium Saponis

Decimum septimum locum exigit lixivium saponis, quod ob acrimoniam suam venenosum existit : illud enim haustum sat grandia symptomata infert, eò quod celeriter quoque in corporis partes diffundatur, quas vesiculis replet.

Curatio : Remedia sublimato congrua hîc locum habeant.

Cobaltum.

Decimum octavum locum sibi arripit Cobaltum seu Cadmia fossilis, quod venenum sanè deterrimum omnibusque viventibus insensissimum existit : siquidem cum polleat vi causticâ & erodendi tantâ, ut fossorum manus & pedes exulceret, quin omnibus illud assumentibus vitæ perniciem adferre possit, non dubitamus.

Curatio : Hoc venenum expellitur iis reme-

remediis, quibus arsenicum expellendum annotavimus.

Calcitis, Misy & Sory.

DEcimum nonum locum desiderant Cobaltum, Misy & Sory: hæc cum adurendi & escharas efficiendi vim habeant, inter venena pessima collocari debent.

Curatio: Hæc tria cum qualitatibus ab Arsenico non multum discrepent, ideo eandem curam exigunt.

CLASSIS QUARTA.

De Venenis foris ac extrinsecus vires suas venenosas in corpus exerentibus.

Venenorum, quæ non epota, neque in cibis sumpta, neque intus genita, sed foris quocunque modo veneficam corpori nostro noxam inferunt, varia dantur genera: alia enim contagione quadam, qualis est aër, vel aqua quacunq; putredinis specie infecta ac coinquinata, unde infiniti penè affectus contagiosi excitantur: alia morfu, quale illud est, quod à cane rabido infligitur: alia ictu sive puncturâ, quale est id, quod
scor-

scorpionis, aut muris aranei, similium-
vè animalium aculeus infert: alia vulne-
re, qualia sunt, quæ gladius, vel sagitta
intoxicata incutiunt: alia suffitu, vel
inunctione, qualis est litus aut suffitus
ex hydrargyro: alia odoribus, alia solâ
umbrâ, ut taxi umbra: alia visu, ut basi-
liscus: alia fascinationibus ac præstigiis.
De quibus omnibus sigillatim agendû:
prætermiſſis interim venenis, quæ per
contagium corpori humano perniciem
adferunt, quòd ea integrum volumen
ad exactam suâ curationem deducen-
dam exigant.

C A P U T IX.

*Curratio universalis morsûs vel ictûs
animalium venenatorum.*

NUllum est animantium venenata-
rum genus, ne homo quidem ipse,
cujus morsus vel ictus non sit venenatæ,
nescio cujus, qualitatis particeps, hic
magis, ille verò minùs: nimirum pro
dissimili natura ac crâsi earum animan-
tium, à quibus morsus vel ictus infligi
tur, Quæ enim ex crâsi propria venefica
sunt,

funt, morsum magis perniciosum aut
ictum inferunt, quàm illa, quæ naturâ
suâ nihil saltem manifestò patentis ve-
neni insitum habent : proinde morsus
aut ictus viperarum, aspidum, serpen-
tum, bufonum, scorpionum magis exi-
tiosi : minùs verò perniciosi existunt,
quos equus, simia, canis non rabidus, fe-
lis non rabida & cætera hujuscemodi a-
nimalia non venenata incutiunt. Quan-
quam horum etiam moribus nescio
quid venenati subesse inde conjicimus,
quòd & vehementiùs doleant, ac diffi-
ciliùs curentur, quàm aliud quodcunq;
vulneris genus aliunde illatum; forsitan
quod in horum animantium muco, aut
saliva maligna nostræque naturæ con-
traria qualitas hæreat, aut delitescat,
quæ vulnere pravam diathesin inducit,
unde illud magis dolorificum, reme-
diisq; minùs obsequens redditur. Ean-
dem fermè diathesin agnoscas in vulne-
ribus, puncturis, ulcusculis, quæ eadem
animalia utpote leones, feles, canes,
simiæ &c suis unguibus, uncis ac rostris
infligunt : Neque verò istius malignæ
qualitatis hominum morsus omnino ex-
pers est, eorum potissimùm, qui rufi

H

sunt,

sunt, & maculas habent gricantes, flavescentes, & cervinis pilis similes toto corpore conspersas, maximè cùm irâ aut gravi quodâ furore percelluntur: morsus enim, qui ab aliis hominibus dissimili ab his crassi præditis, incutiuntur, nulli⁹ veneni participes esse, inde colligas, quòd sua propria saliva jejuno ventriculo emissâ, & ulcusculis affrictâ, morsus feliciter medeatur. Quodsi vulnus aliquod morfu hominis non rursus inflatum contumax admodum nec usque adeo facile remediis obsequens occurrat, id non quòd venenatum, sed quòd contusum sit, illi accidit: quod nimirum à dentibus obtusis & non acutis illatum sit, quale propemodum vulnus ab ictibus lapidum aut ligneorum baculorum infligi solet. Quæ vulnera morfu animantium non venenatorum inferuntur, præter remedia, quæ cæteris debentur vulneribus, alexiteriis quoque tum assumendis, tum admovendis indigent. Quapropter per os sumendum mithridatium, illudque foris partim emplastris, partim cataplasmatis, partim etiam unguentis admiscendum, quæ ad hujusmodi vulnerum curationem usurpantur, qualia mox descri-

scripturi sumus. Vulnere autem, quæ vel morfu vel ictu venenatorum animalium incutiuntur, ut cæteris magis lethalia, sic magis exquisitâ ac diligenti curatione opus habent: Et quemadmodum animalia quæ mordent vel icunt, diversorum sunt generum, sic etiam diversa venenorum ab illis erumpentium pernities. Enim vero quæ ab aspidē, cerasæ, basilisco prodeunt venena, multo vehementiora sunt, quàm quæ à vipera, aut scorpione: Quanquam venenorum malignitas in genere loquendo non modo ex animalium diversa specie, sed ex multis causis metienda est. Nam quæ è vivis emittuntur animalibus, multo magis lethalia esse solent, quàm quæ à demortuis, quod in vivis calor insit, qui illis in corp^o transmittendis intervit pro vehiculo. Accedit & substantiæ tenuitas, quæ celeriores veneni actionē efficit. Deinde ex eadem animalium specie magis veneficæ sunt fœminæ, quàm mares: juvenes quàm senes: adultæ quàm adolescentes: Quin etiam feræ omnes & insecta in montibus & aridis locis vepres inter & saxa degentes citius hominem perdunt, quàm quæ palustria

atque humida loca inhabitant : Quæ Orientalem & Meridionalem plagam incolunt, citiùs enecant, quàm quæ septentrionalem : famelicæ depastis nocentiores sunt, & irritatæ venenosiores, quàm dimissæ : quando ad venerem moventur, perniciosiores sunt, quàm alio tempore : quæ vescuntur animalibus venenatis velut serpentes, qui bufones, viperæ quæ scorpiones, araneas devorant deteriores sunt, quàm aliæ. In universum verò omnes ictus ac morsus magis exitiales sunt æstate, quàm hyeme : Hæ ergo causæ sunt, cur citiùs vel tardiùs intereant demorfi : veneni nempe tenuitas aut crassitudo : calor aut frigus : qualitas occulta aut manifesta : quas inter corporis subjecti venenum excipientis dispositio non postremas partes sibi vendicat. Qui enim calidiores sunt, venas & arterias habent majores, ac proinde meatus patentiores, hi icti aut demorfi multò citiùs ac promptiùs veneno inficiuntur (quòd venenū cor citissimè penetret) quàm qui sunt frigidiores, siquidem isti venas ac arterias angustiores habent, nec non magis constrictas : hinc venenum non tam citò per-

permeat , indèque tardiùs intereunt. Jejuni etiam graviùs ac deteriùs se habent ab ictu, aut morfu venenato, quàm depasti, quod in his venæ alimento refertæ, vitalèsque spiritus vegetiores facti, ferocienti veneno renituntur promptiùs, magisque resistunt.

Curatio morsûs & ictûs venenati: Occurrendum, quàm citissimè fieri poterit, ne venenum intro repat, ad motis remediis attrahentibus ac foras illud ipsum evocantibus. Primo itaque abluantur partes morsæ vel ictæ urinâ aut aquâ salitâ , aut aceto acerrimo, aut vino, in quibus dissolvatur mithridatium , vel theriaca vetustissima, quâ mixturâ actu calidissimâ vulnus fovendum præcedente frictione satis asperâ , & desuper imbuta lintea admovenda. Neque verò (ut multis visum est) dubitandum, aut metuendum, ut theriaca venenum intro repellat : Ea enim potiùs foras illud attrahit, ac evocat vi carnis viperinæ (quæ ejus basis potissima est) similitudine quâdam substantiæ quodcunque venenum ad se attrahentis. Accedit, quod multa alia medicamenta , è quibus theriaca conficitur, attracti à carne viperina

veneni virulentiam evincant, edoment, reprimant ac dissolvant. Loco theriacæ aut mithridatii alia quamplurima venenum evocandi & dissolvendi causâ ad moveri poterunt : Quæ omnia calida sint, necesse est. Talia autem sunt allia, cepæ, porrum, ruta, scordium, dictamnus, centaurium minus, prassium, eruca, lac ficulneum, valeriana, zedoaria, imperatoria, vincetoxicum, hypericum, bistorta, tormentilla, angelica &c. cum vino & melle subacta. Præterea Card. benedict. rad. elleb. nigr. asphodel. dracuncul. irid. ari. enul. gladiol. cyclamin. bryon. raphan. item odellium, bitumen Syriacum, pix liquida, castoreum, caprarum montanarum fimus, euphorbium, sulphur urinæ admistum, sal, nitrum, fel taurinum, galbanum, sagapenum, sinapi, nasturtium, thlaspi &c. hæc omnia licet calida sint, conferunt tamen ad venenum calidum superandum : eo quod ejusdem substantiam dissolvant, exhauriant, & evaporare faciant. Interea tamen humoris vulnus fovendis habenda simul ratio, ut etiam admisceantur, quæ humoris qualitatem alterent. Præter horum topicorum usum foras quo-

quoque venenum evocandum cucurbitulis magnâ flammâ & profundo scarificatu affixis, si natura & partis situs ferat. Præstantissimum omnium in evocando veneno remedium est suctio, quæ fieri potest à tenuis fortunæ homine, eâ quidem cautione, ut iste ulceris nihil in ore, gingivis, palato, lingua & gutture habeat, ne venenum suctum ulceri impressum sugenti pernitiẽ adferat. Quin etiam antequam sugat, vino, in quo thesriaca aut mithridatium dissolutum fuerit, os colluat multoties, postea oleo communi: illud deinde quod suxerit, citissimè exspuat, ne quidpiam salivæ in ventriculum descendat: Alioquin qui alteri mederi volet, sibi ipsi necem consciscet. Suctionis vices subire poterunt hirudines, vel gallinarum quotidie ova parientium, vel gallinarum Indicarum sedes, sive posteriora, quæ majore vi attrahendi pollent; sed priusquam admoveantur, plumis exuendæ sedes, illisque salis granum indendum, earum dein rastrum occludendum, ut potentiùs attrahant: quod per intervalla recludendum, ne tam cito animam exhalent: quibus demortuis aliæ substituantur. Idem

fermè præstabit genus animalium quadrupedum juvenum & tenellorum, per medium dissectorum & adhuc palpitantium, scarificatis venenatis moribus ad motorum. Quæ animalia ibidem tamdiu relinquenda, donec refrigerata fuerint. Refrigeratis alia denuo substituenda erunt, idque tamdiu continuandum, donec universa vis veneni extracta fuerit: cujus rei indicium certum esse scias, si gallina sede suâ applicata moriatur. Præterea vulneri cauterium commodè applicari potest: id autem applicandum, antequam venenum intrò ad partes nobiles pervaserit: alioquin nullum exinde fructum consecuturum scias: illud etiâ potiùs actuale sit, quàm potentiale, quoniam ignis actio veneni virus promptiùs absumit, vulnus ampliat & diducit, apertumque diutiùs servat. Quod si autem metus sit ab ignito cauterio, potentiale applicetur, & procuretur ut crusta, quam citò fieri poterit, decidat, pateatque veneno exitus atque effluviû. Ubi verò facta est eschara, ea scarificanda erit ad vivum usque, illinenda deinde butyro recenti & axungia, ut decidat, & toti vulneri, vicinisque partibus superponen-

ponendum emplastrum ex terebinthina, pice nigra, pice græca similibusq; gummi speciebus confectum. Ubi deciderit crusta, indendum vulneri unguentum basiliconis cum mercurio permixtum, ut virus foràs eliciatur, & ne vulnus occludatur, sed apertum diutissimè maneant. Quod inprimis hîc optandum, quo materiæ venenatæ facilior ac copiosior effluxus pateat. Quare frustulum aliquod spongiæ aut radicis gentianæ, aut hermodactylorum, illitum unguento Ægyptiaco, aut conspersum pulvere Mercurii, aluminisusti, vel pulvere cauteriorum, aliove unguento acri, inferendum cayo vulneri admiscendo semper aliquantulum mithridatii vel theriaces, vel succi hyperici, vel nepetæ, succorumve similium, qui vim habent attrahendi & absumendi venenû, ulcusque detergendi. Quodsi vulnus comitentur calor, dolores & sensûs acuitas, unde sæpè numero humiditas non potest non effervesce, & putredo, corruptio ac tandem necrosis parti læsæ inducitur; dimissa ad tempus venenati vulneris curatione, occurrendum erit sævienti symptomati. Dum, vulneri

hæc adfertur medela, nullum vulnerato catharticum propinandum, nilque sanguinis detrahendum, usque dum tres quatuorve dies præteriêrint, sed pugnandum solummodò cardiacis alexipharmacis, ut mithridatio, theriacâ, aquâ stillatitiâ stercoris humani, aq. cinam. aq. theriacali, lapide bezoar, terrâ meliteâ, conservâ flor. tunicæ, succis borrag. bugl. malor. citrior. per os assumptis, quibus non solum partibus principibus adversus venenum robur addatur, sed & vires ejus frangantur, evincantur & superentur, eique aditus ad cor prohibeatur. Sumenda autem sunt alexipharmaca majore quantitate, quàm venenum sit, ut vim illius infringant: bis etiam in die & tamdiu capienda, donec virus veneni repressum, impetusque symptomatum sedatus appareat.

C A P U T . X.

*Venena & signa canis rabidi morsiq;
ab eo hominis cum curatione.*

Etsi pleraque animalia rabie corripiantur, ut vulpes, mustelæ, viverræ,
mar-

martes, feles, simiæ, equi, muli : Nullum tamen animantium genus est, quod aut frequentius, aut magis rabiei obnoxium sit, quàm canis. Quod animal cùm calidum siccumque sit, plus atræ bilis ex quacunque causa colligit : succus enim atrabilaris rabiei unica & continens causa est ; quoniam tale excrementum multis de causis in canibus coacervatur : tum quia eorum crasis huic colligendo est idonea, tum quia jejuni famisque impatientissimi cibos quoscunque & qualescunque devorant putres, vermiculosos, carnes morticinarum ac eorum animalium, quæ pestilentia vel fulminis ictu, vel morsibus venenatis occubuerunt. Hauriunt præterea aquas putrescentes, turbidas, cœnosas, à quibus plurima atræ bilis colluvies in quovis animalium corpore succrescere consuevit : Cujus rei veritas elucet, quòd canes duobus maximè anni temporibus rabie corripì soleant, æstate scilicet & hyeme : æstate quidem, quòd illius temporis ferventissimo æstu eorum sanguis peruratur, indèque in atrabilarium degeneret : hyeme verò quòd is sanguis per frigoris antiperistasin calidior ac

auctior factus excandescat & inflammetur ac tandem melancholicus evadat. Signa autem rabidi canis hæc sunt : is aquam expavescit, quâ conspectâ toto contremiscit corpore, erectisque capillis horrescit : rubent oculi & inflammantur, obvium quemque torvis, fixis, horridisque oculis intuetur, hæc atque illâc vagatur capite demisso, ore diducto multumque patente, lingua nigricante ac livida, foras exporrecta, spuma ex ore fluente, multoque muco è naribus : incedit quoque solitarius, insolenter cursitat, modò in dextrum, modò in sinistrum latus velut temulentus sæpissimè collabitur : si aliquod corpus solidum videat, seu arborem, seu parietem, aut aliud animal, illud temerè adoritur. Cæteri canes procul illum olfaciunt atque effugiunt : Nihilominus si cuiquam cani obvius fiat, illi adulatur, blanditur, & ab ejus consortio se furtim subducere conatur, etsi & proceritate & viribus corporis illo superior sit. Nulli cibo, nullique potui indulget, obmutescit, raucus fit, nemini oblatrat, aures gestat pendulas, caudamq, inter coxas demissam : unumquemque obvium sive familiarem.

liarem, siue incognitum morſu impetit, nec Domino quidem ſuo parcit, neminem agnoſcit, ne domum quidem, in qua educatus fuit; quod nimirum vim ſentientem mentemque ab atra bile pluſimum perturbatam habeat. Eadem ferme ſymptomata ſenſûs ac mentis perturbatæ is patitur, qui à cane rabido demordetur. Primis autem diebus non ſunt faciles coniecturæ, quibus dignoſcas canem, qui momorderit, rabie laboraſſe, niſi ſigna prædicta canis rabidi ſedulò perpendantur: Nam morſus canis rabidi non quidpiam moleſtum protinùs infligit, niſi dolorem in vulnere. Contra fit in iſtibus venenatis, ad quos & conſeſtim ſentitur dolor vehemens, & pars iſta citiſſimè inflammatur, atque alia pernicioſiſſima ſuboriuntur ſymptomata.

Quam ob rem ſi dubia ſit primis diebus morſûs à cane rabido facti ſuſpicio, hæc ineunda coniecturæ ratio: Offeratur quibuſcunq; canibus famelicis non rabidis fruſtillum panis ſanguine aut ſanie illitum emanante è vulnere à rabido cane inflictò: ſi canes projectum panis fruſtillum non mandant, nec olfaciant,

cient, signum est canem esse rabidum. Vel frustum panis similiter illitum, aut nuces juglandes contritæ & per noctem integram maceratæ in sanguine aut sanie vulneris canis morfu inflicti, si gallinis in escam exhibeantur, illæque sequenti die intercant, certissimum canis rabidi esto iudicium. Interim tamen in signa cætera canis rabidi superiùs exposita diligentissimè inquirendum.

Morsus verò canis rabidi neglecti & jam radices agere incipientis signa hæc sunt : Demorsi præter morem cogitabundi fiunt, eaque mente revolvunt, quæ illis insolita sunt, peregrina & aliena : quia scilicet veneni vis in cerebrum repens, facultatem imaginatricem occupat : secum & intra se loquuntur & indies morosiores evadunt. Si verò diutiùs sibi relinquātur, nullis remediis adjuti, iis frequentius nocte interrumpitur somnus, sæpiùsque pavore expergiscuntur : deinde hominum & domesticorum consortia vitant, & ferino quodam aspectu secum submurmurant : Solitudinem deligunt, lucem & splendentia omnia fugiunt : quandoque rubent facie, nec non partium extremarum nervi iis convul-

convelluntur. Speculum omni ex parte
aversantur. Postremò eò deducuntur
miselli, ut aquam expavescant, quod
potissimum mortis & inexpugnabilis
veneni præbet indicium. Verùm enim
verò qui hoc malum senserit (inquit
Dioscorides) nunquam servari ac sanari
poterit. Allata itaque in eorum con-
spectu aqua, cujus potu facilè sanaren-
tur (si eam liberè haurire liceret) maxi-
mis clamoribus adstantes terrent. Si diu-
tius in illorū conspectu aqua effunditur,
tremunt, sudant, animo deficiunt, deli-
rant, & tali concutiuntur pavore, ac si in
ignem illicò se projiciendos cernerent.
Hæc autē symptōata ideo accidūt, quòd
melancholici effecti corruptis indeque
infectis spiritibus animalibus miselli re-
cusent aquam, qua sola, uti relatum, sa-
nari possent : tanta enim oris ac linguæ
ariditate æstuque tam vehementi cruci-
antur (ulla tamen absque bibendi cupi-
ditate) ut aquæ potus ususque, si quid
aliud, illis liberandis non modò utilis,
verùm etiam necessarius sit, eosdem li-
berare posset. Quemadmodum docet
Aëtius, cujus tempore Philosophus
quidam hydrophobus factus, qui cū in
aquæ

aquæ frigidissimæ balneum conjiceretur, mox liberatus fuit. Ista autem totius corporis, linguæ ac oris ariditas illis inest à siccis vaporibus atrabilariis per universum corpus sparsis, qui illis quoque febrim excitant : porro imaginantur se canes videre & audire : quin etiam allatrant, baubantur, & mordent more canum, non aliam ob causam, quàm quia virus rabidi canis humorum omnium & corporis totius principalium facultatum ac functionum imperium disturbavit, omnesque corporis dispositiones ex concepto per morsum veneno sibi similes reddidit. Quandoquidem si aquam conspiciant, aut se in speculo intueantur, imaginantur se cernere rabidi canis imaginem, cujus speciem recolentes protinùs ingenti terrore concutiuntur, quod illis accidit ob virulentos vapores, qui ab oculis effusi in aquam aut speculum reflectuntur ad oculos, unde illis hujusmodi spectra obversantur. Adhæc madent sudore frigido : Ab eorum vulnere (si sat magnum sit) emanat sanies spumosa, foetida, virulenta, æruginosa, insignis putredinis, acrimoniæ ac corruptionis argumentum; urina

sæpe-

sæpenumerò supprimitur ob siccitatem totius corporis , eaque modò tenuis, modò crassa apparet, in qua canum imagines cerni , aut frustula carnis canum speciem referencia conspici putârunt Arabes, penes quos fidem relinquimus. Postremò miscelli tot tamque crudelibus symptomatibus exagitati morbo tam violento malignæ naturæ victas tandem dare manus coguntur. Cujusmodi tragœdiam in Cive quodam Marcodurano (cujus nomen reticeo) mecum permulti cum stupore spectârunt : Quandoquidem ille 2do Augusti, 1697. à cane proprio in extrema digiti parte demorsus, morsum statim habens suspectum, timensq; suæ valetudini, certum quendam consulit, sciscitans, quid sibi faciendum: monetur autem suadeturque, ut ne apprehendat aut sibi imaginetur quidquã periculosius sibi à cane inflictũ esse: cui admonitioni ac consilio usque adeò solùm acquievit, ut omni medicinâ abstineret: inhærebat autem profundis atque exoticis cogitationibus, à quibus nullatenus averti potuit: insomnia habebat turbulenta, & tristi facie incedebat, donec tandem 4mo à morsu die

totus inquietari cœpit, vociferari ac lamentari: cujus mihi causam sciscitato lamentabili voce respondit, se maximas pectoris angustias sentire, & ob morsum canis imminere sibi mortem, seq; nullum potum ingerere posse. Ego autem talia percipiens eundem adahe-num aquâ plenum duxi, in quam jussi immittere manum, seque eâdem aspergere: misellus hoc tentans, manumque imponens aquæ toto corpore contremuit, clamavitque sibi hoc factum impossibile esse. Præterea diversa liquidorum genera ipsi obtuli, quæ summo fastidio & animi horrore repudiavit, & licet ob linguæ ardorem ac summam faucium ariditatem ingenti siti naturaliter premi debuisset, nihilominus potum ejusdem quasi viventem colubrum fugit, quem sibi rogabat ne ostendi quidem: Et mirum: dum speculum ante oculos ejus tenerem, pavidus ac toto corpore contremiscens avertabatur, obsecrans uxorem suam, ut illa capillos erectos teneret, aures verò non attingeret: dentibus tandem ringens, latratum canis imitando spumas continuò ejiciebat, minitanti adstantibus acclamans, fugite, aut mor-

mordebo : dimissus tandem ab iis, à quibus tenebatur, versat se misellus & reversat per totum lectum impactis pedibus asseres discutiens, nolensque audire quidquam de aqua lustrali, ne facies eadem aspergeretur, donec sub continua venenati sputi ejectione, Sacramentis quibus & quantum licuit præmunitus animam efflavit.

Venenum itaque quod in muco ac saliva canis rabidi hæret, calidum & siccum est malignum, virulentum, contagiosum : ob id mordendo suæ malignitatis ac pernitiei virus facile impertitur tam hominiquàm alteri cuicunque animali, nisi primo quoque tempore cautè prospiciatur : substantiæ enim maximè tenuis est, & promptissimè poros cutis subit, ac sese quoquo versum in corpus per continuum arteriarum motum insinuat : Nec verò canis rabidus solo morso demorsos inficit, atque in rabiem agit, sed & quorum animantium nudam cutem suâ spumâ vel muco vel salivâ consperferit, & diutiùs membrum aliquod contigerit, non minùs lue rabidâ contaminat, quàm si demordisset. Quare fidelissimè admonemus illos, qui ca-

nes familiæres ac domesticos habent ; in deliciis, si ab illis demorſi fuerint, ut diligenter examinent, an rabidi ſint ? quatenus quàm citiſſimè fieri poterit, ſibi proſpiciant. Eâdem cautione opus eſt, ut ſalivam vel ſpumam vel mucum, ſi cutem attigerint, celerrimè detergeant, eamque madafactam urinâ vel aquâ ſalutâ abluant. Inprimis autem cuique cavendum à conſortio & colloquio rabidorum hominum, nec eorundem reliquæ ciborum comedendæ. Scribit enim Dioſcorides, Themisonem Medicum cum amico aquam expaveſcenti morem gereret, & officium Medici exhiberet, quâdam naturarum concordia ſimilem contraxiſſe affectum. Porro morſus venenati canis rabidi non eodem tempore omnes ex æquo deducit in pernitiem, ſed hunc celeriùs, illum verò tardiùs enecat : nimirum pro veneni majori aut minori virulentia, cœli vigentis diſpoſitione, natura, viribus ac craſſi animantis demorſi, ſitu ac compoſitione partis demorſæ, morſûs magnitudine, puritate aut impuritate corporis demorſi : ex quibus omnibus metiendæ ſymptomatum conditio ac rabiei vis.

Non-

Nonnulli enim à cane rabido demorſi ad 40. dies, alii ad ſex menſes , alii ad annum integrum perdurant: Multi ſiunt primò epileptici, deinde dæmoniacy qui tandem rabidi evadunt. Qui jam hydropici evaſerunt, moriuntur incurabiles. Spes tamen aliqua aſſulget (Authore Avic) ſi quis à cane rabido demorſus aquam timens, ſpeculum aliquamdiu inſpicere, & ſe ipſum in illo agnoſcere poſſit: hoc enim indicat vim veneni univerſum corpus nondum occupafſe, neque cerebri facultates, quia ratiomatrix quodammodo in tali illæſa manet. Quod ſi rabidus corpus ſuum in terram more canum provolvit, mortis imminentis præſagium eſt: virus enim rabidi totum corpus occupafſe indicatur. Magna & inſignia vulnera morſu canum rabidorum inſlicta atq; ampliata minus lethalia exiſtunt, quàm parva, quia ab inſigni vulnere multum ſanguinis ac ſaniei effluit, quo virus rabidum expurgatur. Ictus venenatorum animalium licet non tam crudelia ſymptomata invehant, quàm rabidorum canum morſus, citiùs tamen interimunt, quòd eorum venenata qualitas omninò diſſimilis ſit.

Curatio: Si quis ergò se à cane rabido hīs confirmatus indiciis, quæ hæcenus explicavimus, demorsum esse judicet, Medicum ac Chirurgum statim accersat: & si neutrius præsentia gaudere possit, curet ipsemet, ut primo quoque tempore absque morâ quovis modo atque arte virus rabidum educatur cucurbitulis, corniculis, hirudinibus, scarificatione, volatiliū applicationibus, medicamentis denique attrahentibus. Si vulnus insigne fuerit, plurimus ab eo sanguis eliciendus, ut unâ cum sanguine venenum effluat. Si exiguum & vix effatu dignum, scarificandum, aut admovenda pyrotica actualia, nimirum ignis: cujus si terror sit, indendum ejus vice sublimatum, admittis quibusdam refrigerantibus, ut minus doloris inferat; vel cauterium aliquod potentiale: crusta ut decidat, procurandum, illito butyro permista: ubi deciderit, inspergendus pulvis mercurii in vulnus, præstantissimum, si quod aliud, medicamentum: hic enim pulvis præterquàm quod vulnus occludi prohibet, attrahit etiam ex alto ad superficiem venenum: idem pulvis poterit aliquo unguento excipi &

& vulneri admoveri : præter hæc vulnus diductum diutissimè apertum servandum est, saltem ad 40. dies, aut etiam diutius : cui quoque admoveri non abs re fuerit acetosam tusam, ejusque jusculum quotidie sorbere quod singulare adfert hoc in casu præsidium : vel abluendum vulnus urinâ cum satis aspera frictione, & linteam conduplicatum in eadem urina maceratum apponendum : vel sinapidio in urina aut in aceto acerrimo dissoluto illinendum : Item acria omnia ac vehementer attrahentia hîc usurpanda sunt. Morsum etiam admoveri potest cruce elixa unâ cum butyro & sale contusa : vel paretur cataplasma ex farina orobi, melle, sale & aceto, calidumque vulneri admoveatur. Vel applicetur stercus caprinum in aceto acerrimo decoctum ; vel sulphur subtilissimè pulverisatum & salivâ jejuni hominis sani exceptum : vel imponatur pix nigra liquata & cum sale ac paucis euphorbio permista ; vel indantur vulneri pili ipsiusmet canis rabidi : hi enim soli similitudine quâdam vim habent attrahendi venenum non aliter, quàm scorpio tritus, ictui applicatus,

eundem quem percussit sanat: vel apponatur morsui triticum crudum dentibus attritum: profunt etiam fabæ sub cineribus calefactæ per medium sectæ morsui applicatæ : omnium excellentissimum remedium est theriaca in aqua vitæ dissoluta, liciniis illita, vulnerique admodum, cui superponendum allium contusum, vel cera cum melle & terebinthina subacta: vel coquatur oxylapathum in vino, & conquassatum admoveatur vulnere, idque decocto vulnus foveatur vel conficiatur cataplasma ex cepa, foliis rutæ cum sale tritis simulq; commistis, quod vulnere prius abluto applicandum.

Initio morbi nec catharticum instituendum, nec sanguis mittendus : Hæc namque remedia à circumferentiis ad centrum trahunt, quòd hic maximè fugiendum: alioquin in mortis discrimen conjicietur æger.

Utendum tamen utroque præsidii genere, ubi diuturnitate temporis venenum vires in corpore acquisivit. Interea pugnandum alexipharmacis ut alio cum paucò vino, jejuno ventriculo epoto, cujus ope veneno aditus ad
par-

partes nobiles prohibeatur : vel capia-
tur pulvis cancerorum fluviatilium usto-
rum cum vino : vel præparetur pulvis
ex rad. gentian. ʒij. Canceror. fluviatil: in
clibano ustor. ʒij terr. sigill. ʒß. cujus
dosis sit ʒj. cum aqua decoctionis can-
cerrorum fluviatilium: hoc remedii genus
ad 40. dies singulis horis matutinis jeju-
no ventriculo usurpandum. Ad idem
confert aqua stillatitia luti humani ; de-
coctum rad. oxylapathi, 40. diebus
potum : item pulvis rad. vincetoxici
ad ʒiß. cum decocto Card. benedict. 40.
diebus exhibitus singulariter conducit.
Nonnulli felici successu totum corpus
per plures dies mari immergunt: cui re-
medio non usque adeò fidendum.

Curatio Hydrophobiæ: Unicum hu-
jus affectus remedium statuit Celsus:
non opinantem scilicet hydrophobum,
in piscinam aut aquam non prævisam
præcipitare si, careat scientia natandi, o-
portebit mersum modò parum attolle-
re, modò totum cum capite immerge-
re; si sit natandi peritus etiam interdum
deprimendus, ut invitus aquâ satiatur:
sic enim sitis & aquæ metus tollitur. Si
convulsio ab aqua frigida superveniat, à

piscina protinus in oleum calidum æger dimittendus erit. Medicamenta purgantia hydrophobo conveniētia sunt decoctum ellebori albi & nigri, epythimi, fumar: folior: senn. myrobalanor. agaric. cent. min genist poterunt etiam adhiberi medicamenta ex antimonio parata, confectio Hamech, hiera diacolocynthidos, lapis armenus, coagulum leporis, vulpis & capreoli: præ cæteris omni studio conandum, ut aquam bibant hydrophobi. Ast ne ipsam intuentes pavor invadat, longissimis, tenuibusque metallicis fistulis è longinquo ducenda erit: hæc enim solâ servari possunt. Coagulum catuli (Authore Aëtio) cum aceto potum aquæ bibendæ cupiditatem hydrophobo parit vel decoctum nigrorum cicerum, quod quia nigrum est, non à pavore solùm præservat, sed & validè urinam provocat, quod hîc plurimum optandum.

Victûs rationem quod attinet: hydrophobi paulò pleniùs vivant; quippe famēs illis adversissima est, ut & omnibus venenatis affectibus ac vulneribus. In morbi principio utantur cibis salitis, aromatizatis, acribus & concoctu difficili-

cilibus, ut alliis, cepis, porris, vino quoque meraco, ut horum ope occurratur veneno rabido, & ne illud ad partes nobiles serpat præcaveatur. Cibi sint lenti ac viscosi, qui vias patentes obstruant, impedianque, ne tam facilè venenum intrò serpat. Elapsis decem aut quindecim diebus hæc victûs ratio mutetur, cibique offerantur temperati & potius humidi, quàm sicci, quales conveniunt melancholicis: iuscula parentur ex beta, brassica, radice cichorii, asparagi, & cæteris diureticis, quæ hoc in affectu plurimum conferunt: Vinum sit oligophorum, vel ejus loco propinandum oxymel, syrupus acetositatis citri, syr. limon. granat. Vescantur carnibus vitulinis, vervecinis, hædinis, pullorum, cancris fluviatilibus. Alvus perpetuò laxa servanda. Insigne à quibusdam habetur remedium hepar canis rabidi totum & comestum. Somnus hîc omnino noxius.

Hæc sunt remedia hydrophoborum, quæ tamen inutilia futura sunt, si vis veneni jam omnes facultates obsederit: profutura autem, si mens non omnino depravata fuerit, sic enim apud Aëtium
qui-

quidam Philosophus balneo (quod agnovisse dicitur) curatus fuit : sic Avic. scribit spem aliquam hydrophoborum superesse , si consulentes speculum se ipsos agnoscant. Hydrophobia autem certo definitoque tempore post morsum canis rabidi non exoritur : ut plurimum tamen ad 40mum usque diem neglectis differri consuevit. Post semestrem etiam nonnullos invadit : quosdam post septennium, quod ex demorsorum crasi ac viribus dependet : Alii enim sunt robusti, alii debiles : alii angustos habent meatus, alii patentes : alii sinceris, alii impuris humoribus sunt referti, ex quo fit, ut in his posterioribus citius, in illis prioribus serius hydrophobia exoritur.

Curatio morsûs canis non rabidi.

Huic curando conferunt cataplasma, ta ex amygdalis amaris, melle exceptis, vel ex pisce gobio : vel ex farina orobi in vino macerata : vel ex foliis cucumeris : vel ex bulbis cum melle & pipere trito permistis : vel ex plantagine : vel ex mentha : vel ex urtica cum sale : vel ex radice & foliis cynoglossi cum axungia veteri suilla ; vel ex foliis ebuli & sambuci : vel
ex

Remedia contra morsus ictusque alior. 141
ex cinere sarmentitio: vel ex foliis mar-
rubii tritis & cum axungia suilla mistis:
vel ex piliscanis excisis, qui non mo-
morderit.

C A P U T XI.

*Remedia contra morsus ictusque alio-
rum animalium in specie.*

Viperæ in|gingivis suis inter dentes
habent vesiculas quasdam nervo-
rum adinstar, veneno plenas, quod sua-
pre natura frigidum est, ut & reliquarum
serpentum: mas viperarum duas habet
hujusmodi vesiculas, fœmina verò qua-
tuor, ut ex moribus ictibusque perpeffi
licet colligere. Periculosiores autem
in viperarum genere sunt fœminarum,
quàm masculorum morsus: magnarum,
quàm parvarum: juvenum, quàm senio-
rum: adultarum, quàm adolescentum:
famelicarum, quàm satiatarum: irata-
rum, quàm mansuetarum: montana-
rum, quàm palustrium: æstate quàm au-
tumno. Nec verò ex solis vesiculis suis
viperae emittunt venenum, sed & è cau-
da

da sua, quâ pungunt, uti & ex sputo suo, & felle cùm occiduntur.

Symptomata autem, quæ morsum aut ictum viperæ sequuntur, sunt hæc : dolor vehemens in parte demorsâ puncto-
rius ac lancinans, ejusdem partis tumor aut inflatio primùm, deinde totius corporis, nisi citissimè occurratur. Manat è vulnere sanguis, quem sanies sanguinolenta primò, dein citrina aut viridis, aut oleosa aut pinguedini similis confequitur : in cute circa vulnus excitantur vesiculæ, vel bullæ seu tumores vacui, perinde ac si corpus igne ambustum esset : caro, quæ ulcus circumdat, tumet plurimùm, rubet interdum, tùmque palàm livescit ac livet. Ulcus corrodit ac depopulatur carnem ambientem : quin etiam in toto corpore velut quoddam sentitur incendium, siccitas atque ariditas maxima percipitur, sitisque penè implacabilis urget : vertigo capitis, lumborum dolor, color corporis lividus : postremò extremarum partium frigus, sudor frigidus, syncope, singultus frequens, vomitus citrinus, æruginosus : quæ omnia convulsio tandem ac mors consequitur.

Remedia contra morsus ictusque alior. 143

Curatio : Occurrendum statim serpenti veneno : ob id pars demorsa comprimenda, ut ab ea unà cum sanguine venenum expellatur, illudque attrahendum sugendo, cucurbitulis, hirudinibus, scarificationibus : vulneri admovendum emplastrum attrahens : litus quoque cum satis aspera frictione ex theriaca aut mithridatio in aqua vitæ dissoluto : Etiam vipera excoriata, rescissis capite & caudâ, interioribusque exemptis, & anguillarum more cocta, & à demorsis devorata maximum illis præsidium adfert. Succus quoque fraxini ex contusis foliis vulneri instillandus : vel admoveantur folia millefolii contusa : vel tenella lauri folia cocta & oleo subacta vulneri admoveantur. Per os verò sumenda sunt calida, nulloque modo frigida, siquidem hæc calorem veneni congregant & naturalem debilitant : illa verò venenum subtiliant ac resolvunt : qualia sunt theriaca cum vino generoso, allium, sinapi, asa foetida, pyrethrū, myrrha, gentiana, angelica, aristolochia, squilla, acorus, asarum, ruta, vinum meracum, cancri fluviatiles, sanguis testudinum exsiccatu & cum cumino

mino in vino assumptus: Hæc omnia ad viperarum morsum vel ictum summo-
pere valent.

Morsus aspidis.

VUlnus, quod ab aspide mordente infligitur, velut punctura acûs apparet: binum quidem ex maris morfu, ex femellæ verò quatuor citra magnum dolorem, & ullum tumorem, & à quo nil effluit, nisi violentum animal sit, quod morsum intulit.

Symptomata aspidis morsui superveni-
entia sunt pallor, stupor, frontis refri-
geratio, hiatus assidui, palpebrarum
nictationes, colli inclinatio, capitis gra-
vitas, segnities, profundum in somnum
propensio, tandem convulsio indeque
mors intra sex aut octo horas conse-
quitur.

Curatio: Quoniam aspidis venenum
congelat sanguinem in venis ac arteriis,
demorso ab aspide propinanda sunt ca-
lesfacientia tenuis substantiæ, qualis est
aqua vitæ, in qua theriaca dissolvatur:
quæ itidem commodè in vulnus infundi
poterit: demorsus quoque exercitio,
deambulatione, frictionibus, balneis,
laconicis est valde excalesciendus: loco
demor-

demorso etiam poterunt admove-
re cataplasmata ex centauryo & myrrha con-
fecta : vel foveatur locus demorsus aqua
falsa calida : vel imponatur illi cicerum
farina cum hyperico decocta : Proficua
etiam sunt folia malvæ cum porris &
cepis : item farina sinapi cum aceto per-
mixta : Hyssopus cum sale & cumino tri-
tus : radix angelicæ cum ruta : profunt
& folia stapisagriæ contusa & applicata.
Quod si locus demorsus nigrescat, aut
purpurescat, aut livescat, vel fiat viridis,
indiciū erit nativi caloris pene extin-
cti : tum pars amputanda, si natura ejus
virēsque ferant.

Morsus colubri & aliorum serpentum.

Morsus colubri aliorumque ser-
pentum curatio eadem quæ & vi-
perini morsus, nisi quod majori diligen-
tiâ celeriorique curâ ac remediis paulò
validioribus opus sit, quod nimirum vi-
pera, quemadmodum scripsit Gal. *Lib.*
de theriaca ad Pisonem, sit serpentum om-
nium minimè venenata ac lethalis.

Huic itaque morsui privatim confe-
runt inter topica cicerum farina cum
hyperico cocta & admota : malvæ folia
cum porris & cepis contusa morsui ap-
pli-

plicata : succus betæ nigræ illitus : porri folia melle subacta & imposita, uti & farina sinapi cum aceto permista : Hyssopus cum sale & cumino trita & cum melle mista vulnere illita : radix pœoniæ admota : item radices bistortæ & tormentillæ adversus hunc morsum valent : scabiosa quoque tusa recensque illita : angelicæ radix cum ruta imposita prodest : centaurium minus cum myrrha & opii momento plagæ impositum juvat : item rumex contrita & cataplasmatismodo adhibita.

Morsus bufonis.

ET si bufones dentibus ac vesiculis venenatis careant, non desinunt tamen veneno inficere partem eam, quam suis gingivis asperis ac rudiusculis apprehendunt, in quibus virus venenatum delitescit, quod in partem apprehensam ejaculantur : ejaculantur quoque venenum per urinam, mucosam salivam, & vomitum in herbas, super quas repunt, potissimum in fraga, quibus plurimum delectantur : unde nemini mirum esse debet, si plurimi hausto hujuscemodi veneno intereant : uti suprâ monuimus.

Symptomata ictûs aut morsûs bufonis:

Cor-

Remedia contra morsus ictusque alior. 147

Corpus flavescit , totum intumescit, vertigo, syncope, aliaque invehuntur symptomata, quæ superius inter venena assumpta attulimus.

Curatio : Quoniam hoc licet frigidum ac humidum toto genere nostræ naturæ inimicum est , alexipharmacis potentibus contra illud omnino pugnandum : illis demum tum topicis, tum assumptis remediis, quæ ad rabiem recensuimus.

Ictus scorpionis.

Scorpio non ore, nec dentibus , sed caudâ suâ venenum emittit : nimirum per unum aut duos aculeos cavos, per quos pungit ac icit partem, & venenatum virus in vulnus ejaculatur.

Symptomata : Pars puncta tumet, inflammatur, dolet insigniter, rubet : ictus toto corpore rigescit, horrescit, sudat, modò frigescit , modò verò incalescit, variâsque in seipso mutationes ac punctiones diversis in partibus sentit, ac patitur : flatibus tumet venter & anus: syncope frequens : febris continua, totius corporis tumor , tandêmque mors sequitur, nisi occurratur.

Curatio : Ictûs huiusce proprium ac singulare alexiterium est scorpio con-

rusus admotus: aut oleum scorpionum puncturæ illitum: Horum loco instilletur in vulnus lac ficulneum, vel calamentum pistum apponatur, vel farina hordei commista decocto rutæ: neque abs re erit punctum in balneum calidum demittere, ut inde sudor eliciatur: quo elcito dolor promptissimè sedatur. Conveniunt etiam cochleæ contusæ & vulneri admotæ: vel sulphur pulveratum terebinthinâ exceptum: vel herba scorpioides contusa ic̃toque loco applicata: vel radix bryoniæ elixa, contusa deinde & cum sulphure permista confert: utiliter etiam adhibetur allium tritum & cum sulphure ac oleo veteri permistum: item fots ex decocto agarici: vel terreni vermes triti: vel cancri fluviatiles triti: vel porri folia melle subacta & apposita prosunt.

Fugantur autem scorpiones è domibus aut suis receptaculis suffitu sulphuris vel galbani: Illorum verò puncturam vitabis, si te ipsum succo raphani aut allii illinas: huiusmodi enim odore arcentur. *Ictus apum & Vesparum.*

QUamvis vesparum ac apum punctura nemini unquam necem intule-

lerit (nisi illæ in turba ac copioso agmine animal aliquod aggressæ fuerint) atamen tantum ac tam vehementem dolorem incutit, ut ei non minùs promptè sit occurrendum, quàm venenato i&ui.

Symptomata : Apum & Vesparum puncturæ succedit dolor insignis, rubor, inflammatio circa puncturæ ambitum, cum vesiculis obortis instar ambustæ partis : reperitur autem aculeus seu stimulus, quem apes solent in puncto aut morso loco relinquere, qualem tamen vespæ non relinquunt.

Curatio : Locus punctus citissimè sugendus, ut aculeus aut dens infixus eliciatur : sin minus detergenda cutis, ut is promptiùs extrahatur : quod si naturæ partis id non patiatur, cataplasma ex fermento, cineribus & oleo simul mixtis parti admovendum : vel pars puncta in aquam calidam demittenda, eâdemque per semihoræ spatium fovenda, vulnus deinde aquâ salitâ abluendum : vel ster-
cus bubulum in aceto & oleo dissolutum admoveatur calidum : fabæ dentibus contritæ apponantur : vel ipsæmet apes aut vespæ contusæ puncturæ affricentur : vel fricetur vulnus aceto, melle &

sale simul mixtis, iisque calentibus, & superponatur linteam his imbutum : vel sulphur vivum pulveratum salivâ exceptum admoveatur : lac item ficuum non maturarum melli admixtum : omnibus remediis ad apum & vesparum ictus aptis præcellit theriaca.

Fugantur apes suffitu sulphuris & aliorum : horum puncturam arcebis, si corpus illinas succo maluæ admixto oleo.

Morsus Erucae seu Campes.

ERUCÆ rufæ & villosæ, multipedes aliàs appellatæ, pruritum vehementem, ruborem ac tumorem excitant in parte, quam mordent, aut cui affiguntur, aut cui collisæ fuerint, maximè verò illæ, quæ in pinis educantur.

Curatio : Vulnerata pars illinatur oleo momordicæ, aut superponatur illi cataplasma ex cepa pista & aceto confectum : aut ex farina sesami & aceto : aut ex thymbra, melissophyllo & sisymbrio : Conferunt hîc quoque remedia, quæ contra apum & vesparum ictus valere diximus.

Punctura aranearum.

UT diversa sunt aranearum genera, ita

Remedia contra morsus iæusq; &c. 151

ita diversum ab illis venenum puncturâ effunditur. Non enim ejusdem est malignitatis, sed hoc magis, illud verò minùs lethale existit.

Symptomata: Pars puncta stupet & refrigeratur primùm: deinde totum corpuseodem frigore ac stupore divexatur, atque indies ingravescit: Si cum potu sumatur, quemadmodum superiùs dictum est, guttur, collum, oculi & venter citissimè intumescunt: borborigmi in intestinis sentiuntur, frigent extrema, syncope & mors superveniunt, nisi occurratur.

Curatio: Pars puncta aceto calidissimo fovenda: eidem imponendum stercus caprinum in aceto frixum: vel allia & cepæ simul contusa superimponi poterunt: vel ruta, absinthium, calx, cineres contusa simul & aquâ calidâ excepta: sudor quavis arte provocandus sive balneo, sive laconico: potest quoque parti punctæ theriaca admoveri, eademque cum vino generoso commodissimè summi: si per os sumpta fuerit, recurrendum ad ea remedia, quæ ad venena à tota substantia pertinent.

Morsus ictusvè Cantharidum.

Cantharides non tantum morfu aut ictu, sed & admotæ venenatæ sunt: hæ enim, quia ad 4tum usque gradum calidæ ac siccæ sunt, exurunt, exulcerant, corrodunt: nec solâ crasi venenatæ existunt, sed & ab occulto quodam odio quod illis inest in vesicam partesque urinæ dicatas.

Symptomata: si pungant cantharides aut admoveantur, vehemens incendium adferunt in vesica, ejus collo, cæterisque partibus urinæ dicatis: cui in iisdem partibus succedit dolor implacabilis, vomitus frequens, mictio assidua, etiam cruenta, alui dejectio penè continua, inquietudo, totius corporis jactatio, febris, delirium.

Curatio: Citissimè lac satis largâ copiâ propinandum: ex eodem clysteres parati in alvum, & vesicam injicendi: parandum balneum ex aqua temperatè calida, in qua semen lini, radices & folia malvæ bismalv. violar. hyoscyam. lactuc. portul. incocta fuerint: ab egressu balnei illinantur renes, lumbi, inguina, peryneum, imus venter cerato refrigerante Gal. ung. rosac. populem. additâ camphorâ.

Mer-

HUjus eadem penè symptomata ac curatio quæ & cantharidum : Hic si à bove aut homine devoretur tumorem totius corporis hydropico tumori similem invehit.

Morsus muris aranei.

MUS araneus colore mustelæ similis, si quando mordeat, quadrifidum vulnus relinquit à quatuor dentibus quos habet, illatum.

Curatio: Huic confert crucæ semen tritum & impositum : item cuminum cum allio simul cum pellicula tuso adhibitum: mus ipse dissectus impositus: valet & radix gentianæ imposita.

Morsus tarantulae.

TArantula perniciosissimum araneæ genus: ab ea icti vel puncti diversimodè torquentur: siquidem alii perpetuò canunt, alii rident, alii plorant, alii clamitant, alii dormiunt, alii vigilant, alii vomunt, nonnulli saltant, alii sudant alii tremunt, quidam pavent, alii alia symptomata patiuntur, fiuntque phreneticis, lunaticis, ac maniacis similes. Quæ quidem symptomata proveniunt ex vario horum animalium veneno, aut

ex demorsorum hominum crasi diversa: Magis commune symptoma est, quod icti ab huiusmodi animalibus soporosi fiunt.

Curatur morsus tarantularum remediis ad aranearum puncturas commemoratis: Musicis quoque instrumentis & continuis tripudiis ac saltationibus ad lassitudinem usque. Id nōrunt Provinciales populi, apud quos magna est tarantularum turba.

Ictus Draconis marini.

DRACO marinus in cervice vel dorsi principio quinque aculeos habet, tenues, nigros, præacutos, tenui membranâ nigrâ connexos, quibus venenatum vulnus infligit. Propter caput suum, oculos, aculeosque venenatos datum est illi Draconis nomen: hoc perniciosi veneni genus experiuntur, qui pisces huiuscemodi marinos præparant in cibaria piscaria: hi enim sæpenumero, si in aculeos piscis huius impingant, vel manu vel digito, tam gravem puncturam sentiunt, tamque graves cruciatus in parte læsa, ut nisi occurratur, gangræna illius partis suboriatur: puncturæ enim statim succedit partis inflammatio

Remedia contra morsus i&fusq; &c. 155
tio, dolor insignis & tandem necrosis.

Curatio: Remedium hujus puncturæ præstantissimum est, ipsius draconis dissecti carnes vel cerebrum ipsi imponere: vel foliis lentisci partem punctam confricare. Quodsi punctura ab aculeis piscis demortui incussa sit, parandum primò cataplasma ex cepa sub cineribus cocta, fermento & theriaca, quod puncturæ admovendum: deinde continenda pars puncta in aqua calente quam diutissimè poterit, ut foras eliciatur venenum: post hoc scarificanda pars multis scarificatibus superficialiis, ipsisque hirudines affigendæ ad evocandum sanguinem veneno infectum: quibus peractis theriaca dissoluta in aqua vitæ admovenda.

C A P U T XII.

Curatio vulneris instrumento intoxicato illati.

 Agittæ, tela, gladius in conflictibus bellicis sæpenumero venenis, potissimùm calidis inficiuntur, quod à Veteribus factum historiæ referunt: hi enim cùm dimicarent, sagittas suas, enses, gladios
napcl.

napelli, aconiti, taxi, apii risus & similia simplicium succis, utri & risagallo, arsenico, aliisque; hujusmodi venenis imbucere solebant, ut hostibus suis lethalia vulnera inferre possent: quali vulnere interiit Sigeus apud virgilium 9. *Æneid.*

Symptomata talibus vulneribus supervenientia his se produnt signis: dolor adest ingens & implacabilis fermè incendium, rubor, tumor insignis: vulnus tandem livescit, pallescit & in gangrænam degenerat, nisi promptissimè succurratur: suboriuntur quoque plura alia symptomata, multò majora, quàm vulneris qualitas, conditio, partisque vulneratæ natura ac crasis ferat.

Curatio: Hic laborandum statim, ut telum, sagitta vel quodcunque aliud, quod vulnere infixum hæret, evellatur evulso telo aut sagittâ vulneris ambitus profundè scarificetur, eidemque cucurbitulæ cum magnâ flammâ admovendæ sunt. Sugendum deinde vulnus, si sugi possit: emplastra quoque, cataplasmata, & unguenta attrahentia sedulò apponantur: eâ quidem cautione, ut illis frigida quædam superponantur, quibus incendium in vulnere à veneno excitatū tem-

peretur : alioquin veneni fervor ac furor magis excandescet , multoque deterius reddetur vulnus. Nec omittenda hîc cauteria, vesicatoria, &cætera hujusmodi remedia , quæ ad venenorum calidorum foris corpori illatorum curationē attulimus: solēt enim venena, quibus inficiuntur sagittæ, ut plurimum esse potentissimè calida , ut scribit Celsus lib.9. Cap.13. de historia plantarum.

Ad globum sclopetarium quod attinet, non omnia ejus vulnera venenata sunt, sed ea tantum quæ globulo venenis delibuto inferuntur: Non enim (ut placet nonnullis) si qua subsit venenositas seu venenata qualitas hujusmodi vulneribus sclopetariis , à pulvere tormentario dependet, sed potius à globulis veneno imbutis ac intoxicatis: Illi autem intoxicantur non infundendo venenum in foramen aliquod datâ operâ factum , ut opinantur multi : sed immergendis globulis & aliquoties extinguendis in aquis mercurialibus foetidis & succis quibusdam lethiferis, ut aconiti, napelli, scyllæ, taxi , apii risus & similium simplicium, vel imponendis sanguini venenatarum quarundam bestiarum , quæ totâ sub-

Substantiâ sunt nobis adversariæ. Nam si ferrum ipsum & chalybs, quæ plumbo (ex quo globuli sclopetarii fiunt) multò densiora, solidiora, minusque porosa sunt, venenatam qualitatem recipiant, dubium nemini esse debet, quin plumbum diutiùs immersum & in succis venenatis maceratum multò faciliùs venenatam qualitatem admittat. Quòd autem ferrum & chalybs inficiantur veneno, testantur vulnera illa lethalia, quæ à telis aut sagittis, aut gladiis intoxicatis inferuntur. Quorum frequens usus erat apud veteres. Sic enim Virgilius lib. 9. *Æneid.*

Ungere tela manu, ferrumque armare veneno
& lib. 10.

Vulnera dirigere & calamos armare veneno.

PRæterea si ea est astutia quorundam veneficorum (velut supra recensuimus) ut possint venenatis quibusdā rebus arte paratis equorum sellas, ephippia, calcaria, & soleas ferreas inficere, à quibus infessorum universa membra corumpantur & absumantur: si atramento aut papyro vis ea venefica imprimi possit, ut scribentes aut legentes veneno

pol-

polluant aut etiam enecent : multò faciliùs plumbei globuli pestiferis ac venenatis mixtionibus macerati qualitatem venenatam possunt contrahere, illamq; eâ penetrandi tenuitate , quâ pollent, vulneratis partibus imprimere : quin etiam vapore suo maligno pervenas, arterias & nervos infuso spiritus vitales animalesque inficere : Quare dubium nemini esse debet, quin vulnera propter plumbearum aut quarumvis aliarum glandium venenû venenata esse queant.

Signa vulnerum hujuscemodi venenatorum : caro lividior, quàm vulgarium vulnerum, quæ à sclopetariis inferuntur, & tanquam emortua cum totius partis decoloratione , doloribusque extraordinariis atque implacabilibus : itemque cum inflammationibus & doloribus pungentibus , præsertim in vulnere ambitu , cum gravedine & torpore totius corporis plerumque non sine febribus ardentibus , syncope & mentis perturbatione. Hæc omnia venenatam qualitatem indicant in vulnere sclopetario , præsertim si nulla adsit manifesta causa, propter quam tam gravia symptomata interveniant : porro inter certis-

lima

lima signa globuli consideratio principatum tenet si fortè reperiri possit. Nam incisus atque in duas partes dissectus apparet obscurus, violaceo & purpureo colore permixtus, alio denique quàm eo, quo reliqui globuli esse solent: partes verò post incisuram rutilum quendum colorem habent. Præterea si globulus ad ignem violentum ac ferventissimum fundatur & liquefiat, fumus ex illo exhalatur ater & foetidus, metallum post fusionem atrum, lividum, & obscurum apparet: Quæ omnia certissimum signum adferunt veneni cum globulo permixti, ac proinde vulneris venenati ab eo illar.

Curatio: Quàm citissimè fieri poterit confugiendum ad salutare aliquod antidotum, quo venenum è vulnere evocetur, nec tam facilè corpus subeat: qualis est pulvis Mercurii unguento Ægyptiaco & terebinthina exceptus: priùs tamen oportet, si quid vulneri infixum sit, extrahere, vulneris labra scarificare, cucurbitulas admovere, & cætera præstare quæ ad venena calida tollenda conferre suprà diximus. Quæ omnia bis in die iteranda, iisque tamdiu utendum, donec

donec graviora omnia symptomata desinere appareant: tunc enim vulnus tractandum ac si contusum foret: idque ad longum tempus prorogari poterit, usque dum vitiosa materia effluerit. Quando autem intervallo temporis eò res fuerit perducta, ut nullum amplius veneni periculum immineat, vulnus agglutinandum, & ad cicatricem perducendum. Quod si vulnus veneni mortifera qualitate mortis periculum adferat, neque remediis ullis vincatur, pars amputanda erit, si sectionem ferre possit.

C A P U T XIII.

Quædam additamenta.

CONvulsioni, quæ medicamento superpurganti supervenit, medendum est humano lacte ab ipsis uberibus exsucto: oleo amygdal. d. recenter expresso, nucleis pineis, pistaciis, nucibus Indicis, semine melopeponum, omnibus in mortario contusis & caponis jusculo colliquatis addito saccharo roseo: confert singulariter theriaca cœlestis: theriaca Andrombol. arm. terr.

L

sigill.

figill. aqua plantag. & talia similia proficua sunt: item succus carniū elixarum aut assatarum præsertim caponum, phasianorum expressus, & vitelli ovorum carniū juribus admisti.

Aqua frigida, Vinum meracum, pisces refrigerati, carnes suffocatae.

Aqua frigida abundè pota præsertim à balneo, vel cursu, aliove vehementi exercitio dolorem & strangulatū infert. Adversus hæc mala valent piper, vinum generosum, aqua cinnamomi, aqua vitæ paucò cinnamomo aromatizata.

Vinum meracum itidem epotum à balneo, cursu, exercitio vehementi inducit temulentiam, vigilias, & insignem capitis dolorem. Hæc symptomata si acciderint, vomendum statim, deinde succus brassicæ hauriendus, & acetum testiculis admovendum.

Pisces ac carnes elixæ & adhuc ferventes aut calentes in locis humidis diutius asservatæ, & subinde frigidæ devoratæ eosdem malos pariunt effectus, quos à maleficis fungis excitari dixim⁹. Licet quandoque non nisi duobus aut tri-

tribus diebus post noxa appareat. Tostæ etiam carnes venenatam subeunt naturam, si calidæ inter duas patinas suffocentur, linteisque obvolvuntur, ne vapor exhalari possit. Eadem etiam mala inferunt carnes morticinæ esitæ, uti & eorum animalium carnes, quæ à venenatis, aut à brutis rabidis demorsa, aut fulmine icta periêre: à talium namque esu sæpiùs coli dolor, inflammatio, anxietas, alvi profluvium, furor, oblivio, veternus, pluræque suboriuntur symptomata, quæ tandem mors insequitur. Ova quoque barbi piscis & lucii usque adeò venenata sunt, ut (si largiùs comedantur) hominem in magnum discrimen adducunt.

Curatio piscium eadem est, quæ fungorum, nisi quòd pisces non sint comedendi cum pyris sylvestribus sicut fungi: carnium verò suffocatarum malis repugnamus excitato priùs vomitu, infusis clysteribus, mox vini optimi & odorati potu admisto cydoniorum succo: à vomitu sumenda terra sigillata unà cum agallocho & mastiche. Denique eadem adhibeantur remedia, quæ in coli affectibus proficua sunt.

Litus sive linimenta, suffitus, odores & umbra lethifera.

Litus ex hydrargyro quàm sæva symptomata excitet, vix credi potest : talia lue venereâ laborantes hujusmodi litu inuncti persæpè experiuntur.

Curatio : Sedantur hæc symptomata iis remediis, quæ passim apud Authores in curatione luis venereæ reperiuntur. Si corpus illitum hydrargyro fuerit ab imperitiorè, confert illud illinire oleo hypericonis, baccarum lauri & scorpio-
num : vel totum corpus mulo aut equo exenterato includendum est, si æger pauper sit, tegatur acervo fimi penè putrefacti : vel totum corpus immittatur in balneum & ab egressu ejus muniatur alexipharmacis. Omni verò arte curandum, ut argentum vivum educatur è cerebro, quò maximè ejus virus vaporosum vergit. Nam ibidem frigidityte humoris pituitosi in cerebri ventriculis contenti sæpè cogitur, reditque in propriam substantiam. Capiti, spinæ dorsii, brachiorum ac pedum juncturis admovenda sunt emplastra vehementer attrahentia ex illo ipso argento vivo confecta. Laconicam quoq; hîc multû
præ-

præstat, quale parari poterit ex sulphuris, salis & bituminis suffitu: vel provocetur sudor decocto ligni sancti: membra tremula fovenda sunt fœno viridi, dum in pratis Sole siccat: dentes collapsos ac relaxatas gingivas juvat decoctum ex alumine: item pulvis coralli, affricatus & mei rosaceum. Sequens unguentum magnarum virium est adversus cuncta symptomata à Mercurio excitata. ℞. ol. hyperic. scorpion. ad fßß. bufones magnos no. tres virgulis verberatos, donec viribus videntur augeri: viperam Orientalem, quæ morfu pulum statim exanimare possit: sem. rut. Herb. scord ad ℥iij. coq. 2. hor. in balneo inde exponantur Soli, ibique diu relinquuntur. Hoc unguento inungatur totum corpus, potissimum spina, caput & junctura.

Suffitus ex cinnabari & sublimato quod æquè periculosa symptomata invehat, quàm argentum vivum, testatur tragœdia Doctoris Sonneman Medici Colonienfis, qui hujusmodi suffitus virulentiam ac detestandam illius malignitatem ante annum pro dolor, expertus fuit. Is postquam Coloniensem

quendam Dominum per suffitum Cinnabaris & Mercurii sublimati suo morbo liberare conaretur, eidem fidelissimè assistens, culcitram supra carbones infra positos pendentem & flammam à carbonibus & injectis pulveribus concipientem levare & amovere volens, fumum cinnabaris & sublimati ore suscepit, quo suscepto subitò in terram cadens spiritum emisit.

Curatio : Cùm symptomata suffitus cinnabaris ac sublimati æqualia sint symptomatis ab argento vivo resultantibus, ea quoq; remedia, quæ contra argentū vivum valēt, hīc usurpabim⁹. Sequens interim suffitus diligenter observandus est R. Rut. rosmar. hyperic. cepar. succin. ad q. s. coq in aceto acri vase optimè clauso, quo postmodum aperto suffitus bis in die excipiendus.

○ *Umbra* lethiferæ expugnandæ sunt his remediis, quæ contra morbum comitalem valent, horum primaria sunt smaragdus, pœonia, ruta & similia: umbra hæ enim quia terrorem incutiunt, sanguinem commovent, mentemque perturbant, unde facilè affectus epilepsia similes invehuntur: post smaragdum

pœo.

pœoniam & rutam secundum obtinent locum semen cupressi & cranium hominis violenter mortui excisum & statim exsiccatum.

Odores foetidi, tetri, putres, omnes maligni, quia cerebrum feriunt, & jejunis plurimum nocent: adversus hos valent cerebrum confortantia, odorata, ut rosæ, alique flores bene olentes, ligna fantala, poma fragrantia, lignum aloës, caryophylli, moschus, zibethum, crocus, suffitus thuris, styracis, myrrha, benzoin & c.

C A P U T XIV.

De Philtris, fascinationibus & maleficiis.

Dici vix potest, quanta sit vis venefica philtorum, Præstigatorum & fascinationum. Quade causa si quis Philtro detentus, atque incensus fuerit impotenti amore, si stercoreis amatæ nesciente illo, Calceo ipsi-

us impositi foetorem senserit, amor solvitur. Solvunt etiam amorem sectio venæ copiosa, purgatio vehemens, frequens cum uxore coitus, labor magnus, diuturna inedia, verbera, longa peregrinatio, timor magnus, magna tristitia: qui ingenui sunt, pudore & studio laudis ac gloriæ liberantur: levantur quoq; & juvantur assiduo alex & latrunculorum ludo, balneo frequenti, fabulis ridiculis, cantilenis, instrumentis musicis &c. pulvis margaritarum valdè utilis est, nec non mandragoræ radix sæpius assumpta, quæ in tali dosi exhibenda, ut oblivionem inducat, non verò insaniam. Non parum etiam utilitatis adfert moschus in vino largius & crebrius sumpto; prosunt præterea hirudines hæmorrhoidibus admotæ: Caput denique fovendum lixivio, in quo folia nenuphar lactuc. violar. beton. fl. stœchad. & hordeum crudum incocta fuerint.

Impedimenta coitûs maleficis artibus & ligationibus inducta expedites ac dissolves, si ex pugione, quo homo occisus fuit, tres facias annulos, quorum unum frigidus & ad coitum impotens col-

clolo appensum gestabit, alterū in digi-
to, tertium cervici subdet. juvat quoque
pugionem ipsum supponere cervicali:
Plinius plurimū commendat abrota-
num pulvinari subditum: alii extollunt
centaurium utrumque, minus scilicet
& majus, quæ devoranda suadent. Si cy-
clamen feratur in domo, & verbenā su-
spendatur, arcetur maleficium.

Quod si ex odio aut malevolentia ali-
quis fascinationem patiat, hunc ex-
fascinabis aërem contaminatum mutan-
do in lucidum: odoratis suffitibus ex cin-
namōo, caryophyllis, xiloaloē, cypero:
gratis odoribus moschi, ambari, zibethi:
lapidem carbunculi, vel hyacinthi, vel
sapphyri, vel smaragdi in collo gestan-
do: ad præsentem fascinationem con-
fert adamas brachio sinistro alligatus ut
carnem tangat: Corallium valdè ru-
brum è regione oris ventriculi suspen-
sum: id quoque præstant amethystus,
chelidonium & gagates appensi: Jaspis
item orientalis, topazius, carbunculus
albus gemma alba dictus, quia nocte
splendet. Omnes enim tales gemmæ,
cujuscunque etiam sint coloris, carbun-
culi appellantur. Ex amuletis non la-

pidibus sunt mumia, radix pœoniæ moschus dens longior lupi vel canis: Inter cibos utendum assidue buglossò, petrosilino, carne lupi & potissimum illius corde, scobe tenuissima, alliis, cepis, foliis fraxini, oleis, butyro recenti plurimo, lacte ovillo, cerebris gallinarum, amygdalis recentibus cū saccharo: corpus purgandum elleboro vel lapide armeno: succus mandragoræ ad guttas 24. vel pulvis rad. ejus ad ℥j. assumendus. Omnium excellentissimum contra fascinationes & præstigias remedium est Deo salutis, corporis mentisque Authori ac Defensori unico pia vota facere, ejus auxilium in rebus afflictis implorare, mentemque sanam eum corpore sano frequens petere: Te ipsum verò ab omni fascinatione, præstigiis cæterisque veneficiis tutaberis, si herbæ paridis semen ad ℥j. quotidie 20. diebus assumpseris: si argentum vivum pro amuleto collo suspendas: si lapidem æritem gestes: si lupinum oculum dextrum tecum feras: si plantam pedis vinculo stringas: si adamantem brachio sinistro alligatum teneas: si scyllam super limen januæ suspendas: si hyssopum

pum & liliū frequenter olfacias: si annulum ex ungula confectum portes: si pendeant è collo carbunculus, hyacinthus, sapphyrus.

Maleficia & Dæmones fugantur hyperico in domo suspensi: unde appellatur fuga Dæmonum.

Dæmonia vulturis cor portatum fugat.

Maleficia solvit pica avis affata vel elixa comesta, potissimū in iis, qui ab ortu fascinati sunt. Idem præstat suffumigium ex dente hominis mortui trito.

Maleficiū quoque solvitur, si sub cervicali, vel sub limine ostii per quod dæmonium ingreditur, supponatur avellana, vel calamus, in quibus argentum vivum sit inclusum.

Maleficiū itidem tollit sanguis canis nigri omnibus domūs parietibus illitus: Idem præstat scilla integra in limine domus suspensa.

Maleficiū nullum domui nocere potest, si artemisia suspendatur super limen domūs.

Maleficia omnia abs te effugient, si radicem bryoniæ tecum gestaveris.

Maleficiis ab omnibus protegit anthir-

thirrinon super limen ostii suspensum.

Dæmonum insidias nunquam experietur, qui radicem eryngii secum portaverit.

Eadem radix si sub vestibibus dæmoniacis ponatur, tum dæmon confitebitur, quis & unde sit, & fugiet.

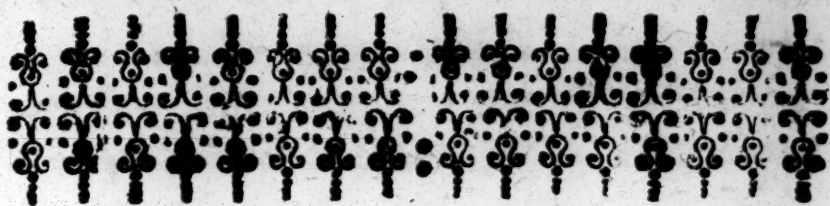
Coniuges semper concordēs erunt, si vir cor cornicis masculæ & uxor cor cornicis foeminæ secum gestaverint.

Magnes gestatus tollit discordiam inter Coniuges.

Si quis ad aliquam vel aliquem nimis amandum maleficiatus fuerit, tum ster-
cus recens illius, quem, vel quam diligit,
ponatur manè in ocrea vel in calceo
dextero amantis: hic alterutro indutus,
si foetorem senserit, maleficium quan-
toctus solvetur.

FINIS.

EPI.

EPILOGUS

L Ab ore ad finē perducto, tibi, Omnipotens Deus, à quo est omnis *medela*, *Ecclesi.* 38. v. 2. gratias ago, quas possum maximas, quod mihi indigno famulo tuo operandi scribendique voluntatem & facultatem perficiendi, cum ad utilitatem proximi, tum præcipuè ad maiorem tuam gloriam paternâ benevolentiam largitus sis, & humillimè oro atque obtestor, ut hoc opusculum à malevolorum injuriâ custodire ac vindicare, atque in eodem sanitatis & vitæ remedia quærentibus clementer assistere digneris, qui es vita & salus æterna. Amen.